

LIFE-IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002)
Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των
περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και
των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα

Έκθεση για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των
εμπλεκόμενων μερών
Παραδοτέο Δράσης A.4

WWF Ελλάς
Νοέμβριος 2019

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος LIFE
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου

Έκδοση	Ημερομηνία	Σημειώσεις - τροποποιήσεις
1	Νοέμβριος 2019	Αρχική έκδοση
2	Νοέμβριος 2021	Προσθήκη Παραρτήματος VI

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:

Καλλιβωκά Ε., Ορφανού Β. (2019). Έκθεση για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκομένων μερών. Παραδοτέο Δράσης Α.4. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). WWF Ελλάς, Αθήνα.

Suggested citation:

Kallivoka E., Orfanou V. (2019). Stakeholder mapping and analysis Report. Action A.4 Deliverable. Project LIFE-IP 4 NATURA: Integrated actions for the conservation and management of Natura 2000 sites, species, habitats and ecosystems in Greece (LIFE16 IPE/GR/000002). WWF Greece, Athens.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	iv
Summary	v
1 Εισαγωγή	1
1.1 Το έργο LIFE-IP 4 NATURA	1
1.2 Χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών	1
1.3 Δομή παραδοτέου	2
2 Οδηγίες για τη φύση και τις περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα	4
2.1 Θεσμικό πλαίσιο	4
2.2 Εφαρμογή του δικτύου στην Ελλάδα	5
2.3 Υφιστάμενη διακυβέρνηση, κοινωνική αποδοχή	7
3 Επισκόπηση βιβλιογραφίας για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων	10
4 Η μεθοδολογία της έρευνας	14
4.1 Εντοπισμός/χαρτογράφηση εμπλεκόμενων	14
4.2 Ανάλυση εμπλεκόμενων ως προς την επιρροή και το ενδιαφέρον τους	17
4.3 Διερεύνηση γνώσεων και αντιλήψεων εμπλεκόμενων	19
4.4 Μεθοδολογικά εργαλεία	20
4.4.1 Ημι-δομημένες συνεντεύξεις	20
4.4.2 Ερωτηματολόγιο	21
4.4.3 Ομάδες εστίασης	22
4.5 Προκλήσεις για τη μεθοδολογία	25
5 Τα αποτελέσματα της έρευνας	27
5.1 Κατηγορίες και ομάδες εμπλεκόμενων	27
5.2 Επιρροή και ενδιαφέρον εμπλεκόμενων	35
5.2.1 Αξιολόγηση επιρροής/ενδιαφέροντος	35
5.2.2 Σύγκριση αξιολόγησης επιρροής/ενδιαφέροντος με την αξιολόγηση των ομάδων εστίασης	43
5.3 Γνώσεις και αντιλήψεις εμπλεκόμενων σχετικά με το δίκτυο Natura 2000	52
5.3.1 Γενικές γνώσεις και αντιλήψεις (αποτελέσματα από τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις)	52
5.3.2 Αντιλήψεις για τη σχέση των περιοχών Natura 2000 με τομείς και δραστηριότητες (αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο)	63
5.3.3 Γνώσεις και αντιλήψεις για τον ορισμό, την προστασία και τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000 (αποτελέσματα από τις ομάδες εστίασης)	82
6 Συζήτηση	90
7 Βιβλιογραφικές αναφορές	95
8 Λίστα παραρτημάτων	100

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3-1. Κατηγορίες/ομάδες εμπλεκόμενων στο πλαίσιο διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος	12
Πίνακας 4-1. Αριθμός συνεντεύξεων ανά περιοχή του έργου.....	21
Πίνακας 4-2. Περιοχές ενδιαφέροντος για ομάδες συζήτησης, ανά διοικητική ενότητα	24
Πίνακας 4-3. Ομάδες συζήτησης και αριθμός συμμετεχόντων	25
Πίνακας 5-1. Βασικές κατηγορίες εμπλεκόμενων μερών στις περιοχές Natura 2000	28
Πίνακας 5-2. Εμπλεκόμενων ομάδων ανά κατηγορία και γεωγραφικό επίπεδο	31
Πίνακας 5-3. Κατηγοριοποίηση εμπλεκόμενων μερών σύμφωνα με το βαθμό επιρροής και ενδιαφέροντος	36
Πίνακας 5-4. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς τις αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000	67
Πίνακας 5-5. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς τις θετικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000	69
Πίνακας 5-6. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό επίδρασης που έχει η ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000 στους παρακάτω τομείς και δραστηριότητες, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156)....	72
Πίνακας 5-7. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό επίδρασης που έχει η ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000 στους παρακάτω τομείς και δραστηριότητες, ανά περιφέρεια (N=91)	73
Πίνακας 5-8. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πιθανής ωφέλειας, για δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων από την ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156).....	74
Πίνακας 5-9. Αντιλήψεις ως προς ως προς τον βαθμό πιθανής ωφέλειας, για δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων από την ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000, ανά περιφέρεια (N=91).....	76
Πίνακας 5-10. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πίεσης ή απειλής που πιθανώς αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων για τις περιοχές Natura 2000, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156)	78
Πίνακας 5-11. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πίεσης ή απειλής που πιθανώς αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων για τις περιοχές Natura 2000, ανά περιφέρεια (N=91)	80
Πίνακας 5-12. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) μια περιοχή Natura 2000.....	82
Πίνακας 5-13. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) προστασία περιοχής Natura 2000.....	84
Πίνακας 5-14. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) η διαχείριση μιας περιοχής Natura 2000	85

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 4-1. Πλέγμα επιρροής/ ενδιαφέροντος για την κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων	19
Εικόνα 5-1. Συμμετέχοντες στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο ανά ομάδα εμπλεκόμενων	63
Εικόνα 5-2. Συμμετέχοντες στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο από υπηρεσίες και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια.....	64
Εικόνα 5-3. Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων στην ερώτηση 1	65

Εικόνα 5-4. Απαντήσεις συμμετεχόντων ανά περιφέρεια στην ερώτηση 1	66
Εικόνα 5-5. Απαντήσεις συμμετεχόντων στην ερώτηση 2	69
Εικόνα 5-6. Απαντήσεις συμμετεχόντων στην ερώτηση 3	71

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 4-1. Κριτήρια για τον εντοπισμό εμπλεκόμενων με τους φυσικούς πόρους μιας προστατευόμενης περιοχής.....	15
Σχήμα 4-2. Κριτήρια για τον εντοπισμό των εμπλεκόμενων και του ενδιαφέροντος τους	15

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ (ΣΕ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΕΥΧΗ)

- Παράρτημα I: Λίστα εμπλεκόμενων μερών
- Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων
- Παράρτημα III: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδας έργου)
- Παράρτημα IV: Πλέγματα επιρροής/ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδων εστίασης)
- Παράρτημα V: Φωτογραφική τεκμηρίωση
- Παράρτημα VI: Επικαιροποιημένη λίστα εμπλεκόμενων μερών (2021)

Περίληψη

Στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης Α.4 πραγματοποιείται λεπτομερής χαρτογράφηση και ανάλυση όλων των εμπλεκόμενων ομάδων (όπως αρμόδιων υπηρεσιών, παραγωγικών φορέων και λοιπών κοινωνικών ομάδων) που δραστηριοποιούνται στις περιοχές Natura 2000, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση (οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους και 2009/147/ΕΚ για τα άγρια πτηνά) και ειδικότερα από τη διαχείριση των περιοχών Natura, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων του έργου.

Η χαρτογράφηση και η ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών επικεντρώνεται στη διαμόρφωση μιας εποπτικής εικόνας του θεσμικού και του κοινωνικού τοπίου της εφαρμογής των οδηγιών για τη φύση, και της εφαρμογής της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000. Η χαρτογράφηση και η ανάλυση των εμπλεκόμενων επικεντρώνεται στον εντοπισμό και τη καταγραφή των εμπλεκόμενων μερών που μπορεί να επηρεάζουν και να επηρεάζονται από την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και η σύνδεση τους με επιμέρους ενδιαφέροντα (interest), και στην ανάλυση και κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων με βάση τον βαθμό της επιρροής και του ενδιαφέροντος τους. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στις ενότητες 5.1 και 5.2. του παρόντος, ενώ στην ενότητα 5.3 διερευνώνται οι αντιλήψεις των εμπλεκόμενων για την επιρροή και ενδιαφέρον των διαφόρων ομάδων, οι αντιλήψεις τους γενικά γύρω από τις περιοχές Natura 2000 καθώς και οι αντιλήψεις τους σχετικά με τη διαχείριση και την προστασία μιας περιοχής.

Summary

Action A.4 delivers a detailed stakeholder mapping and analysis of all stakeholders (such as authorities, primary sector groups and social groups) in the Natura 2000 areas who may affect or be affected by the implementation of the nature directives (Habitats Directive 92/43 / EEC and 2009/147 / EC on wild birds), in particular the management of Natura areas, including the project's actions.

The stakeholder mapping and analysis aims to develop a strategic view of the institutional and human landscape of Birds and Habitat Directives implementation, and Natura 2000 management implementation. Stakeholder mapping and analysis first focus on identifying all relevant stakeholders that affect and/or are affected by the implementation of the nature directives, identifying each stakeholder specific interest, and then analyzing and categorizing the stakeholders according to the degree of influence/interest. The analysis is presented in sections 5.1 and 5.2 of this report, while stakeholders' perceptions on other stakeholders' interest and influence, and stakeholders' perceptions on Natura 2000 management and protection are presented in section 5.3.

1 Εισαγωγή

1.1 Το έργο LIFE-IP 4 NATURA

Το LIFE-IP 4 NATURA είναι το πρώτο ολοκληρωμένο έργο LIFE (LIFE Integrated Project – LIFE-IP) που εγκρίθηκε για την Ελλάδα και, παράλληλα, το μεγαλύτερο σε διάρκεια πρόγραμμα για τη φύση που έχει λάβει ποτέ η χώρα. Για πρώτη φορά, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ενσωματώνονται συνεκτικά, σε ένα ενιαίο πρόγραμμα, δράσεις οι οποίες καλύπτουν όλο το εύρος των παραμέτρων που σχετίζονται με την προστασία της φύσης: πολιτική, οικονομία, κοινωνία, επιστημονική γνώση.

Το έργο LIFE-IP 4 NATURA φιλοδοξεί να ενισχύσει συνολικά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα και τη συμμόρφωση της χώρας με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη φύση. Αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη και συντονισμένη πρωτοβουλία για την υλοποίηση του Πλαισίου Δράσεων Προτεραιότητας της χώρας για το δίκτυο Natura 2000 σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα το έργο αποσκοπεί:

- στη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων,
- στην ολοκληρωμένη διαχείριση του δικτύου Natura 2000,
- στην ενδυνάμωση των αρχών και υπηρεσιών που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη φύση,
- στην ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων στη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών Natura 2000,
- στην ευρεία ενημέρωση του ελληνικού κοινού αναφορικά με το δίκτυο Natura 2000 και τη σημασία του και στην ενεργή συμμετοχή των πολιτών και την υιοθέτηση νοοτροπιών και συμπεριφορών θετικών απέναντι στις περιοχές Natura 2000,
- στην κινητοποίηση συμπληρωματικών χρηματοδοτήσεων για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τη φύση στην Ελλάδα.

Το έργο συντονίζει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και σε αυτό συμμετέχουν εννέα ακόμα εταίροι: το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, το WWF Ελλάς, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Περιφέρεια Κρήτης, η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης, η Περιφέρεια Αττικής, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας και το Πράσινο Ταμείο. Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Πράσινο Ταμείο.

1.2 Χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών

Στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA, το WWF Ελλάς υλοποιεί λεπτομερή χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων αρμόδιων υπηρεσιών, παραγωγικών φορέων και λοιπών κοινωνικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στις περιοχές Natura 2000 (Δράση Α.4), οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση (οδηγία

92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους και 2009/147/ΕΚ για τα άγρια πτηνά) και ειδικότερα από τη διαχείριση των περιοχών Natura, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων του έργου.

Σκοπός της χαρτογράφησης και ανάλυσης των εμπλεκόμενων μερών είναι να διαμορφωθεί μια στρατηγική εικόνα του θεσμικού και του κοινωνικού τοπίου της εφαρμογής των οδηγιών για τη φύση, και της εφαρμογής της διαχείρισης των περιοχών έτσι ώστε να αναγνωριστούν ζητήματα που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την επιτυχή εφαρμογή των οδηγιών και γενικότερα να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής. Τελικός στόχος της Δράσης Α.4 είναι να καταγράψει με συστηματικό τρόπο τις διαφορετικές ομάδες εμπλεκόμενων που εντοπίζονται στις περιοχές του δικτύου Natura 2000, καθώς και τη γνώση και τις αντιλήψεις τους σχετικά με τις περιοχές αυτές.

Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι της χαρτογράφησης και ανάλυσης είναι:

- Ο εντοπισμός και η καταγραφή των εμπλεκόμενων μερών που μπορεί να επηρεάζουν και να επηρεάζονται από την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και η σύνδεση τους με επιμέρους ενδιαφέροντα (interest)
- Η ανάλυση και η κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων με βάση τον βαθμό της επιρροής και του ενδιαφέροντος τους
- Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εμπλεκόμενων για την επιρροή και ενδιαφέρον των διαφόρων ομάδων
- Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εμπλεκόμενων γύρω από τις περιοχές Natura 2000
- Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εμπλεκόμενων σχετικά με το τι είναι Natura 2000, τι είναι διαχείριση, τι είναι προστασία μιας περιοχής Natura 2000

Η χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών πραγματοποιήθηκε κατά προτεραιότητα στα γεωγραφικά όρια των περιφερειών Κρήτης, Αττικής, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας -οι οποίες συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο- και στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 που αυτές περιλαμβάνουν.

1.3 Δομή παραδοτέου

Στο παρόν παραδοτέο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Δράσης Α.4. Η δομή του παραδοτέου είναι ως εξής:

- Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή
- Κεφάλαιο 2: Οδηγίες για τη φύση και περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα
- Κεφάλαιο 3: Επισκόπηση βιβλιογραφίας για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων
- Κεφάλαιο 4: Η μεθοδολογία της έρευνας
- Κεφάλαιο 5: Τα αποτελέσματα της έρευνας
- Κεφάλαιο 6: Συζήτηση

Τα παραρτήματα είναι τα παρακάτω:

- Παράρτημα I: Λίστα εμπλεκόμενων μερών
- Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροής και ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων
- Παράρτημα III: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδας έργου)
- Παράρτημα IV: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδων εστίασης)
- Παράρτημα V: Φωτογραφική τεκμηρίωση.

2 Οδηγίες για τη φύση και τις περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα

2.1 Θεσμικό πλαίσιο

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) θέσπισε σταδιακά ένα σύστημα προστατευόμενων περιοχών που αποτελεί ένα διακρατικό και συνεκτικό δίκτυο με την ονομασία Natura 2000, το οποίο στοχεύει στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς της ΕΕ (Kati et al., 2014). Το δίκτυο των περιοχών Natura 2000, το οποίο προβλέπεται από τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ και Οδηγία 92/43/ΕΟΚ αντίστοιχα), αποτελεί τον πυρήνα της πολιτικής της ΕΕ για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας (Keulartz, 2009) και είναι το μεγαλύτερο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών παγκοσμίως¹.

Μια από τις κύριες υποχρεώσεις των κρατών μελών με βάση τις οδηγίες για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους, την άγρια πανίδα και χλωρίδα είναι ο χαρακτηρισμός και η θέσπιση περιοχών που απαρτίζουν το οικολογικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Παρότι τα κράτη μέλη επιλέγουν περιοχές σύμφωνα με επιστημονικά κριτήρια, η διαδικασία επιλογής σε κάθε μία από τις δύο οδηγίες διαφέρει. Με βάση την οδηγία για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιλέγουν τις περιοχές που αποτελούν τόπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), μετά από πρόταση που υποβάλει το κράτος μέλος. Αφού εγκριθεί ένας ΤΚΣ, το κράτος μέλος οφείλει να τον χαρακτηρίσει ως ειδική ζώνη διατήρησης (ΕΖΔ) εντός έξι ετών και εγκρίνει μέτρα προστασίας για κάθε περιοχή. Η διαδικασία επιλογής περιοχών που προβλέπεται από την οδηγία για τα πτηνά είναι πιο απλή. Τα κράτη μέλη δηλώνουν απευθείας στην Επιτροπή τις περιοχές που έχουν επιλέξει, οι οποίες αποκαλούνται ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ). Αφού χαρακτηριστεί μια περιοχή, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν μέτρα για την αποτελεσματική προστασία των οικοτόπων και των ειδών που περιλαμβάνει (WWF Ελλάς, 2017).

Καθώς οι οδηγίες είναι νομικά δεσμευτικές, κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να τις ενσωματώσει στην εθνική του νομοθεσία, διατηρώντας όμως μια σχετική ελευθερία ως προς την επιλογή των καταλληλότερων μέσων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι των οδηγιών καθώς και ως προς τον σχεδιασμό της εφαρμογής και της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές και στόχους (Laktic & Malonh, 2018). Οι κύριες υποχρεώσεις για την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω (WWF Ελλάς, 2017).

- Χαρακτηρισμός και θέσπιση περιοχών που αποτελούν το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000.
- Θεσμοθέτηση στόχων διατήρησης
- Λήψη μέτρων προστασίας για περιοχές Natura 2000
- Διασφάλιση προστασίας των ειδών
- Ανάσχεση της υποβάθμισης των οικοτόπων και της όχλησης ειδών σε περιοχές Natura 2000
- Διασφάλιση ότι τα σχέδια ή τα έργα που ενδέχεται να επηρεάσουν περιοχές Natura 2000 υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση

¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

- Διασφάλιση ότι δεν εγκρίνονται αναπτυξιακές εργασίες που επηρεάζουν την ακεραιότητα της περιοχής, εκτός εάν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και εφόσον λαμβάνονται αντισταθμιστικά μέτρα
- Προώθηση της διαχείρισης χαρακτηριστικών τοπίων για τη βελτίωση της οικολογικής συνοχής του δικτύου Natura 2000
- Αναγνώριση χρηματοδοτικών αναγκών
- Διεξαγωγή παρακολούθησης της κατάστασης διατήρησης οικοτόπων και ειδών κοινοτικής σημασίας και κατάθεση εκθέσεων
- Προώθηση ερευνητικής και επιστημονικής δραστηριότητας
- Διασφάλιση ότι οι εισαγωγές ξενικών ειδών δεν βλάπτουν αυτόχθονες οικοτόπους και είδη

Το 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο πρωτοβουλίας για επαναξιολόγηση της κοινοτικής νομοθεσίας, ξεκίνησε μία διαδικασία ελέγχου καταλληλότητας των δύο οδηγιών για τη φύση σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια:

- Αποτελεσματικότητα ως προς την επίτευξη των στόχων
- Αποδοτικότητα όσον αφορά στο κόστος
- Συνοχή με άλλα νομοθετήματα
- Συνάφεια όσον αφορά στην εμπλοκή της Ε.Ε.
- Προστιθέμενη αξία για την Ε.Ε.

Το 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ολοκλήρωσε τον έλεγχο καταλληλότητας κρίνοντας τις οδηγίες κατάλληλες για τον σκοπό που έχουν υιοθετηθεί (Milieu Ltd, IEEP, & ICF, 2016). Τον Δεκέμβριο του 2016, το Σώμα των Ευρωπαίων Επιτρόπων επιβεβαίωσε ότι η εμβληματική νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης δεν θα αλλάξει και ότι θα καταρτιστεί ένα σχέδιο δράσης για την καλύτερη εφαρμογή της.

Σήμερα, το χερσαίο κομμάτι του δικτύου καλύπτει το 18,15% του εδάφους ΕΕ-28, περιλαμβάνοντας 25.717 χερσαίες περιοχές (789.081km²) (European Commission, 2017). Επί του παρόντος υπάρχουν πάνω από 3.150 θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 στο δίκτυο που καλύπτουν 551.898 km² (τελικά στοιχεία του 2018), που αντιπροσωπεύουν το 9,5% των θαλασσών της ΕΕ (European Commission, 2019).

2.2 Εφαρμογή του δικτύου στην Ελλάδα

Η Οδηγία 2009/147/EK7 ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ) ΚΥΑ Η.Π. 37338/1807/Ε.103/1-9-10 (ΦΕΚ 1495/Β/6-9-10) και την ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103/17-2-2012 (ΦΕΚ 415/Β/23-2-2012) και η Οδηγία των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) με την ΚΥΑ 33318/3028/98 (ΦΕΚ Β' 1289).

Το 1992, με την έκδοση της Οδηγίας των οικοτόπων, η Ελλάδα έπρεπε να αναγνωρίσει και να δηλώσει ΤΚΣ για την προστασία τύπων οικοτόπων και ειδών, αλλά και να δώσει στοιχεία για τις ΖΕΠ της ορνιθοπανίδας, τις οποίες είχε υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1987. Οι πρώτες

ΖΕΠ ήταν αποκλειστικά δασικές εκτάσεις και το 1989 συμπληρώθηκε ο κατάλογος των ΖΕΠ με τους υγροτόπους διεθνούς σημασίας, όπως είχαν χαρακτηριστεί στο πλαίσιο της σύμβασης Ραμόσαρ.

Στα πλαίσια της υποχρέωσης της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σχετικά με την απογραφή των οικοτόπων και των ειδών που εμφανίζονται στους καταλόγους των παραρτημάτων I & II της Οδηγίας, το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων και τα Τμήματα Βιολογίας των Πανεπιστημίων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πάτρας, με την υποστήριξη των τότε Υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ και Γεωργίας, εκπόνησαν ένα πρόγραμμα LIFE με το οποίο έγινε η πρώτη αξιολόγηση της παρουσίας και κατανομής των ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα και συντάχθηκε ο πρώτος κατάλογος των υποψήφιων περιοχών Natura 2000.

Μετά από επεξεργασία των στοιχείων από ομάδα εργασίας των δύο Υπουργείων, το 1996 και το 1997 προτάθηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι πρώτοι ΤΚΣ οι οποίοι εγκρίθηκαν το 2006. Στα χρόνια που ακολούθησαν υπήρξαν πολλές διαδοχικές υποβολές περιοχών ή επικαιροποιήσεις στοιχείων.

Με την ψήφιση του Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ Α' 160), η χώρα εξασφάλισε τη νομική κατοχύρωση των ΕΖΔ, οι οποίες πλέον θεωρούνται ως τμήμα του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών (ως «περιοχές προστασίας ειδών και οικοτόπων» μαζί με τα ΚΑΖ), ενώ εκκρεμεί ο καθορισμός και η θεσμοθέτηση στόχων και μέτρων διατήρησης για τις περιοχές αυτές.

Μέχρι το 2017 είχαν θεσμοθετηθεί 419 περιοχές Natura 2000 που κάλυπταν περίπου το 27 % της χερσαίας και το 6% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας. Τον Δεκέμβριο 2017, η Ελλάδα πρότεινε μία σημαντική επέκταση του δικτύου Natura 2000, έτσι ώστε οι περιοχές να φτάσουν τις 446 και να καλύπτουν περίπου το 28% της χερσαίας έκτασης και το 19,6% της θαλάσσιας έκτασης. Οι νέες περιοχές καθώς και επεκτάσεις υφιστάμενων περιοχών εντάχθηκαν στο δίκτυο με την κοινή υπουργική απόφαση 50743/2017 (ΦΕΚ Β' 4432) «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000».

Όσον αφορά στο πλαίσιο διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, αυτό ορίζεται από τον ν. 2742/1999 (ΦΕΚ Α' 207) «περί χωροταξικού σχεδιασμού», όπως συμπληρώθηκε από τον ν. 3937/2011 (ΦΕΚ Α' 60) για τη «διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» και όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 4519/2018 (ΦΕΚ Α' 25) «φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και άλλες διατάξεις», όπου ορίζονται τα σχετικά με σύσταση, λειτουργία και αρμοδιότητες των φορέων διαχείρισης για τις προστατευόμενες περιοχές. Με τον νόμο 4519/2018 εισάγονται βελτιώσεις σχετικά με τη διαχείριση καθώς οι φορείς διαχείρισης αναγνωρίζονται και θεμελιώνονται πλέον ως το αποκλειστικό σχήμα που θα διοικεί τις προστατευόμενες περιοχές. Πλέον όλες οι περιοχές Natura 2000 υπάγονται στην ευθύνη κάποιου φορέα διαχείρισης ενώ επιπλέον προβλέπεται σταθερή κρατική χρηματοδότηση για την κάλυψη των αναγκών του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών μέσω του τακτικού κρατικού προϋπολογισμού.

Κατά το τρέχον έτος (2019) το ΥΠΕΝ εκπονεί -παράλληλα με το LIFE-IP 4 NATURA- το έργο «Σύνταξη ΕΠΜ, Ειδικών Εκθέσεων και Σχεδίων Διαχείρισης για περιοχές του Δικτύου Natura 2000²», στο πλαίσιο του οποίου θα παραχθούν ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες, προεδρικά διατάγματα και σχέδια διαχείρισης για το σύνολο των περιοχών Natura 2000 της χώρας.

² <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=CeejnuZe2d8%3D&tabid=473&language=el-GR>

Παρά τα σημαντικά αυτά βήματα, η χώρα μας εξακολουθεί να παρουσιάζει μεγάλα κενά ως προς την εφαρμογή των οδηγιών. Έτσι, στο πλαίσιο της αξιολόγησης της καταλληλότητας των οδηγιών για τη φύση, οργανώσεις που αποτελούν μέρος των τεσσάρων μεγάλων δικτύων περιβαλλοντικών οργανώσεων στην Ευρώπη (BirdLife International, WWF, European Environmental Bureau and Friends of the Earth Europe, 2018) συνέταξαν πρόσφατα μια συνοπτική έκθεση, με την οποία αξιολόγησαν την κατάσταση εφαρμογής στα κράτη μέλη όπου αυτές δραστηριοποιούνται (Birdlife International et al., 2018). Σημειώνεται ότι οι οδηγίες αξιολογήθηκαν ως κατάλληλες για τον σκοπό για τον οποίο διαμορφώθηκαν (fit for purpose), ενώ οι ελλείψεις αφορούν κυρίως θέματα εφαρμογής. Σύμφωνα με την παραπάνω έκθεση, η Ελλάδα παρουσιάζει ελλείψεις σε σημαντικές υποχρεώσεις, όπως αυτές που αφορούν στη διαχείριση των περιοχών και την προστασία των ειδών. Μερική ή ελλιπής αξιολογείται η εφαρμογή που αφορά τον πλήρη χαρακτηρισμό των περιοχών Natura 2000, τη δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων σχεδίων, έργων και δραστηριοτήτων, την παρακολούθηση της κατάστασης των προστατευόμενων στοιχείων της φύσης και την εξασφάλιση επαρκούς και σταθερής χρηματοδότησης και πόρων.

Στην πρόσφατη έκθεση “environmental implementation review 2019” (European Commission, 2019) για την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντοπίζει ως κύρια εμπόδια για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών (α) την έλλειψη ευαισθητοποίησης και κατανόηση (μεταξύ των αρχών, των εμπλεκόμενων και του κοινού) σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και των οφελών του, (β) την έλλειψη κινήτρων για επένδυση στην προώθηση των οφελών αυτών, (γ) το ανεπαρκές πλαίσιο για την υποστήριξη βιώσιμης διαχείρισης της γης και ενσωμάτωσής της σε άλλες πολιτικές, και (δ) τις δυσκολίες με την εφαρμογή του νόμου.³ Η έκθεση εντοπίζει επίσης ως κύρια αιτία για την απώλεια της βιοποικιλότητάς στην Ελλάδα παλαιότερες και υφιστάμενες πολιτικές σχετικά με μη βιώσιμες χρήσεις γης, τη γεωργία, την αλιεία, τις μεταφορές, τον τουρισμό (κυρίως τον παράκτιο), διάφορα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης και την κλιματική αλλαγή.

Η σημαντικότερη -και πλέον «ηχηρή»- ωστόσο υπενθύμιση για την ελλιπή εφαρμογή των οδηγιών στη χώρα μας ήρθε πλέον πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ιούλιος 2019). Η τελευταία, σε συνέχεια προηγούμενων σχετικών ενεργειών, παρέπεμψε την Ελλάδα στο Δικαστήριο της ΕΕ καθότι δεν έχουν καθοριστεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας οι αναγκαίοι στόχοι διατήρησης και μέτρα που να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις οικοτόπων και ειδών.⁴

2.3 Υφιστάμενη διακυβέρνηση, κοινωνική αποδοχή

Η ανεπαρκής διαβούλευση και συμμετοχή αναγνωρίζεται ως ένας από τους κύριους παράγοντες που παρεμποδίζουν την αποτελεσματική υλοποίηση του δικτύου Natura 2000 και που έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση συγκρούσεων σε πολλά επίπεδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Eben, 2006; Grodzinska-Jurczak & Cent, 2011; Hiedanpää, 2002). Η προαναφερόμενη έκθεση των Birdlife et al. (2018) συμπεριελάμβανε την αξιολόγηση του κατά πόσο τα κράτη μέλη εμπλέκουν τους ενδιαφερόμενους φορείς και διασφαλίζουν ανοιχτές, δημόσιες συμμετοχικές διαδικασίες σε όλα

³ European Commission. (2019). The Environmental Implementation Review 2019 - Country Report Greece (Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_el_en.pdf)

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δελτίο Τύπου (2019, 25 Ιουλίου). Βιοποικιλότητα: Η Επιτροπή αποφασίζει να παραπέμψει την Ελλάδα στο Δικαστήριο, επειδή δεν προστατεύει επαρκώς τους φυσικούς οικοτόπους και τα είδη. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_4257

τα στάδια εφαρμογής των οδηγιών. Για τη χώρα μας, η έκθεση σημειώνει τις σημαντικές ελλείψεις των διαδικασιών που αφορούν στην ενημέρωση, τη διαβούλευση, τη συμμετοχή και την εμπλοκή των ενδιαφερόμενων φορέων (βλ. σχετικά και WWF Ελλάς, 2017, 2018 και Δίκτυο Μεσόγειος SOS κ.ά., 2018). Οι διαδικασίες αυτές θεωρούνται κρίσιμες για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της προστασίας της φύσης.

Σε παρόμοια συμπεράσματα έχει καταλήξει και η εγχώρια επιστημονική συζήτηση. Η δημιουργία των περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα ακολούθησε την προσέγγιση «εκ των άνω προς τα κάτω», η οποία δεν έδωσε τη δυνατότητα στις τοπικές κοινωνίες να συμμετέχουν και δεν έδωσε τη δυνατότητα να ενσωματωθούν οι ανάγκες, οι αντιλήψεις και τα ενδιαφέροντα τους στη διαδικασία (Apostolopoulou & Pantis, 2009; Hovardas & Poirazidis, 2007).

Η μη κοινωνική αποδοχή του δικτύου Natura 2000 αποτυπώνεται επίσης στην έκθεση «ο θεσμός των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα: 10 χρόνια εφαρμογής» (Βώκου, 2011), στην οποία αναφέρεται ότι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι τοπικές κοινωνίες δεν έχουν κατανοήσει το ρόλο των ΦΔΠ ούτε έχουν αποδεχθεί τις προστατευόμενες περιοχές, ενώ οι ίδιοι οι ΦΔΠ, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 40% του συνόλου τους, ασχολούνται σπάνια ή και καθόλου με την ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας. Η αρνητική στάση της τοπικής κοινωνίας για τις Natura 2000 και η έλλειψη γνώσης των τοπικών εμπλεκόμενων καταγράφονται ως μια από τις βασικές αδυναμίες της εφαρμογής του δικτύου στην Ελλάδα όπως και στην Ευρώπη, μαζί με την πολιτική απροθυμία σε τοπικό και εθνικό επίπεδο και την έλλειψη προσωπικού για τους σκοπούς της διαχείρισης (Kati et al., 2014).

Οι ελληνικές τοπικές κοινωνίες στις περιοχές Natura 2000 και ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον (αγρότες, ιδιοκτήτες γης) αντιμετωπίζουν τις περιοχές ως εμπόδιο στις δραστηριότητες τους και αντιτίθενται σε αυτές (Apostolopoulou & Pantis, 2009; Papageorgiou & Vogiatzakis, 2006). Η αντιμετώπιση των περιοχών από τις τοπικές κοινωνίες ως εμπόδιο στην ανάπτυξη και η αντίδραση των τελευταίων στην εφαρμογή της διαχείρισης ανάλογα με το οικονομικό τους συμφέρον/ενδιαφέρον καταγράφεται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Kati et al., 2014, Young et al., 2005; Keulartz 2009; Grodzinska-Jurczak & Cent 2011). Επιπλέον, μια πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι, ειδικά όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα (κτηνοτροφία, γεωργία και αλιεία), οι αντιλήψεις της τοπικής κοινωνίας είναι ότι οι δραστηριότητες αυτές έχουν δεχτεί αρνητική επίδραση από τις Natura 2000 (Jones et al., 2018).

Το γεγονός ότι στην Ελλάδα η διάχυση της πληροφορίας προς τις τοπικές κοινωνίες κατά την οριοθέτηση και θεσμοθέτηση των περιοχών Natura 2000, κατά την εφαρμογή ή υλοποίηση διαχειριστικών μέτρων ή και συγχρηματοδοτούμενων έργων για τη φύση (LIFE) ήταν πολύ περιορισμένη, καθώς και το γεγονός ότι δεν υπήρξαν ποτέ κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 χρόνων συντονισμένες και ανοιχτές δημόσιες συζητήσεις για το δίκτυο, σημειώνεται ως ένας παράγοντας που ενέτεινε την αρνητική στάση των τοπικών κοινωνιών (Apostolopoulou, Drakou & Pediaditi, 2012).

Όσον αφορά στη γνώση των τοπικών κοινωνιών για τις περιοχές Natura 2000, περιγράφεται ένα υψηλό σχετικά επίπεδο γνώσεων ως προς την ύπαρξη ή μη των περιοχών γενικά, αλλά στη συνέχεια καταγράφεται μια έλλειψη συγκεκριμένης και πιο ειδικής γνώσης (Dimitrakoulou et al., 2010). Η έλλειψη γνώσης σχετικά με τις περιοχές Natura 2000 καταγράφεται και σε αρκετές άλλες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε προστατευόμενες περιοχές (Oikonomou & Dikou, 2008, Trakolis,

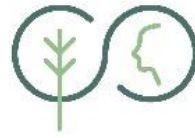

2001). Αντίστοιχη εικόνα σχετικά με το επίπεδο ενημέρωσης και πληροφόρησης τόσο των αρχών όσο και των τοπικών κοινωνιών αποτυπώνεται και στις πρόσφατες εκθέσεις του προγράμματος LIFE JUNICOAST, για τέσσερις περιοχές στην Κρήτη.⁵

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι, ανάμεσα στους επιμέρους παράγοντες που διαμορφώνουν τη συνολική εικόνα της ελλιπούς εφαρμογής των οδηγιών για τη φύση στη χώρα μας, τα ζητήματα διακυβέρνησης και κοινωνικής συμμετοχής – αποδοχής έχουν ιδιαίτερη σημασία.

⁵ LIFE+ Nature project **“Actions for the conservation of coastal dunes with *Juniperus spp.* in Crete and the South Aegean (Greece)”**, JUNICOAST. “Deliverable A.6.1.1. 1Stakeholder consultation and community survey for Chrysi island”, “Deliverable A.6.1.2 Stakeholder consultation and community survey for Gavdos Island”, Deliverable A.6.1.3 Stakeholder consultation and community survey for Kedrodasos”, ‘Deliverable A.6.1.4 Stakeholder consultation and community survey for Falasarna”

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

3 Επισκόπηση βιβλιογραφίας για τη χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων

Ο όρος «εμπλεκόμενα μέρη» χρησιμοποιείται όλο και με μεγαλύτερη συχνότητα στις συζητήσεις περί σχεδιασμού, δημοσίων πολιτικών και διακυβέρνησης, όπως επίσης και η προώθηση των συμμετοχικών διαδικασιών. Προκειμένου όμως να προωθηθούν οι διαδικασίες συμμετοχής των εμπλεκόμενων μερών σε θέματα που αφορούν τη διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής, είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητό το ποιοι είναι αυτοί οι εμπλεκόμενοι και με ποιον τρόπο επηρεάζονται ή μπορούν να επηρεάσουν.

Σχετικά με τον ορισμό της έννοιας του «εμπλεκόμενου» (stakeholder), οι Reed et al. (2009) αναφέρουν ότι οι περισσότεροι από τους σύγχρονους ορισμούς που χρησιμοποιούνται ευρέως στα πεδία της διοίκησης επιχειρήσεων, του σχεδιασμού, των πολιτικών και της διακυβέρνησης βασίζονται στην εργασία-ορόσημο του Freeman (Freeman, 1984), η οποία αποτέλεσε έναυσμα για την ενσωμάτωση της έννοιας του «εμπλεκόμενου» στη διοίκηση ενός οργανισμού ή επιχείρησης (Mitchell et al., 1997). Ο Freeman ορίζει αρχικά τους «εμπλεκόμενους» ως «οποιαδήποτε ομάδα ή άτομο που μπορεί να επηρεάσει ή επηρεάζεται από την επίτευξη των στόχων ενός οργανισμού» (Freeman, 1984).

Σύμφωνα με τους Mitchell et al. (1997), πρόκειται για έναν από τους ορισμούς που υιοθετούν μια ευρύτερη οπτική, καθώς αφήνει την έννοια του «ενδιαφέροντος» και το πεδίο των πιθανών εμπλεκόμενων ανοιχτά σε ερμηνεία. Με τον ορισμό αυτό, η βάση του ενδιαφέροντος μπορεί να είναι μονόδρομη ή αμφίδρομη, «να επηρεάσει ή να επηρεαστεί» και δεν υπάρχει αναγκαιότητα αμοιβαίας επίδρασης, όπως απαιτούν/προϋποθέτουν συνήθως ορισμοί που αφορούν σχέσεις, συναλλαγές ή συμβάσεις. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, εξαιρούνται αυτοί που δεν μπορούν να επηρεάσουν (τον οργανισμό), δηλαδή όσοι δεν έχουν δύναμη και αυτοί που δεν μπορούν να επηρεαστούν, δηλαδή δεν έχουν αξίωση ή σχέση.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Mitchell, υπάρχουν και υιοθετούνται θεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με το αν υιοθετείται ένας διευρυμένος ή ένας πιο στενά καθορισμένος ορισμός των «εμπλεκόμενων». Κάποιοι προτείνουν στενότερο και πιο καθοριστικό ορισμό των εμπλεκόμενων ως εκείνων των ομάδων ή των ατόμων «χωρίς την υποστήριξη των οποίων ο οργανισμός θα πάψει να υπάρχει», ενώ άλλοι ορισμοί προτείνουν έναν ευρύτερο και πιο κανονιστικό ορισμό των εμπλεκόμενων μερών ως «οποιαδήποτε φυσική οντότητα που επηρεάζεται από τον οργανισμό» (Mitchell et al., 1997).

Όσον αφορά τον ορισμό του «εμπλεκόμενου» στα πλαίσια της διαχείρισης του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, οι Grimble και Wellard (Grimble & Wellard, 1997) ορίζουν τους εμπλεκόμενους ως «οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων, οργανωμένων ή μη, που έχουν κοινό ενδιαφέρον σε ένα συγκεκριμένο σύστημα» και που «επηρεάζουν ή/και επηρεάζονται από τις επιπτώσεις των αλλαγών σε αυτό το σύστημα». Ο όρος «ενδιαφέρον», σε αυτή τη περίπτωση, αντιπροσωπεύει το επίπεδο ωφέλειας ή ευημερίας που αντιλαμβάνονται οι ενδιαφερόμενοι, και η επίπτωση των αλλαγών να μετράται ως αλλαγή σε αυτή την ωφέλεια/ευημερία.

Την ίδια προσέγγιση για τον ορισμό των εμπλεκόμενων ως αυτοί που «επηρεάζουν ή/και επηρεάζονται» υιοθετεί και ο οδηγός διασφάλισης της συμμετοχής των εμπλεκόμενων στην

ανάπτυξη και την εφαρμογή των Εθνικών Στρατηγικών και Σχεδίων Δράσης για τη Βιοποικιλότητα (*Ensuring stakeholder engagement in the development and implementation of NBSAPs*) της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα (GEF, UNEP & CBD, 2007). Εδώ, εμπλεκόμενοι είναι «όλα εκείνα τα άτομα, κοινωνικές ομάδες, οργανισμοί που έχουν το απαραίτητο και έννομο ενδιαφέρον. (...) Αυτό σημαίνει εκείνους που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται και δεν περικλείει απαραίτητα τα άτομα και τους οργανισμούς που μπορεί να «ενδιαφέρονται» αλλά πιθανώς δεν επηρεάζονται (όπως για παράδειγμα οι ακαδημαϊκοί ερευνητές, δημοσιογράφοι). Στον συγκεκριμένο οδηγό ταυτίζεται η έννοια του «εμπλεκόμενου» (stakeholder) με την έννοια της “ομάδας συμφερόντων”.

Την ίδια προσέγγιση για να ορίσουν τους εμπλεκόμενους ως αυτούς που μπορούν να επηρεαστούν και να επηρεαστούν υιοθετούν και οι κατευθυντήριες γραμμές της Παγκόσμιας Τράπεζας σχετικά με τη «στρατηγική προσέγγιση της έγκαιρης συμμετοχής εμπλεκόμενων μερών» (Eftimie et al., 2014), καθώς και ο οδηγός για τη «Συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών για την διακυβέρνηση υδάτων» του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD, 2015).

Η Borrini-Feyerabend (1996) προσεγγίζει την έννοια του «εμπλεκόμενου» στο πλαίσιο διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και τους ορίζει ως «θεσμικές, κοινωνικές ομάδες ή άτομα τα οποία έχουν άμεσο, σημαντικό και ειδικό (συγκεκριμένο) ενδιαφέρον (stake) στην προστατευόμενη περιοχή. (...) Το ενδιαφέρον (stake) μπορεί να πηγάζει από θεσμική αρμοδιότητα, γεωγραφική εγγύτητα, ιστορική συσχέτιση, εξάρτηση διαβίωσης, οικονομικό ενδιαφέρον καθώς και από άλλες ιδιότητες και προβληματισμούς» (G. Borrini-Feyerabend, 1996).

Στις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάλυση εμπλεκόμενων του WWF, ως εμπλεκόμενα μέρη ορίζονται «*άτομα, ομάδες, κοινότητες ή οργανισμοί οι οποίοι εδραιώνουν ένα ενδιαφέρον (interest) στους φυσικούς πόρους της περιοχής υλοποίησης ενός έργου, και/ή ενδέχεται να επηρεαστούν είτε θετικά είτε αρνητικά από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του έργου, και έχουν κάτι να κερδίσουν ή να χάσουν αν οι συνθήκες αλλάξουν ή μείνουν οι ίδιες*» (WWF, 2005).

Η ανάλυση των εμπλεκόμενων εφαρμόζεται ευρέως σε ένα φάσμα οργανισμών από διαφορετικούς τομείς και χρησιμοποιείται σήμερα από τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής, ρυθμιστικές αρχές, κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς, τις επιχειρήσεις και τα μέσα ενημέρωσης. Καθώς η ανάλυση των εμπλεκόμενων προσαρμόζοταν σταδιακά από το πεδίο της διοίκησης επιχειρήσεων στο πεδίο της διαμόρφωσης πολιτικών, ανάπτυξης και διαχείρισης φυσικών πόρων, οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τα εργαλεία άλλαζαν και προσαρμοζόντουσαν αντίστοιχα (Reed et al., 2009). Ενώ, για τη διοίκηση επιχειρήσεων, η εφαρμογή της ανάλυσης των εμπλεκόμενων είχε ως στόχο την κατανόηση του ενδιαφέροντος και της επιρροής τους και πως αυτά μπορούν να υποστηρίξουν ή να εμποδίσουν την απόδοση του οργανισμού (Brugha & Varvasovskiy, 2000), η ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών στο πλαίσιο της πολιτικής, της ανάπτυξης και της διαχείρισης των φυσικών πόρων, θεωρήθηκε ολοένα και περισσότερο ως μια προσέγγιση που θα μπορούσε να ενδυναμώσει τις συμμετοχικές διαδικασίες και τα εμπλεκόμενα μέρη προκειμένου αυτά να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων. Η εφαρμογή της ανάλυσης στα παραπάνω πεδία, όπως αναφέρεται, εμπλούτισε μεν τις μεθόδους και τη θεωρητική προσέγγιση παράλληλα όμως αύξησε την πολυπλοκότητα και τη δυσκολία (Reed et al., 2009).

Στο πλαίσιο της διαχείρισης φυσικών πόρων, ο Grimble (1998) ορίζει ως ανάλυση εμπλεκόμενων μια μεθοδολογία προκειμένου να μελετηθεί ένα σύστημα και οι επιπτώσεις από τις

αλλαγές αυτού του συστήματος, μέσω του εντοπισμού των βασικών εμπλεκομένων και της ανάλυσης του ενδιαφέροντος τους.

Η ανάλυση εμπλεκομένων είναι μια μέθοδος που, ενώ στο πεδίο της διοίκησης επιχειρήσεων έχει ένα στατικό χαρακτήρα, η εφαρμογή της στο πεδίο της διαχείρισης φυσικών πόρων και περιβάλλοντος επικεντρωνόταν στη συμμετοχικότητα, στην ενδυνάμωση περιθωριοποιημένων ομάδων, κοινωνικά αδύναμων ή μη εύκολα προσβάσιμων. Επιπλέον, στο πλαίσιο της συμμετοχικής διαχείρισης φυσικών πόρων, η ανάλυση εμπλεκομένων αποτελεί μια συνεχή, εξελισσόμενη και δυναμική διαδικασία, η οποία εφαρμόζεται σε κάθε στάδιο του κύκλου ενός έργου, λαμβάνοντας υπόψη φύση των ενδιαφερόντων, ή των αναγκών των εμπλεκομένων καθ' όλη τη διάρκεια του έργου.

Στη διαχείριση φυσικών πόρων, η ανάλυση των εμπλεκομένων μας επιτρέπει να εντοπίσουμε τους βασικούς εμπλεκόμενους και να αποκαλύψουμε τον ρόλο, τις προθέσεις, τις σχέσεις μεταξύ τους, το ενδιαφέρον τους, τη στάση τους, την επιρροή καθώς και τις θέσεις τους (Brugha & Varvasovszky 2000; Reed et al., 2009) και επιπλέον η ανάλυση των εμπλεκομένων μερών χρησιμοποιείται για την κατανόηση του ποικίλου φάσματος αντικρουόμενων συμφερόντων (Prell et al., 2007).

Όσον αφορά την ομαδοποίηση των εμπλεκομένων σε κατηγορίες και ομάδες (groups and sub-groups) στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διαχείρισης, διαχείρισης πόρων και προστατευόμενων περιοχών, αυτοί μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σύμφωνα με το κοινό τους ενδιαφέρον (Dovers et al., 2015), ή μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σύμφωνα με την σχέση τους με το έργο (βλ. πίνακα 3-1, Rientjes, 2000, όπως αναφέρεται στους Bouwma et al., (2010) και μπορούν να χαρακτηριστούν σχετικά με το αν ανήκουν στον δημόσιο, ιδιωτικό ή μη-κυβερνητικό τομέα (Ionita & Stanciu, 2012).

Πίνακας 3-1. Κατηγορίες/ομάδες εμπλεκομένων στο πλαίσιο διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος

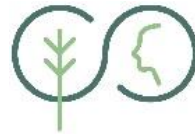
- Ομάδες που έχουν άμεση συμμετοχή στο έργο οι οποίες θα πρέπει να υλοποιήσουν τις πρακτικές αποφάσεις και ενέργειες όσον αφορά τον σχεδιασμό και την πραγματική εφαρμογή και υλοποίηση των δράσεων σχετικών με την προστασία, τη διαχείριση, την αποκατάσταση, ή τη δημιουργία οικοτόπων καθώς και όποια σχετική με ειδή εργασία (π.χ. ιδιοκτήτες γης, διαχειριστές γης, ανάδοχοι των έργων, μη-κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις κτλ).
- Ομάδες που άμεσα επηρεάζονται από το έργο ή τις δράσεις και οι οποίοι μπορούν να το/ τις επηρεάσουν, αλλά δεν εμπλέκονται άμεσα στις εργασίες (π.χ. γειτονικοί ιδιοκτήτες γης, τοπικοί κάτοικοι, παρατηρητές πουλιών, επισκέπτες κτλ.) .
- Ομάδες των οποίων η άδεια, η έγκριση ή (και η οικονομική) υποστήριξη είναι απαραίτητη (π.χ. περιφερειακές και δημοτικές αρχές, αποκεντρωμένες αρχές, οργανισμοί και ινστιτούτα).
- Ομάδες που μπορούν να συμμετέχουν στην εφαρμογή του έργου ή των δράσεων μέσω της κινητοποίησης της τοπικής κοινωνίας ή μέσω της εκπροσώπησης ενός μέρους της κοινωνίας (π.χ. περιβαλλοντικές οργανώσεις, εκλεγμένοι/αιρετοί αξιωματούχοι, μέλη τοπικών συμβουλίων, εμπορικά και άλλα επιμελητήρια, κτλ.).

- Ομάδες που μπορεί να μην είναι άμεσα εμπλεκόμενοι αλλά που μπορούν να επηρεάσουν τις απόψεις υπέρ/ή κατά του έργου/ή των δράσεων του (π.χ. μέσα μαζικής ενημέρωσης, αιρετοί, εκπρόσωποι εμπορικών και άλλων επιμελητηρίων, εκπαιδευτές/δάσκαλοι, τοπικοί σύλλογοι κτλ.).

Πηγή: Rientjes, S. (ed.) (2000). *Communicating nature conservation. A manual on using communication in support of nature conservation policy and action.* Tilburg: European Centre for Nature Conservation.

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

4 Η μεθοδολογία της έρευνας

Για την χαρτογράφηση και την ανάλυση των εμπλεκόμενων με τις περιοχές Natura 2000, η ομάδα έργου ακολούθησε τα εξής βήματα: Αρχικά πραγματοποιήθηκε εντοπισμός των εμπλεκόμενων και του ενδιαφέροντος τους, δημιουργώντας μια λίστα και χρησιμοποιώντας μια σειρά από κριτήρια και διαφορετικά εργαλεία (βιβλιογραφική διερεύνηση, ημι-δομημένες συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης). Στη συνέχεια οι εμπλεκόμενοι κατηγοριοποιήθηκαν σύμφωνα με το ενδιαφέρον και την επιρροή τους. Το βήμα αυτό το πραγματοποιήθηκε τόσο με συμμετοχικές διαδικασίες όσο και με εφαρμογή της μεθόδου από την ομάδα έργου χωρίς άλλη συμμετοχή εμπλεκόμενων. Η κατηγοριοποίηση με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων πραγματοποιήθηκε στις ομάδες εστίασης, κατά την διάρκεια των οποίων οι ίδιοι τοποθέτησαν τους εμπλεκόμενους σε ένα πλέγμα επιρροής/ενδιαφέροντος (Reed et al., 2009, WWF, 2005) σύμφωνα με τις αντιλήψεις τους. Η ομάδα αξιολόγησε την επιρροή και το ενδιαφέρον των εμπλεκόμενων εφαρμόζοντας κριτήρια, τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια. Τέλος, η ομάδα έργου διερεύνησε τη γνώση και τις αντιλήψεις των εμπλεκόμενων ομάδων σχετικά με τις περιοχές Natura 2000 χρησιμοποιώντας μια σειρά από εργαλεία (συνεντεύξεις, ερωτηματολόγιο, ομάδες εστίασης).

Στις επόμενες παραγράφους περιγράφονται πιο αναλυτικά τα μεθοδολογικά βήματα του εντοπισμού και της κατηγοριοποίησης των εμπλεκόμενων.

4.1 Εντοπισμός/χαρτογράφηση εμπλεκόμενων

Προκειμένου να εντοπιστούν οι εμπλεκόμενοι, οι οποίοι έχουν ενδιαφέρον (interest) στους φυσικούς πόρους της περιοχής υλοποίησης του έργου, ή/και οι εμπλεκόμενοι των οποίων το ενδιαφέρον δύναται να επηρεαστεί θετικά ή αρνητικά από πιθανές αλλαγές που θα προέλθουν από την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000, λήφθηκε υπόψη το ερμηνευτικό έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με τις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁶ και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες καθώς και την έκθεση εφαρμογής της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην Ελλάδα, στην οποία περιγράφονται τα βήματα που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την καλύτερη και πληρέστερη εφαρμογή τους. Με αυτό τον τρόπο ορίστηκε το πλαίσιο της χαρτογράφησης και ανάλυσης των εμπλεκόμενων με τις οδηγίες για τη φύση και τις περιοχές Natura 2000. Το πλαίσιο αυτό ορίζεται από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες καθώς και από τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται ή αναμένονται να εφαρμοστούν στην Ελλάδα.

Για την πλήρη καταγραφή των εμπλεκόμενων λάβαμε υπόψη μας τα παρακάτω κριτήρια (Σχήμα 4-1) και τα κριτήρια που αναφέρονται στον οδηγό για την ανάλυση των εμπλεκόμενων του WWF (Σχήμα 4-2, WWF, 2005).

⁶ «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους», Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Βρυξέλλες, 21.11.2018, C(2018)7621final

Σχήμα 4-1. Κριτήρια για τον εντοπισμό εμπλεκόμενων με τους φυσικούς πόρους μιας προστατευόμενης περιοχής

Σύμφωνα με την Borrini-Feyerabend (1996), προτείνονται τα παρακάτω κριτήρια για τον εντοπισμό του πλήρους εύρους των εμπλεκόμενων ομάδων.

- Ρόλος στη διαχείριση των φυσικών πόρων
- Δικαίωμα στην πρόσβαση στους πόρους και στην κατανομή των οφελών από τους φυσικούς πόρους
- Υφιστάμενα δικαιώματα επί της γης ή των φυσικών πόρων
- Οικονομική και κοινωνική εξάρτησης από τους φυσικούς πόρους
- Ιστορικές και πολιτιστικές σχέσεις με τους φυσικούς πόρους
- Υφιστάμενη ή πιθανή επίπτωση των δραστηριοτήτων των εμπλεκόμενων επί των φυσικών πόρων
- Πιθανές απώλειες από την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης στη περιοχή
- Συμβατότητα των ενδιαφερόντων και των στόχων των δραστηριοτήτων των εμπλεκόμενων με τις εθνικές πολιτικές και τις πολιτικές διατήρησης και ανάπτυξης

Πηγή: G. Borrini-Feyerabend, (1996). *Collaborative management of protected areas. Tailoring the approach to the context*, IUCN.

Σχήμα 4-2. Κριτήρια για τον εντοπισμό των εμπλεκόμενων και του ενδιαφέροντος τους

Κριτήρια- ερωτήσεις για τον εντοπισμό των εμπλεκόμενων

- Ποια είναι η χρήση των (απειλούμενων) φυσικών πόρων; Από ποιους γίνεται η χρήση αυτή;
- Ποιος αποτελεί απειλή για τους στόχους διατήρησης της περιοχής;
- Ποιος εξαρτάται από τους φυσικούς πόρους για τους οποίους γίνεται λόγος;
- Η εξάρτηση αυτή αφορά τρόπο διαβίωσης ή αφορά οικονομικό όφελος;
- Οι φυσικοί πόροι για τους οποίους γίνεται λόγος μπορούν να αντικατασταθούν από άλλους πόρους;
- Ποιος κατέχει δικαιώματα στους φυσικούς πόρους – συμπεριλαμβανομένων της νομικής δικαιοδοσίας και τη συνήθη χρήση;
- Εμπλέκονται αρκετοί κυβερνητικοί τομείς και υπουργεία;
- Υπάρχουν εθνικοί ή / και διεθνείς φορείς που εμπλέκονται λόγω ειδικών νόμων ή διεθνών συνθηκών;
- Ποιοι είναι οι άνθρωποι ή οι ομάδες με τις περισσότερες γνώσεις και ικανότητες αντιμετώπισης/διαχείρισης των διακυβευόμενων πόρων;
- Ποιος διαχειρίζεται αυτούς τους πόρους; Με ποια αποτελέσματα;
- Υπάρχει εποχικότητα στους εμπλεκόμενους και στο ενδιαφέρον τους;

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

- Υπάρχουν σημαντικά γεγονότα ή τάσεις που επηρεάζουν επί του παρόντος τα εμπλεκόμενα μέρη (π.χ. αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, μεταρρυθμίσεις της γης, μετανάστευση, αύξηση του πληθυσμού) ;
- Υπήρξε παρόμοια πρωτοβουλία στην περιοχή; Εάν ναι, σε ποιο βαθμό ήταν επιτυχής Ποιος ήταν υπεύθυνος και ποια ήταν η αντίδραση των εμπλεκομένων;

Πηγή: Προσαρμογή από WWF (2005). *Sourcebook for WWF Standards, Cross-cutting Tool Stakeholder Analysis*. WWF

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι εμπλεκόμενοι με τις περιοχές Natura 2000 μπορούν να ανήκουν σε μια ή περισσότερες από τις παρακάτω κατηγορίες:

- ομάδες που έχουν αρμοδιότητες διαχείρισης στην προστατευόμενη περιοχή
- ομάδες εμπλεκομένων που έχουν νόμιμα δικαιώματα ("κάτοχοι δικαιωμάτων") όπως ιδιοκτησία γης
- ομάδες εμπλεκομένων που έχουν δικαιώματα διαχείρισης ή χρήσης πόρων
- ομάδες που άμεσα ή έμμεσα χρησιμοποιούν τη προστατευόμενη περιοχή
- ομάδες που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν αρνητικά ή θετικά την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης σε μια περιοχή
- ομάδες που μπορούν να επηρεαστούν είτε θετικά είτε αρνητικά από την ύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής, τη χωρική της επικράτεια, από συγκεκριμένα διαχειριστικά σχέδια ή συγκεκριμένα διαχειριστικά μέτρα

Για τον εντοπισμό των εμπλεκομένων μερών πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη και αναλυτική επισκόπηση δευτερογενών δεδομένων με χρήση ελεύθερα διαθέσιμων πηγών, όπως είναι οι διαδικτυακές σελίδες των υπουργείων, περιφερειών και αποκεντρωμένων διοικήσεων καθώς και μητρώα που είναι διαθέσιμα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Για κάθε ομάδα εμπλεκομένων λήφθηκε υπόψη η χωρική διάσταση των περιοχών Natura 2000 καθώς και τα γενικά χαρακτηριστικά τους (χρήσεις γης, δραστηριότητες, διοικητικά όρια κτλ.). Επομένως εξετάστηκε το ποιοι εμπλεκόμενοι έχουν θεσμικές αρμοδιότητες στις περιοχές και πιο συγκεκριμένα ποιοι είναι οι αρμόδιοι για τη διαχείριση των δασικών, λιβαδικών, αγροτικών εκτάσεων καθώς και των ρεμάτων και του θαλάσσιου χώρου. Επιπλέον εντοπίστηκαν οι υπηρεσίες, οι οποίες εμπλέκονται στην περιβαλλοντική αδειοδότηση νέων έργων και δραστηριοτήτων, καθώς και υπηρεσίες και αρχές που έχουν αρμοδιότητα στον έλεγχο και στην εφαρμογή της νομοθεσίας στην περιοχή (π.χ. λιμενικές αρχές, πυροσβεστικές διευθύνσεις). Για τον περαιτέρω εντοπισμό, λήφθηκαν υπόψη οι χρήσεις γης των περιοχών και καταγράφηκαν οι ανθρώπινες δραστηριότητες οι οποίες ασκούνται στις περιοχές προκειμένου να εντοπιστούν οι ομάδες που χρησιμοποιούν την περιοχή ή τους πόρους της.

Από τη διαθέσιμη δημοσιευμένη βιβλιογραφία για τις ελληνικές περιοχές Natura 2000, καθώς και από άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα, έγινε η επιβεβαίωση και η συμπλήρωση των ομάδων. Στη συνέχεια η λίστα συμπληρώθηκε ή τροποποιήθηκε μέσω των ημι-δομημένων συνεντεύξεων και των ομάδων εστίασης, ο τρόπος διεξαγωγής των οποίων παρουσιάζεται στις επόμενες ενότητες.

4.2 Ανάλυση εμπλεκόμενων ως προς την επιρροή και το ενδιαφέρον τους

Για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, επιλέχθηκε η μέθοδος κατηγοριοποίησης των εμπλεκόμενων σύμφωνα με την *επιρροή* (influence) και το *ενδιαφέρον* (interest) που τους χαρακτηρίζει (Reed et al., 2009).

Ως επιρροή ορίζεται ο βαθμός με τον οποίο μπορούν να επηρεάσουν οι δραστηριότητες των εμπλεκόμενων τους στόχους και το αποτέλεσμα της εφαρμογής των οδηγιών για τη φύση και πιο συγκεκριμένα την εφαρμογή της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000. Το ενδιαφέρον αναφέρεται στον βαθμό που οι ίδιοι μπορεί να επηρεαστούν από την εφαρμογή της διαχείρισης των περιοχών. Η επιρροή και το ενδιαφέρον κάθε ομάδας βαθμονομήθηκε σε έναν πίνακα με αξίες 1 έως 5, όπου 1=ασήμαντη/ο, 2=χαμηλή/ό, 3=μέτρια/ο, 4=υψηλή/ό 5=πολύ υψηλή/ό, λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω.

Για την αξιολόγηση του βαθμού ενδιαφέροντος, χαρακτηρίστηκε η φύση αυτού (αρμοδιότητα, οικονομική, αναψυχή, πολιτιστική κτλ.) και αξιολογήθηκε η σύνδεσή του με την εφαρμογή της διαχείρισης στις περιοχές Natura 2000, και επομένως η δυνατότητα του ενδιαφέροντος να επηρεαστεί από τις αλλαγές που θα φέρει η εφαρμογή της διαχείρισης.

Η αξιολόγηση του ενδιαφέροντος κάθε εμπλεκόμενου μέρους έγινε ως εξής: Για τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες αξιολογήθηκε το κατά πόσο άμεσα σχετίζονται οι αρμοδιότητες κάθε υπηρεσίας με την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση. Στην περίπτωση των παραγωγικών και λοιπών κοινωνικών ομάδων αξιολογήθηκε το είδος του ενδιαφέροντος τους (οικονομικό, αναψυχής, πολιτιστικό, ιδιοκτησιακό κτλ.) καθώς και κατά πόσο αυτό το ενδιαφέρον σχετίζεται με τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών και τη διαχείριση των περιοχών. Έτσι, οι ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον αξιολογούνται με υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος σε σχέση με τις ομάδες χωρίς οικονομικό ενδιαφέρον. Επίσης αξιολογούνται με υψηλότερο ενδιαφέρον οι ομάδες των οποίων η δραστηριότητα σχετίζεται άμεσα με τη διατήρηση, προστασία και διαχείριση των ειδών και οικοτόπων (π.χ. γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, κυνηγοί), ενώ αξιολογούνται με χαμηλότερο ενδιαφέρον οι ομάδες των οποίων η δραστηριότητα σχετίζεται με τους σκοπούς της προστασίας σε περιορισμένο σχετικά βαθμό (π.χ. πολιτιστικοί σύλλογοι, ορειβατικοί σύλλογοι).

Η αξιολόγηση της επιρροής κάθε εμπλεκόμενου μέρους εφαρμόστηκε ως εξής: Για τις αρμόδιες υπηρεσίες λήφθηκε υπόψη το είδος της αρμοδιότητας (ελεγκτική, εκτελεστική, εποπτική), το πόσο στενά σχετίζεται το αντικείμενο της αρμοδιότητας με την προστασία, διατήρηση και διαχείριση των περιοχών Natura 2000, και λήφθηκε υπόψη και η χωρική έκταση στην οποία ασκείται η αρμοδιότητα της υπηρεσίας εντός της περιοχής Natura 2000 (π.χ. τα δασαρχεία έχουν αρμοδιότητα σε δασικές εκτάσεις οι οποίες μπορεί να καλύπτουν μικρό ή μεγαλύτερο μέρος μιας περιοχής Natura 2000, η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής ασκεί την αρμοδιότητα της σε αγροτικές περιοχές που ενδέχεται να καλύπτουν μικρότερο ή μεγαλύτερο μέρος μιας περιοχής Natura 2000). Έτσι, μια υπηρεσία που μπορεί να ασκεί έναν αριθμό αρμοδιοτήτων (π.χ. υλοποίηση διαχειριστικών μέτρων, ελεγκτικές αρμοδιότητες επί υφιστάμενων δραστηριοτήτων και αδειοδοτική αρμοδιότητα επί νέων δραστηριοτήτων), της οποίας το αντικείμενο σχετίζεται στενά με τη προστασία, διατήρηση και διαχείριση των περιοχών (π.χ. το δασαρχείο διαχειρίζεται εξολοκλήρου τις δασικές εκτάσεις) και η οποία καλύπτει σημαντικό μέρος της περιοχής Natura 2000 (π.χ. τα δάση σε μια περιοχή Natura 2000 καλύπτουν μεγάλο ποσοστό της) αξιολογείται με υψηλότερο βαθμό επιρροής συγκριτικά με μια υπηρεσία η οποία μπορεί να έχει, για

παράδειγμα, μόνο γνωμοδοτική αρμοδιότητα η οποία να αφορά σε μικρό μέρος της περιοχής Natura 2000.

Επιπλέον, δασικές υπηρεσίες σε περιοχές με δασικό χαρακτήρα, υπηρεσίες αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής σε περιοχές με έντονη γεωργική δραστηριότητα, και υπηρεσίες υδάτων σε περιοχές με οικοτόπους και είδη που εξαρτώνται από τη διαχείριση των υδάτων, βαθμολογούνται με υψηλότερο βαθμό επιρροής σε σχέση με υπηρεσίες υλοποίησης έργων υποδομής εντός των περιοχών Natura 2000.

Για τις ομάδες παραγωγών και χρηστών, αντίστοιχα, λήφθηκε υπόψη το εύρος και το πλήθος των δραστηριοτήτων τους, καθώς και αν αυτές οι δραστηριότητες συνδέονται πιθανώς με την εφαρμογή της διαχείρισης σε είδη και οικοτόπους. Έτσι, χαρακτηρίστηκαν με μεγαλύτερο βαθμό επιρροής οι ομάδες των οποίων η υφιστάμενη δραστηριότητα αποτελεί κύρια/εκτεταμένη χρήση εντός της περιοχής ενδιαφέροντος, και που η δραστηριότητά τους συνδέεται με υφιστάμενα δικαιώματα ιδιοκτησίας ή δικαιώματα χρήσης (π.χ. ιδιοκτησία καλλιεργήσιμης γης, άδειες χρήσεων νερού κ.λπ.).

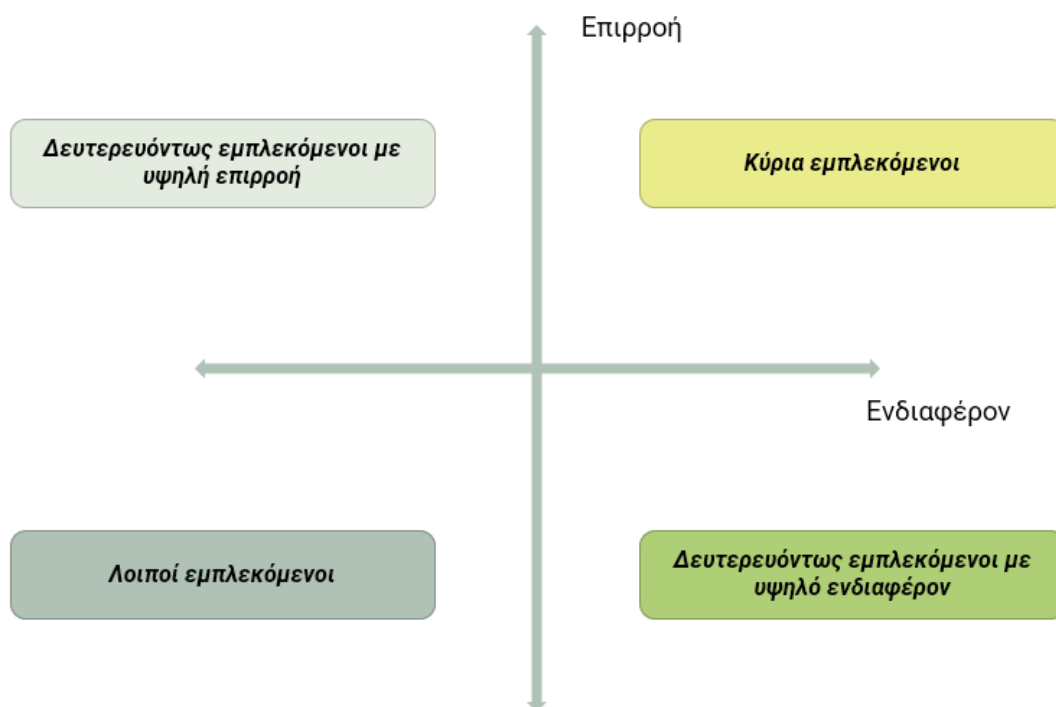
Με τον τρόπο αυτό, οι διαφορετικοί εμπλεκόμενοι ανήκουν σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:⁷

- **Κύρια εμπλεκόμενοι** (key players): Εκείνοι που έχουν ή μπορεί να έχουν σημαντική επιρροή (>μέτρια) στην εφαρμογή των οδηγιών για την φύση, δηλαδή στη διατήρηση, προστασία και διαχείριση των περιοχών Natura 2000 και σημαντικό (>μέτριο) ενδιαφέρον. Είναι οι εμπλεκόμενοι οι οποίοι θα πρέπει να έχουν καλή κατανόηση των οδηγιών και της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000, να εμπλακούν ενεργά και να συμμετέχουν στη διαχείριση (διάλογος-συμμετοχή).
- **Δευτερευόντως εμπλεκόμενοι με υψηλό ενδιαφέρον** (subjects): Όσοι έχουν σημαντικό (>μέτριο) ενδιαφέρον και χαμηλή (<μέτρια) επιρροή. Πρόκειται για ομάδες που μπορεί να επηρεαστούν από τη διαχείριση των περιοχών.
- **Δευτερευόντως εμπλεκόμενοι με υψηλή επιρροή** (context setters): Εκείνοι που έχουν ή δύναται να έχουν μεγάλη (>μέτρια) επιρροή στην εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση αλλά χαμηλό (<μέτριο) ενδιαφέρον. Πρόκειται για ομάδες που μπορούν να επηρεάσουν τη διαχείριση των περιοχών.
- **Λοιποί εμπλεκόμενοι** (crowd): Όσοι χαρακτηρίζονται από χαμηλή επιρροή και χαμηλό ενδιαφέρον.

Η ομάδα έργου βαθμολόγησε την επιρροή και το ενδιαφέρον κάθε εμπλεκόμενης ομάδας που είχε εντοπιστεί σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια, και ανέλυσε τον βαθμό επιρροής και ενδιαφέροντος σε εθνικό, περιφερειακό και χωρικό επίπεδο. Αποτέλεσμα της ανάλυσης αυτής είναι η δημιουργία ενός πίνακα εμπλεκομένων, στον οποίο κάθε εμπλεκόμενος χαρακτηρίζεται με έναν βαθμό επιρροής και ενδιαφέροντος (Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκομένων). Αυτή η διαφοροποίηση και κατηγοριοποίηση που προκύπτει από την ανάλυση του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος, μπορεί να αποτυπωθεί ποιοτικά με τη χρήση ενός πλέγματος επιρροής/ενδιαφέροντος, όπου κάθε εμπλεκόμενος, ανάλογα με το βαθμό επιρροής και ενδιαφέροντος του, τοποθετείται κατάλληλα στους άξονες.

⁷ Η επιλογή των όρων -έπειτα από προσαρμογή- βασίζεται στο Reed et al., 2009.

Το πλέγμα που δημιουργείται αποτελεί την χαρτογράφηση των εμπλεκόμενων, την οπτική δηλαδή αποτύπωση της ανάλυσης του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος τους (Παράρτημα III: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδας έργου). Επιπλέον, η οπτική αποτύπωση της ανάλυσης του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος των εμπλεκόμενων με την συμμετοχή των ομάδων εστίασης που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Δράσης Α.4, έχουν μεταγραφεί στο Παράρτημα IV: Πλέγματα επιρροής/ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδων εστίασης). Στην Εικόνα 4-1 παρουσιάζεται ένα πρότυπο πλέγματος επιρροής/ενδιαφέροντος και η αντίστοιχη κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων.

Εικόνα 4-1. Πλέγμα επιρροής/ ενδιαφέροντος για την κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων

4.3 Διερεύνηση γνώσεων και αντιλήψεων εμπλεκόμενων

Συμπληρωματικά προς την ως άνω ανάλυση των εμπλεκόμενων ως προς την επιρροή (influence) και το ενδιαφέρον (interest) τους σχετικά με την εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση, διερευνήθηκαν επιπλέον οι γνώσεις και αντιλήψεις των εμπλεκόμενων για τις προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα και ειδικότερα για το δίκτυο Natura 2000. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων, ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, και ομάδων εστίασης.

Αναλυτικότερα, διερευνήθηκαν οι γνώσεις των εμπλεκόμενων για τον θεσμό των προστατευόμενων περιοχών στη χώρα και για το δίκτυο Natura 2000, ενώ επίσης καταγράφηκαν οι γνώσεις τους σχετικά με το ποιες δραστηριότητες επιτρέπονται ή δεν επιτρέπονται στις περιοχές αυτές. Επιπλέον, τους ζητήθηκε να περιγράψουν τη επίδραση των περιοχών Natura 2000 σε τομείς και δραστηριότητες, να σχολιάσουν τις σημαντικότερες θετικές και αρνητικές επιδράσεις τους,

καθώς και να αξιολογήσουν κατά πόσο διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες και οι αντίστοιχες ομάδες εμπλεκόμενων μερών ωφελούνται ή αποτελούν πίεση για τις περιοχές Natura 2000. Πέραν των γνώσεων και απόψεων, συλλέχθηκαν επίσης στοιχεία για τους φορείς που εκπροσωπούν οι διάφοροι συμμετέχοντες στην έρευνα, καθώς και για τη σχέση των φορέων αυτών με το δίκτυο Natura 2000. Η υλοποίηση αυτής της καταγραφής περιγράφεται αναλυτικά στην ακόλουθη ενότητα: «Μεθοδολογικά εργαλεία».

4.4 Μεθοδολογικά εργαλεία

4.4.1 Ημι-δομημένες συνεντεύξεις

Σε συνέχεια του εντοπισμού των εμπλεκόμενων μερών και προκειμένου ο σχετικός κατάλογος να συμπληρωθεί με φορείς/υπηρεσίες/ομάδες που δεν είχαν εντοπιστεί, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στις τέσσερις περιοχές που συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο, όπου διεξήχθησαν ημι-δομημένες προσωπικές συνεντεύξεις με εμπλεκόμενους-κλειδιά, οι οποίοι έχουν εμπειρία στις περιοχές και γνωρίζουν τα λοιπά εμπλεκόμενα μέρη και τα θέματα που τους απασχολούν. Έτσι, αυτοί εντοπίστηκαν στα διοικητικά όρια των Περιφερειών Κρήτης, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Αττικής, και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας, και σχετίζονται με τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 μέσω των υπηρεσιακών αρμοδιοτήτων ή των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους.

Για τη διεξαγωγή των ημι-δομημένων συνεντεύξεων, η ομάδα του WWF Ελλάς σχεδίασε ένα πρότυπο ερωτηματολόγιο, αντλώντας υλικό από αντίστοιχα ερωτηματολόγια που είχαν δημιουργηθεί στο πλαίσιο των έργων LIFE Junicoast, LIFE The Return of Neophron και του προγράμματος SENFOR (Enhancing the resilience capacity of SENSitive mountain FORest ecosystems under environmental change). Οι ερωτήσεις είναι ανοιχτές, και το ερωτηματολόγιο λειτουργεί ως οδηγός για τη συζήτηση με στόχο την καταγραφή της γνώσης, των αντιλήψεων και των απόψεων των εμπλεκόμενων, τη διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης στις περιοχές ενδιαφέροντος, υφιστάμενες δραστηριότητες και εμπλεκόμενους με την περιοχή και τον εντοπισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των διαφορετικών περιοχών.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν συνήθως στον χώρο εργασίας των εμπλεκόμενων, χωρίς την παρουσία τρίτων, μετά από τηλεφωνική ή/και ηλεκτρονική επικοινωνία με τους υποψηφίους. Οι επισκέψεις στις περιοχές και οι συνεντεύξεις έγιναν από τον Μάιο έως τον Σεπτέμβριο του 2018. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων συμπληρώνονταν στο ερωτηματολόγιο από άτομο της ομάδας έργου, χειρόγραφα, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Καταγράφονται οι περιπτώσεις όπου δοθήκαν απαντήσεις, καθώς υπήρχαν και ερωτήσεις στις οποίες κάποιοι συμμετέχοντες δεν απάντησαν. Κάποιες συνεντεύξεις, μετά από πρωτοβουλία των ερωτηθέντων ή για τη διευκόλυνση τους λόγω βεβαρημένου προγράμματος πραγματοποιήθηκαν με περισσότερα από ένα άτομα τα οποία, ωστόσο, εκπροσωπούσαν ή ανήκαν στην ίδια ομάδα ενδιαφέροντος και κατηγορία εμπλεκόμενου φορέα και συχνότερα ήταν μέλη ακριβώς του ίδιου φορέα, και αυτός ο αριθμός καταγράφεται συνολικά στον πίνακα καταγραφής των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις που ακολουθεί.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων εργάζονται σε υπηρεσίες του δημοσίου (Περιφέρειες και Αποκεντρωμένη Διοίκηση), και ειδικότερα στα Τμήματα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας, στις Δασικές Υπηρεσίες, στη Διεύθυνση Διαχείρισης Υδάτων, στις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης και Κτηνιατρικής, στα Τμήματα Αλιείας, στις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, καθώς και στους φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Επίσης, συμμετείχαν εκπρόσωποι παραγωγικών φορέων όπως αγροτικοί και κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί, και αλιευτικοί σύλλογοι, καθώς και εκπρόσωποι ομάδων που ασχολούνται με δραστηριότητες όπως η θήρα. Ακολουθείται ο αριθμός των συνεντεύξεων ανά χωρική ενότητα.

Πίνακας 4-1. Αριθμός συνεντεύξεων ανά περιοχή του έργου.

Συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις	Κρήτη	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Αττική	Ήπειρος – Δυτική Μακεδονία
Υπηρεσίες Αποκεντρωμένης Διοίκησης		2		2
Δασικές Υπηρεσίες	2	2	1	3
Περιφέρειες	1	2	4	3
Δήμοι				1
Πρωτογενής τομέας (π.χ. αγροτικοί, δασικοί, αλιευτικοί συνεταιρισμοί)	3	1		2
Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	1	4	1	3
Ερευνητές/ Επιστήμονες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή		2		3
ΜΚΟ				1
Κυνηγετικοί σύλλογοι	2			
Σύνολο	9	13	6	18

Επιπλέον πραγματοποιήθηκαν και επτά (7) συνεντεύξεις με άτομα της επιστημονικής κοινότητας κατά τη διάρκεια του 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρίας καθώς και 2 συνεντεύξεις με κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Σημειώνεται ότι στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζεται ο αριθμός των συνεντεύξεων με διακριτά τμήματα ή υπηρεσίες. Στις περισσότερες συνεντεύξεις οι συμμετέχοντες ήταν παραπάνω από ένας. Τα αποτελέσματα των ημι-δομημένων συνεντεύξεων παρουσιάζονται στην ενότητα 5.

4.4.2 Ερωτηματολόγιο

Το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις (Παράρτημα Ι, Παραδοτέο Δράσης Α.4.2. Ιούνιος 2018 «Προκαταρκτική Λίστα Εμπλεκόμενων Μερών με τις περιοχές του δικτύου NATURA 2000»), επανασχεδιάστηκε από την ομάδα έργου σε μορφή ηλεκτρονικού διαδικτυακού ερωτηματολογίου (Google Forms). Στόχος του ερωτηματολογίου είναι η συλλογή πληροφορίας σχετικά με τους εμπλεκόμενους, ο εντοπισμός επιπλέον εμπλεκόμενων μερών, καθώς και η καταγραφή αντιλήψεων, απόψεων και θέσεων σχετικά με τις περιοχές του

δικτύου Natura 2000 και τη σχέση τους με τις ομάδες εμπλεκόμενων μερών και τις διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες.

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώνεται σε 5 ενότητες και περιλαμβάνει συνδυασμό ανοιχτών και κλειστών ερωτήσεων για την πληρέστερη αποτύπωση των απόψεων των συμμετεχόντων. Η πρώτη ενότητα συλλέγει πληροφορίες για τον φορέα που εκπροσωπεί ο κάθε συμμετέχων. Η δεύτερη διερευνά τις γνώσεις των συμμετεχόντων για τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας και ειδικότερα για το δίκτυο Natura 2000. Επιπλέον, καταγράφει τις απόψεις τους σχετικά με τις επιτρεπόμενες ή μη δραστηριότητες εντός των περιοχών αυτών. Η τρίτη ενότητα καταγράφει τον πιθανό ρόλο του φορέα που εκπροσωπεί ο κάθε συμμετέχων ως προς τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000. Η τέταρτη διερευνά τις απόψεις των συμμετεχόντων για τη σχέση των περιοχών αυτών με τις διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες και τις αντίστοιχες ομάδες εμπλεκόμενων μερών. Η πέμπτη ενότητα καταγράφει πιθανές ανάγκες κατάρτισης των συμμετεχόντων σχετικά με τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000, καθώς και τη διάθεσή τους για ενδεχόμενη συμμετοχή σε ομάδες εστίασης ή δράσεις κατάρτισης. Στο τέλος του ερωτηματολογίου ζητείται προαιρετικά η δήλωση των προσωπικών στοιχείων των συμμετεχόντων, καθώς και στοιχεία επικοινωνίας.

Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο απεστάλη στον πλήρη κατάλογο των ενδιαφερόμενων μερών που είχαν εντοπιστεί έως τον Οκτώβριο 2018 (περίπου 1.000 διαφορετικές ηλεκτρονικές διευθύνσεις). Ειδικότερα, εστάλη σε όλες τις υπηρεσίες που εντοπίστηκαν ως εμπλεκόμενα μέρη σε εθνικό επίπεδο (υπουργεία), στις υπηρεσίες που αποτελούν εμπλεκόμενα μέρη σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Αποκεντρωμένες διοικήσεις, ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού) στις τέσσερις διοικητικές ενότητες που συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο, στους φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών (ΦΔΠΠ) στις ίδιες ενότητες, σε επιστημονικούς φορείς και ιδρύματα, καθώς και σε περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε για να διερευνηθούν αναλυτικότερα οι αντιλήψεις των ομάδων εμπλεκόμενων που αναφέρθηκαν πιο πάνω, συμπληρώνοντας έτσι τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων και των ομάδων εστίασης με πιο δομημένο τρόπο.

Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο διατηρήθηκε ανοιχτό προς απάντηση από τον Οκτώβριο του 2019 μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 2019. Τρεις υπενθυμίσεις εστάλησαν στον κατάλογο των ενδιαφερομένων προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των απαντήσεων. Συνολικά ελήφθησαν 156 έγκυρα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια (απάντησε περίπου το 15,6% των ατόμων που έλαβαν το ερωτηματολόγιο), αριθμός που θεωρείται ικανοποιητικός για τέτοιου είδους ερωτηματολόγιο και για τις συγκεκριμένες ομάδες συμμετεχόντων.

4.4.3 Ομάδες εστίασης

Ο στόχος των ομάδων εστίασης (ή ομάδων συζήτησης) είναι να διερευνηθούν και να καταγραφούν πληροφορίες καθώς και οι απόψεις των εμπλεκόμενων για τα θέματα που περιγράφονται ακολούθως:

- Επίπεδο γνώσης για τις περιοχές Natura 2000.
- Στάση απέναντι στις περιοχές Natura 2000, στην προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας (αντιλήψεις, απόψεις, τοποθετήσεις, αντιλήψεις για τις κοινωνικές επιπτώσεις των περιοχών) των διαφορετικών ομάδων εμπλεκόμενων που

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

συμμετέχουν στις ομάδες συζήτησης και κατά πόσο αυτές διαφοροποιούνται ανά ομάδα.

- Καταγραφή των εμπλεκόμενων ομάδων με τις περιοχές Natura 2000 (ποιοι εμπλέκονται, με ποιόν τρόπο, ποιες είναι οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων).
- Αξιολόγηση της κρισιμότητας των εμπλεκόμενων ομάδων μέσω της καταγραφής του ενδιαφέροντος και της επιρροής κάθε ομάδας.
- Καταγραφή των σχέσεων μεταξύ των ομάδων των εμπλεκόμενων.
- Πρακτικές των συμμετεχόντων που πιθανώς να επηρεάζουν τη διαχείριση και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και ευρύτερα την επιτυχημένη εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση στις περιοχές του δικτύου Natura 2000.
- Ανάγκες κατάρτισης.

Οι ομάδες συζήτησης διαμορφώθηκαν με βάση τις κατηγορίες ενδιαφερομένων μερών που προέκυψαν από τη Δράση Α.4.2 «εντοπισμός εμπλεκόμενων μερών» του έργου. Ειδικότερα, κάθε ομάδα συζήτησης περιλαμβάνει μικρό αριθμό συμμετεχόντων (περίπου 10-15 άτομα) από την ίδια κατηγορία ενδιαφερόμενων (δηλ. εθνικές ή περιφερειακές ή τοπικές αρχές, ή εκπρόσωποι μιας υποκατηγορίας τελικών χρηστών ή του ιδιωτικού τομέα, ή μέλη της κοινωνίας των πολιτών). Επιλέχθηκε η διοργάνωση ομοιογενών ομάδων για να προσφερθεί στους συμμετέχοντες ένα ουδέτερο πολιτικά περιβάλλον, με στόχο να εξασφαλιστούν ειλικρινείς και ουσιαστικές απαντήσεις.

Ομάδες συζήτησης σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν σε όλες τις χωρικές ενότητες που συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο (Περιφέρειες Κρήτης, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Αττικής και Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας). Στις ως άνω διοικητικές ενότητες περιλαμβάνονται συνολικά 153 περιοχές του Δικτύου Natura 2000. Οι συζητήσεις με τις κεντρικές υπηρεσίες και τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, αφορούν το σύνολο των περιοχών αυτών. Ωστόσο, οι συζητήσεις με περιφερειακές υπηρεσίες και τοπικούς φορείς επικεντρώνονται σε μικρότερη χωρική κλίμακα και σε έναν περιορισμένο αριθμό περιοχών Natura 2000 που περιλαμβάνονται στην αντίστοιχη περιοχή αρμοδιότητας ή δραστηριότητάς τους, με στόχο την αναλυτικότερη καταγραφή των γνώσεων και απόψεων των άμεσα εμπλεκόμενων ομάδων σε τοπικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, αυτές οι περιοχές, όπου έλαβε χώρα η διερεύνηση μέσω ομάδων εστίασης στο τοπικό επίπεδο, ονομάζονται περιοχές ενδιαφέροντος, επιλέχθηκαν δε με βάση τις περιοχές προτεραιότητας που έχουν δηλώσει οι εταίροι στην πρόταση του έργου LIFE-IP 4 NATURA ως πιθανές περιοχές για την πιλοτική εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης στο πλαίσιο του έργου, ενώ συγχρόνως λήφθηκαν υπόψη τα αποτελέσματα της Δράσης Α.4.2 «εντοπισμός των εμπλεκόμενων μερών» (Πίνακας 4-2).

Πίνακας 4-2. Περιοχές ενδιαφέροντος για ομάδες συζήτησης, ανά διοικητική ενότητα

Διοικητικές Ενότητες	Περιοχές ενδιαφέροντος της έρευνας				
Περιφέρεια Κρήτης	Λευκά Όρη & Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς (SCI GR4340008 & SPA GR4340014)*	Θαλάσσια περιοχή Δυτικής και Νοτιοδυτικής Κρήτης (SCI GR4340024)	Όρος Ψηλορείτης και Όρος Ίδη (SCI GR4330005 & SPA GR4330009)	Οροπέδιο Λασιθίου (SCI GR4320002 & SPA GR4320010)	
Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης	Ορεινός Έβρος - Κοιλάδα Δερβίου, Δάσος Δαδιάς - Σουφλί, Βουνά Έβρου- Ποταμός Λύρας - Σπήλαια Διδυμοτείχου και Κεφαλοβούνου & Νότιο Δασικό Σύμπλεγμα Έβρου (SPA GR1110010, SPA GR1110002*, SCI GR1110005*, & SPA GR1110009)	Λίμνες και λιμνοθάλασσες της Θράκης - ευρύτερη περιοχή και παράκτια ζώνη, & Λίμνες Βιστωνίς, Ισμαρίς, λιμνοθάλασσες Πόρτο Λάγος, Αλυκή Πτελέα, Ξηρολίμνη, Καρατζά (SCI GR1130009 & SPA GR1130010)*	Δέλτα Νέστου (SCI GR1150010 & SPA GR1150001)*	Όρος Φαλακρό (SCI GR1140004 & SPA GR1140009)	Θαλάσσια περιοχή Καβάλας – Θάσου (SCI & SPA GR1150014)
Περιφέρεια Αττικής	Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα & Υγρότοπος Σχινιά (SCI GR3000003 & SPA GR3000016)*	Σούνιο, Λεγραινά, Νησίδα Πατρόκλου και παράκτια θαλάσσια ζώνη (SCI GR3000005, SPA GR3000014)	Θαλάσσια περιοχή Νότιου Ευβοϊκού Κόλπου (SPA GR2420016)		
ΑΠΔ Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας	Όρος Βόρας (SPA GR1240008)	Λίμνες Δυτικής Μακεδονίας (Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη, Πετρών, Βεγορίτιδα) (SCI GR1340005, SCI GR1340004, SPA GR1340008, & SPA GR1340007)	Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου & όρος Τύμφη (SCI GR2130001 & SPA GR2130009)*	Κεντρικό Ζαγόρι (SCI GR2130004 & SPA GR2130011)*	Εκβολές (Δέλτα) & Υγρότοπος Καλαμά (SCI GR2120001 & SPA GR2120005)*

Ειδικότερα, σε κάθε διοικητική ενότητα επιλέχθηκαν από δύο έως τέσσερις περιοχές ενδιαφέροντος. Οι περιοχές αυτές δεν περιορίζονται σε επίπεδο μοναδικής περιοχής Natura 2000. Σε πολλές περιπτώσεις περιλαμβάνουν αρκετές περιοχές Natura 2000, οι οποίες μπορεί να είναι γειτονικές ή να επικαλύπτονται, αλλά αποτελούν μια γεωγραφική ή λειτουργική ενότητα προστατευόμενων περιοχών στην ίδια ευρύτερη διοικητική ενότητα.

Η δράση σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σύμφωνα με το «σχέδιο δράσης για την διεξαγωγή ομάδων συζήτησης στο πλαίσιο της Υπο-Δράσης Α.4.3: Χαρτογράφηση και ανάλυση εμπλεκόμενων με τις περιοχές Natura 2000», που καταρτίστηκε από την ομάδα έργου του WWF Ελλάς. Σε αυτό διατυπώνονται οι στόχοι της Υπο-Δράσης Α.4.3 και των ομάδων εστίασης και περιγράφονται

λεπτομερώς όλα τα προπαρασκευαστικά στάδια για την οργάνωση των ομάδων εστίασης, οι δραστηριότητες ομάδες που εφαρμόστηκαν για την καταγραφή των απόψεων για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, καθώς και ο αναλυτικότερος εντοπισμός των ενδιαφερόμενων μερών και ο τρόπος αξιολόγησης της επιρροής και του ενδιαφέροντός τους. Η ομάδα του WWF έχει προσθέσει επίσης μια δραστηριότητα που αποσκοπεί στη διερεύνηση των αναγκών κατάρτισης, καθώς και των προτιμώμενων μέσων για την προσέγγιση των υποψήφιων συμμετεχόντων και την υλοποίηση των δράσεων κατάρτισης. Η συζήτηση της ομάδας συζήτησης οργανώνεται με διαδραστικό και συμμετοχικό τρόπο, ώστε να ενθαρρύνονται οι ενδιαφερόμενοι να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν 34 ομάδες συζήτησης και δυο προσωπικές συνεντεύξεις (σε περιπτώσεις όπου δεν κατέστη δυνατό να συγκεντρωθεί ομάδα), με 363 συμμετέχοντες, στις τέσσερις διοικητικές ενότητες που συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4-3.

Πίνακας 4-3. Ομάδες συζήτησης και αριθμός συμμετεχόντων

Διοικητική ενότητα	Αριθμός ομάδων συζήτησης	Αριθμός συμμετεχόντων
Περιφέρεια Κρήτης	9 ομάδες συζήτησης και 1 προσωπική συνέντευξη	72
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	9 ομάδες συζήτησης και 1 προσωπική συνέντευξη	120
Περιφέρεια Αττικής	5	54
Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας	8	74
Αρχές και οργανισμοί εθνικής κλίμακας (κεντρικές υπηρεσίες και ΜΚΟ εθνικής κλίμακας)	3	43
ΣΥΝΟΛΟ	34 ομάδες συζήτησης και 2 προσωπικές συνεντεύξεις	363

Οι συμμετέχοντες περιλαμβάνουν εκπροσώπους από εθνικές αρχές και αποκεντρωμένες διοικήσεις, περιφερειακές και τοπικές αρχές, αλλά και από ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα, επιστήμονες, και τελικούς χρήστες των περιοχών ενδιαφέροντος.

4.5 Προκλήσεις για τη μεθοδολογία

Στη διεθνή συζήτηση της μεθοδολογίας, αλλά και σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική που αποτυπώνεται σε εκθέσεις σχετικών έργων και προγραμμάτων, η εφαρμογή μεθόδων χαρτογράφησης και ανάλυσης εμπλεκόμενων εντάσσεται σε συγκεκριμένο κάθε φορά πλαίσιο. Στο θεματικό πεδίο των προστατευόμενων περιοχών, αυτό σημαίνει ότι υφίσταται ένα σχετικά σαφές μοντέλο διαχείρισης με εφαρμοσμένα εργαλεία και δράσεις (π.χ. σχέδια και μέτρα διαχείρισης) και, κατά συνέπεια, το εύρος, ο ρόλος, και τα ενδιαφέροντα των εμπλεκόμενων είναι επίσης σχετικά οριοθετημένα και σαφή, ανεξάρτητα από τη κλίμακα αναφοράς, το είδος των δράσεων, τη θεματολογία των δράσεων, τα οικολογικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των περιοχών κ.λπ. Στη δε πλειοψηφία των περιπτώσεων ανάλυσης εμπλεκόμενων, τα περισσότερα

παραδείγματα αφορούν πρακτικά, μικρής κλίμακας και βραχυπρόθεσμου ορίζοντα έργα, όπου αντικείμενο, στόχοι και δράσεις διαχείρισης είναι προσδιορισμένα με σαφήνεια κι έτσι το ίδιο προσδιορισμένος είναι ο αριθμός και ο ρόλος των εμπλεκομένων ως προς τη διαχείριση.

Έτσι, η στοχοθεσία, η ευρύτητα θεμάτων και η εθνική-περιφερειακή-τοπική κλίμακα αναφοράς του LIFE-IP (συμπεριλαμβανομένου του μεγάλου πλήθους περιοχών Natura 2000 με ετερογενές αναπτυξιακό και κοινωνικό περιβάλλον), αλλά και οι αδυναμίες του συστήματος των περιοχών Natura 2000 στη χώρα μας ως υφίσταται κατά την τρέχουσα συγκυρία, αποτελούν ιδιαίτερες προκλήσεις για μια ανάλυση εμπλεκομένων. Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε έτσι ώστε να ανταποκριθεί σε αυτές τις απαιτήσεις, όπως φαίνεται στη μεθοδολογία που αποτυπώνεται παραπάνω, και αποτελεί μια ευρεία και μακροσκοπική αναλυτική προσέγγιση.

Επίσης σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη πρόκληση στην οποία χρειάστηκε να ανταποκριθεί ο σχεδιασμός της έρευνας αφορά το τοπικό επίπεδο. Ο λόγος είναι ότι για την πλειοψηφία των περιοχών Natura 2000 δεν υφίστανται ολοκληρωμένες επιστημονικές μελέτες βάσης και -ιδίως- τα απαραίτητα εργαλεία διαχείρισης ή/και ειδικές ρυθμίσεις για χρήσεις γης και δραστηριότητες που θα συνέδραμαν καθοριστικά και με υψηλό βαθμό συγκεκριμενοποίησης στην αποτελεσματική χαρτογράφηση των εμπλεκομένων. Συγχρόνως, η επιλογή των περιοχών όπου το έργο LIFE-IP 4 NATURA θα εφαρμόσει πιλοτικά τα επικείμενα νέα σχέδια διαχείρισης δεν έχει οριστικοποιηθεί κατά τη φάση υλοποίησης της παρούσας έρευνας. Τα στοιχεία αυτά, έχοντας ως συνέπεια την αύξηση της πολυπλοκότητας για την έρευνα στο τοπικό επίπεδο, επηρέασαν σε σημαντικό βαθμό τη διαμόρφωση της μεθοδολογίας.

5 Τα αποτελέσματα της έρευνας

5.1 Κατηγορίες και ομάδες εμπλεκόμενων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι εμπλεκόμενοι με τις περιοχές Natura 2000. Οι εμπλεκόμενοι αυτοί έχουν κατηγοριοποιηθεί και παρουσιαστεί στους παρακάτω πίνακες ανάλογα τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται με τις προστατευόμενες περιοχές, αρμοδιότητα, ενδιαφέρον οικονομικό ή άλλο.

Οι εμπλεκόμενοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε κατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής:

- **Αρχές/ δημόσιες υπηρεσίες με αρμοδιότητες στις περιοχές Natura 2000**

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις ομάδες εκείνες που έχουν θεσμοθετημένες αρμοδιότητες και ρόλο στον σχεδιασμό, υιοθέτηση, εφαρμογή και υλοποίηση διαχειριστικών μέτρων, έργων και δράσεων, στην αδειοδότηση και γνωμοδότηση νέων έργων και δραστηριοτήτων στις περιοχές Natura 2000, καθώς και οι ομάδες που έχουν αρμοδιότητα επέμβασης, φύλαξης και επιβολής του νομικού πλαισίου σε περίπτωση παραβάσεων. Σημειώνεται ότι μια εμπλεκόμενη αρχή/δημόσια υπηρεσία μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από μια ομάδα καθώς συνήθως οι υπηρεσίες έχουν μια σειρά από αρμοδιότητες σχετικά με τις Natura 2000.

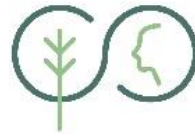
- **Εμπλεκόμενα μέρη με οικονομικό ενδιαφέρον στις περιοχές Natura 2000**

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις εμπλεκόμενες ομάδες οι οποίες ασκούν οικονομικές δραστηριότητες εντός των περιοχών Natura 2000, όπως είναι οι αγροτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες μεταποίησης, εξόρυξης ορυκτών πόρων, παραγωγή ενέργειας, καθώς και τουριστικές δραστηριότητες.

- **Λοιπά εμπλεκόμενα μέρη**

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει ομάδες οι οποίες ασκούν δραστηριότητες οι οποίες δεν έχουν άμεσο οικονομικό συμφέρον από την άσκηση δραστηριοτήτων ή την χρήση των περιοχών Natura 2000, και εμπεριέχει ομάδες από την επιστημονική κοινότητα και ομάδες που εντάσσονται στην κοινωνία των πολιτών. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν και τα επιμελητήρια των αντίστοιχων επαγγελματικών κλάδων.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τη βασική κατηγοριοποίηση των ομάδων των εμπλεκόμενων που εντοπίστηκαν. Σύμφωνα με τον ορισμό, παρουσιάζονται ομάδες «οι οποίες εδραιώνουν ένα ενδιαφέρον (*interest*) στους φυσικούς πόρους της περιοχής υλοποίησης ενός έργου, και/ή ενδέχεται να επηρεαστούν είτε θετικά είτε αρνητικά από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του έργου, και έχουν κάτι να κερδίσουν ή να χάσουν αν οι συνθήκες αλλάξουν ή μείνουν οι ίδιες». Κατ' αυτό τον τρόπο, ο πίνακας απεικονίζει τις βασικές κατηγορίες και ομάδες εμπλεκόμενων με βάση το ενδιαφέρον τους, το οποίο μπορεί να πηγάζει από θεσμική αρμοδιότητα, οικονομικό ενδιαφέρον, γεωγραφική εγγύτητα, ιστορική συσχέτιση, καθώς και από άλλες ιδιότητες και προβληματισμούς των εμπλεκόμενων.

Σημειώνεται ωστόσο ότι σε μια περιοχή Natura 2000 δεν εμπλέκονται ταυτόχρονα όλες οι κάτωθι ομάδες αλλά ένα μέρος από αυτές, ανάλογα τον χαρακτήρα της περιοχής, τις δραστηριότητες σε αυτήν, και τα οικολογικά χαρακτηριστικά της, και ανάλογα με τις αλλαγές στις συνθήκες που μπορεί να επιφέρει η διαχείριση της περιοχής. Επομένως, τα παρακάτω αποτελέσματα αφορούν το σύνολο των πιθανά εμπλεκόμενων ομάδων σε μια περιοχή Natura 2000. Τα αποτελέσματα αυτά αντανακλούν τα ευρήματα της παρούσας έρευνας και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να υπάρχουν επιπλέον και ειδικότερες ομάδες εμπλεκόμενων, των οποίων το ενδιαφέρον θα σχετίζεται με ειδικές και συγκεκριμένες συνθήκες σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Πίνακας 5-1. Βασικές κατηγορίες εμπλεκόμενων μερών στις περιοχές Natura 2000

ΑΡΧΕΣ/ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΜΕ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA 2000
Αρχές/ φορείς με αρμοδιότητες διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος
Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, ΥΠΕΝ Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών Δασαρχεία & διευθύνσεις δασών ΑΠΔ Επιτροπή Φύση 2000
Αρχές/ φορείς με αρμοδιότητες διαχείρισης φυσικών πόρων
Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, ΥΠΕΝ Γενική Διεύθυνση Ορυκτών Πρώτων Υλών, ΥΠΕΝ Γενική Διεύθυνση Ενέργειας, ΥΠΕΝ Ειδική Γραμματεία Υδάτων, ΥΠΕΝ Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Κλιματικής Αλλαγής, Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης, ΥΠΑΑΤ Διεύθυνση Αλιευτικής Πολιτικής κ Αξιοποίησης Προϊόντων Αλιευτικής Παραγωγής, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ Διεύθυνση Αλιείας και Διαχείρισης Αλιευτικών Πόρων, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ Διεύθυνση Υδατοκαλλιεργειών, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, ΥΠΑΑΤ Διευθύνσεις υδάτων ΑΠΔ Διευθύνσεις αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής ΠΕ
Αρχές/ φορείς με αρμοδιότητες αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικού ελέγχου
Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΔιΠΑ), Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, ΥΠΕΝ Ειδική Γραμματεία Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών, ΥΠΕΝ Διευθύνσεις περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού ΑΠΔ Διευθύνσεις αγροτικών υποθέσεων ΑΠΔ Διευθύνσεις τεχνικού ελέγχου ΑΠΔ Διευθύνσεις ανάπτυξης ΠΕ Διευθύνσεις τεχνικών έργων ΠΕ Διευθύνσεις περιβάλλοντος & χωρικού σχεδιασμού περιφερειών Τμήματα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας ΠΕ Τεχνικές υπηρεσίες δήμων
Αρχές / φορείς με αρμοδιότητες φύλαξης στις περιοχές Natura 2000

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Λιμενικές αρχές

Αστυνομικές διευθύνσεις

Πυροσβεστικές διευθύνσεις

Αρχές / φορείς με αρμοδιότητες διαχείρισης χρηματοδοτήσεων

Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ, Τομέας ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΥΠΕΝ

Πράσινο Ταμείο, ΥΠΕΝ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη - Τομέας ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΥΜΕΠΠΕΡΑΑ), ΥΠΕΝ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιεία και Θάλασσα, ΥΠΑΑΤ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2014-2020, ΥΠΑΑΤ

Ειδικές υπηρεσίες διαχείρισης ΠΕΠ

Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ, ΥΠΟΙΑΝ

Λοιπές αρχές/ φορείς

Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού, ΥΠΕΝ

Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος -Ελληνικής Ακτοφυλακής, Κλάδος Β - Ναυτιλίας - Διεύθυνση Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος, Υπ. Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Περιφερειακή Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας, ΥΠΟΙΚ

Αυτοτελή Γραφεία Δημόσιας Περιουσίας (Κτηματικές Υπηρεσίες) ΥΠΟΙΚ

Εφορείες Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ

ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA 2000

Εμπλεκόμενα μέρη με δραστηριότητα στον παραγωγικό τομέα

Γεωργικοί συνεταιρισμοί

Κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί

Αλιευτικοί συνεταιρισμοί

Μελισσοκομικοί συνεταιρισμοί

Μεμονωμένοι γεωργοί, πτηνοτρόφοι, κτηνοτρόφοι, αλιείς, υδατοκαλλιεργητές, μελισσοκόμοι

Δασικοί συνεταιρισμοί-υλοτόμοι-δασεργάτες

Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων

Εμπλεκόμενα μέρη με δραστηριότητα στη μεταποίηση

Μεταποιητικές επιχειρήσεις: βιομηχανία, βιοτεχνία, εργαστήρια, αποθήκες κ.λπ. (π.χ. οινοποιεία, ελαιουργεία, τυροκομεία, σφαγεία, μεταποίηση αλιευμάτων, κ.α.)

Εμπλεκόμενα μέρη με δραστηριότητα στην εξόρυξη ορυκτών πόρων

Επιχειρήσεις λατομείων αδρανών υλικών, μεταλλεία

Δ/ση εκμετάλλευσης λιγνιτικών κέντρων Δυτικής Μακεδονίας, Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε

Εμπλεκόμενα μέρη με δραστηριότητα στην παραγωγή ενέργειας

Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε.

Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη αιολικών πάρκων

Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη μικρών υδροηλεκτρικών

Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη φωτοβολταϊκών

Εμπλεκόμενα μέρη με δραστηριότητα στον τομέα του τουρισμού

Επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης

Επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών

Επιχειρήσεις δραστηριοτήτων υπαίθρου

ΛΟΙΠΑ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Επιστήμονες

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Ενδεικτικά: Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Κρήτης (ΜΦΙΚ) Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας (ΙΝΑΛΕ) Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ)
Περιβαλλοντικές ΜΚΟ
Εθνικές περιβαλλοντικές οργανώσεις Τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις
Κοινωνία των πολιτών
Κυνηγετικοί σύλλογοι, κυνηγετικές ομοσπονδίες Ερασιτέχνες αλιείς Ορειβατικοί σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στις περιοχές Natura 2000 Πολιτιστικοί σύλλογοι τοπικών κοινοτήτων των περιοχών Natura 2000
Επιμελητήρια
Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ) Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ) Εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΞΕΕ)

Καθώς κάθε ομάδα που παρουσιάστηκε στον Πίνακα 5-1 ασκεί τις αρμοδιότητες της ή την δραστηριότητα της σε διαφορετική χωρική κλίμακα, ο Πίνακας 5-2 παρουσιάζει τις ομάδες των εμπλεκόμενων σε τρία επίπεδα γεωγραφικής κλίμακας: εθνικό, περιφερειακό, και τοπικό. Η αναλυτική λίστα με τις εμπλεκόμενες ομάδες ανά κατηγορία σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο και με έμφαση στις περιφέρειες που συμμετέχουν στο έργο, παρουσιάζεται στο Παράρτημα Ι.

[Σημείωση αναθεώρησης – Νοέμβριος 2021] Από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο 2021, πραγματοποιήθηκε εκ νέου έλεγχος, επικαιροποίηση, και συμπλήρωση της αρχικής λίστας εμπλεκόμενων, με καταγραφή των λεπτομερών στοιχείων επικοινωνίας όλων των σχετικών υπηρεσιών και φορέων. Αυτή τη φορά, το γεωγραφικό εύρος της καταγραφής σε υπο-εθνικό επίπεδο δεν αφορούσε μόνο στις χωρικές ενότητες των Περιφερειών/ Αποκεντρωμένης Διοίκησης που μετέχουν ως εταίροι στο έργο, αλλά σε όλες τις Περιφέρειες και Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας, έως το επίπεδο των Προϊσταμένων Τμημάτων. Ως αποτέλεσμα αυτής της καταγραφής, επικαιροποιήθηκε, διευρύνθηκε και εξειδικεύτηκε περαιτέρω η αρχική καταγραφή των εμπλεκόμενων που είχε λάβει χώρα στην προηγούμενη φάση του έργου (Λίστα εμπλεκόμενων μερών – Παράρτημα Ι του παρόντος παραδοτέου). Η επικαιροποιημένη λίστα των εμπλεκόμενων είναι διαθέσιμη ως ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI της παρούσας έκθεσης.

Πίνακας 5-2. Εμπλεκόμενων ομάδων ανά κατηγορία και γεωγραφικό επίπεδο

	Εθνικό επίπεδο	Περιφερειακό επίπεδο	Τοπικό επίπεδο
Αρχές/δημόσιοι φορείς με αρμοδιότητες στις περιοχές Natura 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, ΥΠΕΝ • Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, ΥΠΕΝ • Γενική Διεύθυνση Ορυκτών Πρώτων Υλών, ΥΠΕΝ • Γενική Διεύθυνση Ενέργειας, ΥΠΕΝ • Ειδική Γραμματεία Υδάτων, ΥΠΕΝ • Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Κλιματικής Αλλαγής, Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης, ΥΠΑΑΤ • Διεύθυνση Αλιευτικής Πολιτικής κ Αξιοποίησης Προϊόντων Αλιευτικής Παραγωγής, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ • Διεύθυνση Αλιείας και Διαχείρισης Αλιευτικών Πόρων, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ • Διεύθυνση Υδατοκαλλιεργειών, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ • Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, ΥΠΑΑΤ 	<ul style="list-style-type: none"> • Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών • Δασαρχεία & διευθύνσεις δασών ΑΠΔ • Διευθύνσεις υδάτων ΑΠΔ • Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΔιΠΑ), Γενική Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, ΥΠΕΝ • Ειδική Γραμματεία Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών, ΥΠΕΝ • Διευθύνσεις περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού ΑΠΔ • Διευθύνσεις αγροτικών υποθέσεων ΑΠΔ • Διευθύνσεις τεχνικού ελέγχου ΑΠΔ • Διευθύνσεις περιβάλλοντος & χωρικού σχεδιασμού περιφερειών • Λιμενικές αρχές • Αστυνομικές διευθύνσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Διευθύνσεις αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής ΠΕ • Διευθύνσεις ανάπτυξης ΠΕ • Διευθύνσεις τεχνικών έργων ΠΕ • Τμήματα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας ΠΕ • Τεχνικές υπηρεσίες δήμων

	Εθνικό επίπεδο	Περιφερειακό επίπεδο	Τοπικό επίπεδο
	<ul style="list-style-type: none"> • Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ, Τομέας ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΥΠΕΝ • Πράσινο Ταμείο, ΥΠΕΝ • Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη - Τομέας ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΥΜΕΠΠΕΡΑΑ), ΥΠΕΝ • Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιεία και Θάλασσα, ΥΠΑΑΤ • Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2014-2020, ΥΠΑΑΤ • Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ, ΥΠΟΙΑΝ • Γενική Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού, ΥΠΕΝ • Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος -Ελληνικής Ακτοφυλακής, Κλάδος Β - Ναυτιλίας - Διεύθυνση Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος, Υπ. Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής • Περιφερειακή Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας, ΥΠΟΙΚ 	<ul style="list-style-type: none"> • Πυροσβεστικές διευθύνσεις • ειδικές υπηρεσίες διαχείρισης ΠΕΠ Αυτοτελή Γραφεία Δημόσιας Περιουσίας (Κτηματικές Υπηρεσίες) ΥΠΟΙΚ • Εφορείες Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ 	
Εμπλεκόμενα μέρη με οικονομικό ενδιαφέρον στις περιοχές Natura 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) • Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Γεωργικοί συνεταιρισμοί • Κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί • Αλιευτικοί συνεταιρισμοί 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεμονωμένοι γεωργοί, πτηνοτρόφοι, κτηνοτρόφοι, αλιείς, υδατοκαλλιεργητές, μελισσοκόμοι • Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων βελτιώσεων

	Εθνικό επίπεδο	Περιφερειακό επίπεδο	Τοπικό επίπεδο
	<ul style="list-style-type: none"> Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ) 	<ul style="list-style-type: none"> Μελισσοκομικοί συνεταιρισμοί Δασικοί συνεταιρισμοί-υλοτόμοι-δασεργάτες Επιχειρήσεις λατομείων αδρανών υλικών, μεταλλεία Δ/ση εκμετάλλευσης λιγνιτικών κέντρων Δυτικής Μακεδονίας, Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε. Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη αιολικών πάρκων Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη μικρών υδροηλεκτρικών Επιχειρήσεις με ενδιαφέρον στην ανάπτυξη φωτοβολταϊκών Επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης Επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών Επιχειρήσεις δραστηριοτήτων υπαίθρου 	<ul style="list-style-type: none"> Μεταποιητικές επιχειρήσεις: βιομηχανία, βιοτεχνία, εργαστήρια, αποθήκες κ.λπ. (π.χ. οινοποιεία, ελαιουργεία, τυροκομεία, σφαγεία, μεταποίηση αλιευμάτων, κ.α.)
Λοιπά εμπλεκόμενα μέρη	<ul style="list-style-type: none"> Επιστημονικοί φορείς 	<ul style="list-style-type: none"> Κυνηγετικές ομοσπονδίες 	<ul style="list-style-type: none"> Τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις

	Εθνικό επίπεδο	Περιφερειακό επίπεδο	Τοπικό επίπεδο
	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικές περιβαλλοντικές οργανώσεις • Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ) • Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ) • Εμπορικά επιμελητήρια 		<ul style="list-style-type: none"> • Κυνηγετικοί σύλλογοι • Ερασιτέχνες αλιείες • Ορειβατικοί σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στις περιοχές Natura 2000 • Πολιτιστικοί σύλλογοι τοπικών κοινοτήτων των περιοχών Natura 2000 • Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών

5.2 Επιρροή και ενδιαφέρον εμπλεκόμενων

5.2.1 Αξιολόγηση επιρροής/ενδιαφέροντος

Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 5.1, οι εμπλεκόμενες ομάδες είναι οι ομάδες οι οποίες εδραιώνουν ένα ενδιαφέρον (*interest*) στους φυσικούς πόρους της περιοχής υλοποίησης ενός έργου, και/ή ενδέχεται να επηρεαστούν είτε θετικά είτε αρνητικά από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του έργου, και έχουν κάτι να κερδίσουν ή να χάσουν αν οι συνθήκες αλλάξουν ή μείνουν οι ίδιες», το οποίο ενδιαφέρον «μπορεί να πηγάζει από θεσμική αρμοδιότητα, γεωγραφική εγγύτητα, ιστορική συσχέτιση, εξάρτηση διαβίωσης, οικονομικό ενδιαφέρον καθώς και άλλες ιδιότητες και προβληματισμούς (Borrini-Feyerabend, 1996).

Στο Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροής και ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων περιλαμβάνεται ο πίνακας με την ανάλυση του βαθμού επιρροής και του βαθμού ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων ομάδων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Πίνακας 1), και στη συνέχεια περιλαμβάνονται τρεις πίνακες με ανάλυση του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος σε εθνικό (Πίνακας 2) σε περιφερειακό (Πίνακας 3) και σε τοπικό (περιοχές ενδιαφέροντος, Πίνακας 4).

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της κατηγοριοποίησης των ομάδων εμπλεκόμενων (κύρια εμπλεκόμενοι, δευτερευόντως με υψηλή επιρροή, δευτερευόντως με υψηλό ενδιαφέρον και λοιποί), όπως αυτή προκύπτει από την ανάλυση του βαθμού επιρροής και του βαθμού ενδιαφέροντος.

Οι επόμενες ενότητες παρουσιάζουν τους κύρια εμπλεκόμενους, τους δευτερευόντως με υψηλή επιρροή εμπλεκόμενους, τους δευτερευόντως με υψηλό ενδιαφέρον εμπλεκόμενους και λοιπούς εμπλεκόμενους, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (Πίνακας 5-3) και για τις περιοχές ενδιαφέροντος οι οποίες αξιολογήθηκαν από την ομάδα έργου.

Πίνακας 5-3. Κατηγοριοποίηση εμπλεκόμενων μερών σύμφωνα με το βαθμό επιρροής και ενδιαφέροντος

Δευτερευόντως εμπλεκόμενοι με υψηλή επιρροή (context setters):

Γενική Διεύθυνση Ορυκτών Πρώτων Υλών, ΥΠΕΝ
Γενική Διεύθυνση Ενέργειας, ΥΠΕΝ
Διεύθυνση Υδατοκαλλιεργειών, Γενική Διεύθυνση Αλιείας, ΥΠΑΑΤ
Διευθύνσεις τεχνικού ελέγχου ΑΠΔ
Αστυνομικές διευθύνσεις
Πυροσβεστικές διευθύνσεις
Υπ. Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
Αυτοτελή Γραφεία Δημόσιας Περιουσίας (Κτηματικές Υπηρεσίες) ΥΠΟΙΚ
Εφορείες Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ
Επιστήμονες
Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ)
Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε. (υδροηλεκτρικά)

Κύρια εμπλεκόμενοι (key players):

Δασαρχεία & διευθύνσεις δασών ΑΠΔ
Φορείς διαχείρισης ΠΠ
Ειδική Γραμματεία Υδάτων, ΥΠΕΝ
Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, ΥΠΕΝ
Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Κλιματικής Αλλαγής, ΥΠΑΑΤ
Διεύθυνση Αλιευτικής Πολιτικής κ Αξιοποίησης Προϊόντων Αλιευτικής Παραγωγή, ΥΠΑΑΤ
Διεύθυνση Αλιείας και Διαχείρισης Αλιευτικών Πόρων, ΥΠΑΑΤ
Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, ΥΠΑΑΤ
Διευθύνσεις υδάτων ΑΠΔ
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε.
Διευθύνσεις περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού ΑΠΔ
Διευθύνσεις αγροτικών υποθέσεων ΑΠΔ
Διευθύνσεις περιβάλλοντος & χωρικού σχεδιασμού περιφερειών
Τμήματα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας ΠΕ
Λιμενικές αρχές
Γεωργοί
Κτηνοτρόφοι
Υλοτόμοι δασεργάτες
Επιχειρήσεις ανάπτυξης αιολικών πάρκων
Επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης
Επιχειρήσεις λατομείων, αδρανών υλικών, μεταλλεία
Κυνηγετικοί σύλλογοι, κυνηγετικές ομοσπονδίες
Περιβαλλοντικές ΜΚΟ

Λοιποί εμπλεκόμενοι (crowd):

Μελισσοκόμοι
Ορειβατικοί σύλλογοι
Πολιτιστικοί σύλλογοι τοπικών κοινοτήτων των περιοχών Natura 2000
Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ)
Επιμελητήρια (Εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια)

Δευτερευόντως εμπλεκόμενοι με υψηλό ενδιαφέρον (subjects):

Επαγγελματίες αλιείς
Υδατοκαλλιεργητές
Μεταποιητικές επιχειρήσεις (βιομηχανία, βιοτεχνία, εργαστήρια, αποθήκες κ.τ.λ.)
Επιχειρήσεις δραστηριοτήτων υπαίθρου

Σύμφωνα με την ανάλυση της επιρροής και του ενδιαφέροντος των εμπλεκόμενων από την ομάδα έργου, στους κύρια εμπλεκόμενους ανήκουν, από τις υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης, οι αρμόδιες διευθύνσεις του ΥΠΕΝ (Διεύθυνση Δασών, Διεύθυνση Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης, Ειδική Γραμματεία Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών) και του ΥΠΑΑΤ(Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Κλιματικής Αλλαγής, Διεύθυνση Αλιευτικής Πολιτικής κ Αξιοποίησης Προϊόντων Αλιευτικής

Παραγωγής, Διεύθυνση Αλιείας και Διαχείρισης Αλιευτικών Πόρων, και η Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής).

Από τις υπηρεσίες οι οποίες δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο όπως υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης και της αυτοδιοίκησης, στους κύρια εμπλεκόμενους είναι τα δασαρχεία και οι διευθύνσεις δασών της αποκεντρωμένης, οι διευθύνσεις υδάτων αποκεντρωμένης διοίκησης, οι διευθύνσεις αγροτικών υποθέσεων καθώς και οι διευθύνσεις περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Οι φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών (οι οποίες εποπτεύονται από το ΥΠΕΝ) είναι και αυτοί στους κύρια εμπλεκόμενους.

Από τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης στους κύρια εμπλεκόμενους κατηγοριοποιούνται οι διευθύνσεις αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής, οι διευθύνσεις περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού καθώς και τα τμήματα υδροοικονομίας και περιβάλλοντος.

Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας έργου, από τις υπηρεσίες με αρμοδιότητες φύλαξης στις περιοχές Natura στους κύρια εμπλεκόμενους (στην περίπτωση που υπάρχουν θαλάσσιες περιοχές Natura 2000) κατηγοριοποιούνται οι λιμενικές αρχές.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται οι γεωργοί και οι κτηνοτρόφοι, οι δασικοί συνεταιρισμοί, οι επιχειρήσεις ανάπτυξης αιολικών πάρκων, οι επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης καθώς και οι επιχειρήσεις λατομείων, μεταλλείων ενώ από την ομάδα της κοινωνίας των πολιτών, παρατηρούνται οι κυνηγοί, καθώς και οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ.

Στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον, στην κατηγορία δηλαδή που χαρακτηρίζεται από μικρή δυνατότητα να επηρεάσει τη διαχείριση αλλά μπορεί να επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από αυτή, βρίσκονται οι επαγγελματίες αλιείς, οι υδατοκαλλιεργητές, οι μεταποιητικές επιχειρήσεις (βιομηχανία, βιοτεχνία, εργαστήρια, αποθήκες κ.τ.λ.) και οι επιχειρήσεις δραστηριοτήτων υπαίθρου.

Η ομάδα έργου πραγματοποίησε την ανάλυση ενδιαφέροντος και επιρροής των εμπλεκόμενων σύμφωνα με τα κριτήρια που παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 4. Η ανάλυση του ενδιαφέροντος και της επιρροής δεν έλαβε υπόψη συγκεκριμένα διαχειριστικά σχέδια, με συγκεκριμένα μέτρα ή περιορισμούς. Αποτέλεσμα της έλλειψης συγκεκριμένων διαχειριστικών σχεδίων, μέτρων και περιορισμών είναι ότι η ανάλυση και η κατηγοριοποίηση δεν είναι εξειδικευμένη, είναι δηλαδή γενική. Σημειώνεται ότι όταν θα υπάρχουν συγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης και προεδρικά διατάγματα που θα περιγράφουν συγκεκριμένα μέτρα και περιορισμούς στις περιοχές Natura, τότε η κατηγοριοποίηση καθώς και ο συνολικός αριθμός των εμπλεκόμενων είναι δυνατό να διαφέρει σε κάποιο βαθμό από αυτή που παρουσιάζεται σε αυτή την ενότητα.

Ο Πίνακας 5-3 παρουσιάζει τις διαφορετικές κατηγορίες εμπλεκόμενων σύμφωνα με την ανάλυση του βαθμού επιρροής και του βαθμού ενδιαφέροντος τους, σε εθνικό αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο (περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Κρήτης και Αττικής). Για λόγους συνοπτικότητας του κειμένου, επιλέχθηκε στην ενότητα αυτή να παρουσιαστούν μαζί σε έναν πίνακα η κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η συνοπτικότερη παρουσίαση είναι δυνατή επειδή σε επίπεδο περιφέρειας παρατηρούνται σχεδόν όλες οι ομάδες εμπλεκόμενων, οι οποίες τείνουν να ανήκουν στην ίδια

κατηγορία όπως στο εθνικό επίπεδο (κύρια, δευτερευόντως με υψηλό ενδιαφέρον, δευτερευόντως με υψηλή επιρροή, λοιποί).

Αυτό αιτιολογείται από τα χαρακτηριστικά των περιοχών Natura 2000 στις περιφέρειες που συμμετέχουν στο έργο, καθώς και από τον τρόπο που η ομάδα έργου αντιστοιχίωσε τη βαθμολόγηση της επιρροής και του ενδιαφέροντος των εμπλεκόμενων με την ένταξη τους στις επιμέρους τέσσερις κατηγορίες. Πιο αναλυτικά, κάθε περιφέρεια περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό περιοχών Natura, οι οποίες στο σύνολο τους αντιπροσωπεύουν ποικίλα οικοσυστήματα και ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπινων δραστηριοτήτων και χρήσεων. Έτσι είναι αναμενόμενο να παρατηρούνται σχεδόν όλες οι ομάδες εμπλεκόμενων σε κάθε περιφέρεια, διαφοροποιούμενες ως προς την αξιολόγηση της επιρροής και του ενδιαφέροντος τους. Λόγω έλλειψης συγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης και προεδρικών διαταγμάτων (και αντίστοιχων μέτρων και περιορισμών) ανά περιοχή Natura 2000, η ομάδα του έργου έθεσε ως όριο προκειμένου να συμπεριληφθεί ένας εμπλεκόμενος στη μια ή στην άλλη κατηγορία την αξιολόγηση του ενδιαφέροντος ή της επιρροής με βαθμό μέτριο (βλ. κατηγορίες εμπλεκόμενων). Ο τρόπος αυτός αντιστοιχίσε της βαθμολόγησης της επιρροής και του ενδιαφέροντος επιτρέπει να κατηγοριοποιηθεί μεγαλύτερος αριθμός εμπλεκόμενων στην ομάδα των κύρια εμπλεκόμενων και στην ομάδα των δευτερευόντως με υψηλό ενδιαφέρον, οι οποίες περιλαμβάνουν αυτούς τους οποίους μπορούν να επηρεάσουν (βαθμός επιρροής) και να επηρεαστούν (βαθμός ενδιαφέροντος) σημαντικά τη διαχείριση των περιοχών, καθώς και αυτούς οι οποίοι μπορούν να επηρεαστούν σημαντικά, αλλά δεν μπορούν να επηρεάσουν και οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαχείριση.

Όπως αναφέρθηκε, κάθε περιφέρεια, με τον αριθμό των περιοχών Natura 2000 που έχουν θεσμοθετηθεί στη χωρική της αρμοδιότητα, περιλαμβάνει ποικίλα οικοσυστήματα και ανθρώπινες δραστηριότητες εντός των περιοχών αυτών, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα τον μεγάλο αριθμό εμπλεκόμενων ομάδων ενώ ανάλογα τα ειδικά χαρακτηριστικά της καθεμίας περιοχής, το ενδιαφέρον και η επιρροή μιας ομάδας εμπλεκόμενων μπορεί να αλλάζει από περιφέρεια σε περιφέρεια και να κατηγοριοποιείται διαφορετικά από τον πίνακα 5-3 που παρουσιάστηκε παραπάνω.

Στο Παράρτημα II, Πίνακας 3 παρουσιάζεται η ανάλυση του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος όλων των ομάδων εμπλεκόμενων ανά περιφέρεια που συμμετέχει στο έργο. Στο πλαίσιο που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διαφοροποιήσεις ανά περιφέρεια που εξετάσαμε σε σχέση με τον Πίνακα 5-3, και κυρίως οι διαφοροποιήσεις στις ομάδες των κύρια εμπλεκόμενων και δευτερευόντως εμπλεκόμενων με υψηλό ενδιαφέρον.

ΠΛΑΙΣΙΟ 1: διαφοροποιήσεις ανά περιφέρεια

Περιφέρεια Κρήτης

Στην Περιφέρεια Κρήτης, σύμφωνα με την αξιολόγηση της ομάδας έργου απουσιάζουν οι επιχειρήσεις λατομείων και μεταλλείων ως κύρια εμπλεκόμενοι καθώς και η ομάδα των υλοτόμων/δασεργατών, καθώς οι δραστηριότητες αυτές δεν παρατηρούνται ή είναι εξαιρετικά περιορισμένες στις περιοχές Natura 2000 της Κρήτης.

Παράλληλα, οι φορείς διαχείρισης αντί για κύρια εμπλεκόμενοι, βρίσκονται στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον (και χαμηλή επιρροή). Η παρατήρηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

στην Κρήτη μέχρι το 2018 δεν είχε θεσμοθετηθεί φορέας διαχείρισης με αρμοδιότητα τις Natura 2000 της ανατολικής Κρήτης και μέχρι και την υλοποίηση της δράσης Α.4. ο νέος φορέας διαχείρισης δεν είχε λειτουργήσει.

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, οι επαγγελματίες αλιείς και οι υδατοκαλλιεργητές παρατηρούνται στους κύρια εμπλεκόμενους, και αυτό αντικατοπτρίζει την ύπαρξη τόσο θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 όσο και λιμνοθαλασσών εντός των οποίων ασκείται έντονη αλιευτική δραστηριότητα καθώς και έντονη δραστηριότητα υδατοκαλλιεργειών.

Οι κτηνοτρόφοι, όπου στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης έχουν ηπιότερη δραστηριότητα αξιολογούνται με χαμηλότερη επιρροή και κατηγοριοποιούνται στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον. Τέλος, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, στους κύρια εμπλεκόμενους στις θαλάσσιες περιοχές Natura 2000, παρατηρούνται και οι ερασιτέχνες αλιείς.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονία απουσιάζουν οι επιχειρήσεις λατομείων και μεταλλείων ως κύρια εμπλεκόμενοι καθώς η δραστηριότητα αυτή δεν παρατηρείται στις περιοχές Natura 2000 της περιφέρειας. Οι ομάδες των γεωργών καθώς και οι επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης τοποθετούνται στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον. Τέλος και στην περίπτωση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, οι φορείς διαχείρισης αντί για κύρια εμπλεκόμενοι, βρίσκονται στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον (και χαμηλή επιρροή). Η παρατήρηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι μέχρι και την υλοποίηση της δράσης Α.4. ο φορέας διαχείρισης με αρμοδιότητα τις Natura 2000 της Δυτικής Μακεδονίας (εκτός των Πρεσπών) δεν είχε λειτουργήσει.

Περιφέρεια Ηπείρου

Στην Περιφέρεια Ηπείρου εντοπίζεται η ομάδα των επιχειρήσεων ανάπτυξης μικρών υδροηλεκτρικών η οποία κατηγοριοποιείται στους κύρια εμπλεκόμενους για την Περιφέρεια Ηπείρου. Η ομάδα αυτή δεν αξιολογείται για τις υπόλοιπες περιφέρειες του έργου (Ανατολική Μακεδονία Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Αττική, Κρήτη) καθώς δεν παρατηρείται ή είναι εξαιρετικά περιορισμένη η δραστηριότητα αυτή στις περιοχές Natura των περιφερειών αυτών.

Περιφέρεια Αττικής

Στην Περιφέρεια Αττικής οι ομάδες των κτηνοτρόφων και των υλοτόμων κατηγοριοποιούνται στους δευτερευόντως εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον (και χαμηλή επιρροή) καθώς η δραστηριότητα αυτή είναι σχετικά περιορισμένη στις περιοχές Natura 2000 της περιφέρειας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, παρατηρείται ότι ομάδες που κατηγοριοποιούνται στους κύρια ή δευτερευόντως με υψηλό ενδιαφέρον, μπορούν να αλλάζουν κατηγορία ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών Natura 2000 που εξετάζονται και τις εκάστοτε κοινωνικό-οικονομικές δραστηριότητες στις περιοχές.

Η παρατήρηση αυτή εντείνεται στην περίπτωση της ανάλυσης επιρροής και ενδιαφέροντος για τις περιοχές ενδιαφέροντος. Στο Παράρτημα II, στον Πίνακα 4, παρουσιάζεται η ανάλυση ενδιαφέροντος και επιρροής για τις εμπλεκόμενες ομάδες στις περιοχές ενδιαφέροντος που αναλύθηκαν στα πλαίσια της παρούσας έκθεσης. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα, όπως αυτά προέκυψαν από την ανάλυση της ομάδας έργου, των κατηγοριών των εμπλεκόμενων για τις περιοχές ενδιαφέροντος, με έμφαση τις κατηγορίες των κύρια εμπλεκόμενων και των δευτερευόντως εμπλεκόμενων με υψηλό ενδιαφέρον.

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Στο Παράρτημα III, παρουσιάζονται τα πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος σε εθνικό, περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο, τα οποία αποτελούν οπτικοποίηση των πινάκων 2-4 του Παραρτήματος II. Στο πλαίσιο 2 παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα, όπως αυτά προέκυψαν από την ανάλυση της ομάδας έργου, των κατηγοριών των εμπλεκόμενων για τις περιοχές ενδιαφέροντος, με έμφαση τις κατηγορίες των κύρια εμπλεκόμενων και των δευτερευόντως εμπλεκόμενων με υψηλό ενδιαφέρον.

ΠΛΑΙΣΙΟ 2: περιοχές ενδιαφέροντος και εμπλεκόμενα μέρη

Οροπέδιο Λασιθίου

Η περιοχή τοπικού ενδιαφέροντος του Οροπεδίου Λασιθίου βρίσκεται στο κεντροανατολικό τμήμα της Κρήτης, στην Π.Ε. Λασιθίου της Περιφέρειας της Κρήτης, και περιλαμβάνει τα βουνά Δίκτη, Σελεκάνο Καθαρό και Σελένα τα οποία περιβάλλουν το Οροπέδιο Λασιθίου. Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής καλύπτεται από φρύγανα και αειφυλλα δάση ενώ το οροπέδιο (περίπου το 20% της περιοχής) καλλιεργείται εντατικά, κυρίως με καλλιέργεια πατάτας αλλά και άλλα κηπευτικά. Στους ορεινούς όγκους ασκείται εκτατική κτηνοτροφία κυρίως αίγες.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας του έργου στους κύρια εμπλεκόμενους της περιοχής από τις υπηρεσίες είναι η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής και το τμήμα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας της ΠΕ Λασιθίου, η Διεύθυνση Δασών Λασιθίου ΑΠΔ Κρήτης, η Διεύθυνση Υδάτων ΑΠΔ Κρήτης, η Διεύθυνση Περιβαλλοντικού και Χωρικού Σχεδιασμού ΑΠΔ και η Δνση Αγροτικών Υποθέσεων ΑΠΔ.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον, στους κύρια εμπλεκόμενους τοποθετούνται οι κτηνοτρόφοι της περιοχής, οι γεωργοί του Οροπεδίου Λασιθίου καθώς και οι επιχειρήσεις ανάπτυξης αιολικών πάρκων οι οποίες παρουσιάζουν δραστηριότητα στην περιοχή. Τέλος από την κοινωνία των πολιτών, στους κύρια εμπλεκόμενους βρίσκονται οι κυνηγοί καθώς και οι επιστήμονες (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης). Στην περιοχή, μέχρι την υλοποίηση της δράσης Α.4 δεν είχε λειτουργήσει φορέας διαχείρισης.

Ορεινός Έβρος και Κοιλάδα Δερείου, Δαδιάς, Βουνά Έβρου

Η περιοχή ενδιαφέροντος βρίσκεται κεντρικά και βόρεια της Π.Ε. Έβρου, στο νότιο-ανατολικό άκρο της οροσειράς της Ροδόπης, και αποτελεί μια ημι-ορεινή λοφώδη περιοχή με έντονα και ποικίλα τοπία. Η βλάστηση αποτελείται κυρίως από δάση δρυός και οξιάς και συστάδες πεύκων. Η ευρύτερη περιοχή είναι αραιοκατοικημένη, με λίγους ορεινούς οικισμούς με χαμηλό πληθυσμό.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας του έργου στους κύρια εμπλεκόμενους της περιοχής από τις υπηρεσίες είναι η Διεύθυνση Δασών Έβρου και τα δασαρχεία Σουφλίου, Αλεξανδρούπολης και Διδυμότειχου, η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής της Π.Ε. Έβρου, το τμήμα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας της Π.Ε. Έβρου και η διεύθυνση περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού της ΑΠΔ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρείται και ο φορέας διαχείρισης.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον στην περιοχή, στους κύρια εμπλεκόμενους τοποθετούνται οι υλοτόμοι/δασεργάτες και οι επιχειρήσεις ανάπτυξης αιολικών πάρκων. Από την κοινωνία των πολιτών στους κύρια εμπλεκόμενους είναι οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ (WWF) που παρουσιάζουν έντονη και μακροχρόνια δραστηριότητα στη περιοχή και οι κυνηγοί.

Λίμνες και Λιμνοθάλασσες της Θράκης, και Λίμνη Βιστωνίδα – Ισμαρίδα και Αλυκή Πτελέα

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Η περιοχή ενδιαφέροντος βρίσκεται κεντρικά-νότια της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, στις περιφερειακές ενότητες Ξάνθης και Ροδόπης, και περιλαμβάνει μια σειρά παράκτιων λιμνών (Βιστωνίδα, Ισμαρίδα), λιμνοθαλασσών (Λαφρούδα, Λάφρη, Πόρτο Λάγος, Νταλιάνι, Ξηρολίμνη, Καρατζά, Αλυκή και Πτελέα. Η βόρεια και η νότια όχθη της λίμνης Βιστωνίδας περιβάλλεται από εκτεταμένες ζώνες καλαμιώνων, αλμυρική και από περιοδικώς κατακλυζόμενα έλη αλμυρού και γλυκού νερού. Η λιμνοθάλασσα του Πόρτο-Λάγους περιβάλλεται από μεγάλα έλη με αλοφυτική βλάστηση και από αμμοθίνες. Στις παραλίμνιες εκτάσεις της Βιστωνίδας ασκείται έντονη γεωργική δραστηριότητα ενώ σημειώνεται και έντονη αλιευτική δραστηριότητα στη λίμνη και στις λιμνοθάλασσες, καθώς επίσης και σημειώνεται ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας έργου, οι κύρια εμπλεκόμενοι της περιοχής ενδιαφέροντος είναι από τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής της Π.Ε (τμήμα αλιείας), και το τμήμα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας της Π.Ε. Από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης στους κύρια εμπλεκόμενους είναι η διεύθυνση υδάτων και η διεύθυνση περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Ο Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Νέστου – Βιστωνίδας – Ισμαρίδας και Θάσου είναι στους κύρια εμπλεκόμενους για την περιοχή ενδιαφέροντος με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή. Από τους εμπλεκόμενους με αρμοδιότητες φύλαξης, οι λιμενικές αρχές κατηγοριοποιούνται στους κύρια εμπλεκόμενους (με μέτριο ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή). Τέλος, στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται και τα αυτοτελή γραφεία δημόσιας περιουσίας(κτηματικές υπηρεσίες) Ξάνθης και Ροδόπης.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον, στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται οι γεωργοί, οι επαγγελματίες αλιείς και οι υδατοκαλλιεργητές, ενώ στους κύρια εμπλεκόμενους έχουν κατηγοριοποιηθεί και οι τοπικοί οργανισμοί εγγείων βελτιώσεων. Τέλος, στους κύρια εμπλεκόμενους τοποθετούνται και οι κυνηγοί της περιοχής.

Λίμνες Δυτικής Μακεδονίας (Πετρών, Βεγορίτιδα)

Η περιοχή ενδιαφέροντος βρίσκεται βόρεια-ανατολικά στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, στα σύνορα μεταξύ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, στην Π.Ε. Φλώρινας. Η περιοχή ενδιαφέροντος περιλαμβάνει τις λίμνες Πετρών και Βεγορίτιδας, οι οποίες εξετάστηκαν κατά την διάρκεια της Α.4. Η Βεγορίτιδα αποτελεί το χαμηλότερο σημείο του συμπλέγματος των λιμνών Ζάζαρης, Χειμαδίτιδας και Πετρών, από τις οποίες τροφοδοτείται με νερά μέσα από ένα σύστημα διωρύγων και καναλιών, ενώ σε αυτήν καταλήγουν και τέσσερα μεγάλα ρέματα: το Φαράγγι, το Πεντάβρυσσο, του Αγίου Αθανασίου και της Άρνισσας. Σε διάφορα σημεία γύρω από τις λίμνες αναπτύσσονται πυκνές καλαμιές *Phragmites australis*, ενώ στα νοτιοδυτικά η Βεγορίτιδα καταλήγει σε υγρά λιβάδια. Νότιο-ανατολικά της λίμνης Πετρών και νότια και βόρεια της λίμνης Βεγορίτιδας υπάρχουν γεωργικές καλλιέργειες, μεγάλο ποσοστό των οποίων είναι αμπελοκαλλιέργειες. Οι αμπελοκαλλιέργειες αυτές αποτελούν μέρος της αμπελοργικής ζώνης του Δήμου Αμυνταίου και στην περιοχή εδράζουν γνωστά οινοποιία της ελληνικής οινοποιίας.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας έργου, στους κύρια εμπλεκόμενους της περιοχής ενδιαφέροντος τοποθετούνται η Διεύθυνση Υδάτων Δυτικής Μακεδονίας, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Δυτικής Μακεδονίας από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης. Από τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης, στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής της Π.Ε., το τμήμα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας Π.Ε. Επιπλέον στους κύρια εμπλεκόμενους κατηγοριοποιείται και το αυτοτελές γραφείο δημόσιας περιουσίας Φλώρινας.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον, στους κύρια εμπλεκόμενους τοποθετούνται οι γεωργοί και οι τοπικοί οργανισμοί εγγείων βελτιώσεων (Πετρών). Από την κοινωνία των πολιτών στους κύρια εμπλεκόμενους της περιοχής παρατηρούνται οι τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις που παρουσιάζουν μια έντονη δραστηριότητα (Σύλλογος Προστασίας Βεγορίτιδας).

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου & όρος Τύμφη, Κεντρικό Ζαγόρι

Η περιοχή ενδιαφέροντος βρίσκεται βόρεια στην Περιφέρεια Ηπείρου, στην Π.Ε. Ιωαννίνων. Η ευρύτερη περιοχή του Ζαγορίου περιλαμβάνει 46 οικισμούς (Ζαγοροχώρια) διασκορπισμένους στον ορεινό όγκο της Βόρειας Πίνδου, νότιο-ανατολικά από την πόλη των Ιωαννίνων. Η περιοχή μπορεί να διαχωριστεί σε δυτικό, κεντρικό και ανατολικό Ζαγόρι. Η περιοχή του κεντρικού Ζαγορίου περιλαμβάνει δάση, ρέματα, βοσκότοπους και παραδοσιακούς οικισμούς. Η δασική βλάστηση καταλαμβάνει περίπου το 80% της έκτασης. Η περιοχή καλύπτεται από εκτεταμένα πλατύφυλλα δάση, κυρίως δρυοδάση, και στα μεγαλύτερα υψόμετρα υπάρχουν συστάδες ελάτης με πεύκα και οξιές. Οι λιβαδικές και οι στεππόμορφες εκτάσεις εμφανίζονται πάνω από τα όρια του δάσους. Βόρεια της περιοχής βρίσκεται το φαράγγι του Βίκου, το οποίο έχει μήκος 10 χλμ και σε πολλά σημεία το βάθος του ξεπερνάει τα 900μ., το οποίο διασχίζει ο Βοιδομάτης, παραπόταμος του Αώου. Οι όχθες ποταμού ο οποίος διέρχεται από το κεντρικό Ζαγόρι έχουν εκτενή παραποτάμια βλάστηση από ιτιές, λεύκες, σκλήθρα. Στην περιοχή σήμερα παρατηρείται κυρίως υλοτομία, κτηνοτροφία (μετακινούμενη), και τουρισμός τόσο ο συμβατικός καθώς και ο τουρισμός δραστηριοτήτων υπαίθρου.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας του έργου, από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης, στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται η διεύθυνση δασών της ΠΕ Ιωαννίνων, τα δασαρχεία Κόνιτσας και Ιωαννίνων, η Διεύθυνση Υδάτων Ηπείρου, η Διεύθυνση Αγροτικών Υποθέσεων Ηπείρου και η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Ηπείρου. Από τις διευθύνσεις της αυτοδιοίκησης, στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται το τμήμα περιβάλλοντος και υδροοικονομίας της Π.Ε. και η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής της Π.Ε. Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου βρίσκεται και αυτός στους κύρια εμπλεκόμενους της περιοχής.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται οι υλοτόμοι/δασεργάτες, οι κτηνοτρόφοι (μετακινούμενοι), οι επιχειρήσεις ανάπτυξης μικρών υδροηλεκτρικών, οι παροχές καταλύματος και εστίασης και οι επιχειρήσεις δραστηριοτήτων υπαίθρου. Από την κοινωνία των πολιτών, οι κυνηγοί τοποθετούνται στους κύρια εμπλεκόμενους και οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ (αυτές που δραστηριοποιούνται στη περιοχή, Καλλιτσώ, Αρκτούρος).

Νότιος Ευβοϊκός Κόλπος

Η θαλάσσια περιοχή ενδιαφέροντος περιλαμβάνει τον νότιο Ευβοϊκό κόλπο, η οποία εκτείνεται από το νησιωτικό σύμπλεγμα των Πεταλίων στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευβοίας έως τον οικισμό Μπούφαλο (Π.Ε. Ευβοίας), και από τον οικισμό του Αγίου Παντελεήμονα Ανατολικής Αττικής μέχρι τον οικισμό Σέσι της Ανατολικής Αττικής. Στην περιοχή ασκείται έντονη αλιευτική δραστηριότητα και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα, ενώ σύμφωνα με τους αλιείς, έντονη είναι και η ερασιτεχνική αλιεία.

Σύμφωνα με την ανάλυση της ομάδας του έργου, οι κύρια εμπλεκόμενοι στη περιοχή ενδιαφέροντος είναι από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης, η διεύθυνση δασών Ευβοίας και το δασαρχείο Κύμης (Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας). Από τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρείται η διεύθυνση αλιείας Ανατολικής Αττικής και Βορείου Τομέα Αθηνών, και η διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και ανάπτυξης της Π.Ε. Ευβοίας ενώ από τις ομάδες με αρμοδιότητες φύλαξης στους κύρια εμπλεκόμενους είναι οι λιμενικές αρχές Αλιβερίου, Χαλκίδας, Καρύστου, Ραφήνας.

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον στους κύρια εμπλεκόμενους παρατηρούνται οι επαγγελματίες αλιείς καθώς και οι υδατοκαλλιεργητές και οι ερασιτέχνες αλιείς.

5.2.2 Σύγκριση αξιολόγησης επιρροής/ενδιαφέροντος με την αξιολόγηση των ομάδων εστίασης

Όπως παρουσιάστηκε στη μεθοδολογία, κατά την υλοποίηση των ομάδων εστίασης ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να τοποθετήσουν σε πλέγμα επιρροής/ ενδιαφέροντος τους εμπλεκόμενους που είχαν εντοπίσει. Το πλέγμα αυτό αποτυπώνει τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την επιρροή και το ενδιαφέρον των εμπλεκόμενων με την περιοχή αρμοδιότητάς τους. Παράλληλα, η ομάδα του έργου, πραγματοποιώντας την ανάλυση επιρροής/ενδιαφέροντος η οποία παρουσιάστηκε στην ενότητα 5.2.1 και στο Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροής και ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων, δημιούργησε ένα αντίστοιχο πλέγμα επιρροής/ ενδιαφέροντος.

Σε αυτή την ενότητα πραγματοποιείται σύγκριση μεταξύ των πλεγμάτων επιρροής ενδιαφέροντος που προέκυψαν από την ανάλυση της ομάδας του έργου και των πλεγμάτων επιρροής/ενδιαφέροντος των εμπλεκόμενων που προέκυψαν από τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν. Η σύγκριση και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων παρουσιάζεται σε τρία επίπεδα χωρικής κλίμακας, σε περιφερειακό, σε επίπεδο περιοχής ενδιαφέροντος και σε εθνικό επίπεδο.

Το σύνολο των πλεγμάτων επιρροής/ενδιαφέροντος των εμπλεκόμενων τα οποία προέκυψαν από την ανάλυση της ομάδας έργου παρουσιάζονται στο Παράρτημα III: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδας έργου). Ενώ το σύνολο των πλεγμάτων που προέκυψαν από τις ομάδες εστίασης σε εθνικό, περιφερειακό επίπεδο και το σύνολο των πλεγμάτων επιρροής/ενδιαφέροντος που προέκυψαν από τις ομάδες εστίασης στις περιοχές ενδιαφέροντος παρουσιάζονται στο Παράρτημα IV: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδων εστίασης). Στη συνέχεια συνοψίζονται οι κυριότερες παρατηρήσεις όπως αυτές προέκυψαν από τη σύγκριση των πλεγμάτων της ομάδας του έργου και των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης.

5.2.2.1 Κρήτη

Στην περιφέρεια Κρήτης πραγματοποιήθηκαν ομάδες εστίασης με εκπροσώπους των υπηρεσιών στις Π.Ε. Χανίων, Π.Ε. Λασιθίου, Π.Ε. Ρεθύμνου, ομάδα εστίασης με εκπροσώπους της Περιφέρειας Κρήτης και ομάδα εστίασης με εκπροσώπους της επιστημονικής κοινότητας και 2 εκπροσώπους της αποκεντρωμένης. Στη συνέχεια αναφέρονται τα αποτελέσματα από τη σύγκριση του πλέγματος επιρροής/ενδιαφέροντος της Περιφέρειας της Κρήτης το οποίο διαμορφώθηκε από την ανάλυση επιρροής/ενδιαφέροντος της ομάδας έργου και των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης που αναφέρθηκαν.

Παρατηρείται ότι υπάρχει συμφωνία μεταξύ των πλεγμάτων όσον αφορά στο ποιες ομάδες τοποθετούνται στους κύρια εμπλεκόμενους. Οι διευθύνσεις δασών και τα δασαρχεία και τις υπηρεσίες περιβάλλοντος (τμήμα περιβάλλοντος, διεύθυνση περιβάλλοντος) τοποθετούνται σε όλα τα πλέγματα στους κύρια εμπλεκόμενους. Η ομάδα εστίασης Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου τοποθετεί στους κύρια εμπλεκόμενους και την διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής σε συμφωνία με την ανάλυση της ομάδας έργου. Παρατηρείται ότι κάποιες υπηρεσίες όπως είναι το τμήμα περιβάλλοντος των Π.Ε., οι διευθύνσεις δασών και τα δασαρχεία αξιολογούνται πάντα με υψηλό βαθμό, ενώ υπάρχουν υπηρεσίες (διευθύνσεις αγροτικών υποθέσεων ΑΠΔ) τις οποίες έχει

εντοπίσει και αξιολογήσει η ομάδα του έργου οι οποίες δεν αναφέρονται από τις ομάδες εστίασης της Κρήτης.

Οι φορείς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών αξιολογούνται από τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης με υψηλό ενδιαφέρον και μέτρια επιρροή σε συμφωνία με την ομάδα έργου, ενώ σε κάποιες ομάδες ποικίλει η αξιολόγηση της επιρροής. Στην ομάδα εστίασης με τις υπηρεσίες της Π.Ε. Ρεθύμνου οι φορείς διαχείρισης αξιολογούνται με υψηλή επιρροή και στην ομάδα εστίασης με τις υπηρεσίες της ΠΕ Λασιθίου δεν αναφέρονται ως εμπλεκόμενοι. Στην ΠΕ Λασιθίου είναι αναμενόμενο να μην αναφέρονται οι φορείς διαχείρισης καθώς στην περιοχή δεν είχε συσταθεί φορέας διαχείρισης για τις προστατευόμενες περιοχές. Μέχρι και την υλοποίηση της δράσης Α4 ο νεοσύστατος Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης, δεν είχε λειτουργήσει.

Οι εμπλεκόμενοι από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον έχουν σε όλα τα πλέγματα πολύ υψηλό ή υψηλό ενδιαφέρον. Από τις ομάδες του παραγωγικού τομέα, υπάρχει συμφωνία σε όλα τα πλέγματα ότι η ομάδα των κτηνοτρόφων τοποθετείται στους κύρια εμπλεκόμενους. Το ενδιαφέρον της ομάδας των γεωργών αξιολογείται σε όλες τις περιπτώσεις ως υψηλό, ωστόσο η επιρροή τους διαφέρει από τη μια περιφερειακή ενότητα στην άλλη από μέτριο έως υψηλό. Μόνο στην ομάδα εστίασης στην Π.Ε. Λασιθίου η ομάδα των γεωργών αξιολογείται με μεγαλύτερη επιρροή από την ομάδα των κτηνοτρόφων. Η ομάδα των αλιέων αξιολογείται με υψηλό ενδιαφέρον και χαμηλή επιρροή σε συμφωνία με την αξιολόγηση της ομάδας τους έργου. Η αξιολόγηση της ομάδας των κυνηγών διαφοροποιείται ανάμεσα στις αξιολογήσεις των ομάδων εστίασης σε κάθε Π.Ε, σε αυτές που αναφέρονται αξιολογούνται με άνω της μέτριας επιρροής εκτός από την ομάδα εστίασης Π..Ε. Λασιθίου όπου αξιολογούνται με χαμηλή επιρροή. Στις ομάδες εστίασης με τους εκπροσώπους των υπηρεσιών της Π.Ε. Χανίων και με τους εκπροσώπους της Περιφέρειας Κρήτης η ομάδα των κυνηγών δεν αναφέρεται από τους συμμετέχοντες και δεν αξιολογείται η επιρροή και το ενδιαφέρον τους.

Όσον αφορά την αξιολόγηση του βαθμού ενδιαφέροντος και επιρροής των ομάδων των επιστημόνων και των περιβαλλοντικών ΜΚΟ υπάρχει διαφορά στην αξιολόγηση της ομάδας του έργου και στην αντίληψη των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης. Οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης αξιολογούν τους επιστήμονες και τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ με υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος και επιρροής από την αξιολόγηση της ομάδα του έργου, κατηγοριοποιώντας και τις δύο ομάδες (επιστήμονες και περιβαλλοντικές ΜΚΟ) στους κύρια εμπλεκόμενους με τις περιοχές Natura 2000. Στην αξιολόγηση αυτή συμβάλει πιθανώς η έντονη παρουσία του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Κρήτης, με υλοποίηση πληθώρας προγραμμάτων και δράσεων σχετικά με τις περιοχές Natura 2000 της Κρήτης.

Η ομάδα των επιχειρήσεων ανάπτυξης αιολικών πάρκων αξιολογείται και από την ομάδα έργου αλλά και από τις ομάδες εστίασης με τις υπηρεσίες της Π.Ε. Ρεθύμνου και της υπηρεσίες στην Π.Ε Ηρακλείου με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή.

Παρατηρείται ότι όλες οι ομάδες εστίασης (εκτός της ομάδας εστίασης με τους επιστήμονες) αξιολογούν τους δήμους πάντα με υψηλή επιρροή, ενώ διαφέρει η αξιολόγηση του βαθμού ενδιαφέροντος. Η παρατήρηση αυτή μπορεί να ερμηνευτεί με το γεγονός ότι οι δήμοι μεταξύ τους μπορεί να διαφέρουν όσον αφορά στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, καθώς επίσης είναι δυνατό

κάποιοι συμμετέχοντες να αξιολογούν την πολιτική διάσταση του δήμου και όχι μεμονωμένα των υπηρεσιών.

Έχει ενδιαφέρον η αξιολόγηση του τουριστικού τομέα από τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης καθώς η Κρήτη αποτελεί μια κατεξοχήν τουριστική περιοχή. Ο τουριστικός τομέας όταν αξιολογείται ως κύρια εμπλεκόμενος στην ομάδα εστίασης Χανίων, ενώ στις υπόλοιπες ομάδες εστίασης δεν καταγράφεται από τους συμμετέχοντες. Είναι πιθανό η παρατήρηση αυτή να αιτιολογείται από το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός των περιοχών Natura 2000 της Π.Ε. Χανίων βρίσκονται σε παράκτιες και έντονα τουριστικές περιοχές. Επιπλέον και η περιοχή της Σαμαριάς δέχεται μεγάλο αριθμό επισκεπτών ετησίως.

5.2.2.2 Ανατολική Μακεδονία Θράκη

Στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης πραγματοποιήθηκαν ομάδες εστίασης με εκπροσώπους των υπηρεσιών από τις περιφερειακές ενότητες Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας. Στην ομάδα εστίασης της Ροδόπης εκτός των υπηρεσιών της περιφερειακής ενότητας συμμετείχαν και εκπρόσωποι από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης. Από τη σύγκριση μεταξύ των πλεγμάτων επιρροής και ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης και του πλέγματος επιρροής και ενδιαφέροντος της ανάλυσης της ομάδας του έργου προκύπτουν οι παρακάτω παρατηρήσεις.

Η καταγραφή των ομάδων εμπλεκόμενων και η αξιολόγηση του βαθμού ενδιαφέροντος και επιρροής τους από τις ομάδες εστίασης διαφέρει από την αντίστοιχη της περιφέρειας Κρήτης. Υπάρχει μια γενική συμφωνία στις υπηρεσίες που καταγράφονται ως κύρια εμπλεκόμενοι με τις περιοχές Natura 2000. Οι διευθύνσεις δασών και τα δασαρχεία έχουν πάντα υψηλή επιρροή και υψηλό ενδιαφέρον εκτός από την ομάδα εστίασης της Ξάνθης όπου έχουν ενδιαφέρον μέτριο. Η αξιολόγηση του φορέα διαχείρισης είναι από μέτρια έως πολύ υψηλή επιρροή και υψηλό ενδιαφέρον από όλες τις ομάδες εστίασης.

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση αφορά την καταγραφή των αιρετών, οι οποίοι διακρίνονται ως εμπλεκόμενοι από τις ομάδες εστίασης και αναφέρονται ως μια ξεχωριστή ομάδα εμπλεκόμενων. Στις ομάδες εστίασης στις Π.Ε. Έβρου και Κομοτηνής και Καβάλας οι αιρετοί αξιολογούνται με πολύ υψηλή επιρροή και αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο σχετικά με την αντίληψη των στελεχών των υπηρεσιών για τη διακυβέρνηση των περιοχών Natura 2000. Όσον αφορά στην αξιολόγηση του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος των δήμων, υπάρχει ανομοιογένεια στο πως αυτοί αξιολογούνται στα πλέγματα. Οι δήμοι δεν αναφέρονται καθόλου στις ομάδες εστίασης της Καβάλας και της Ξάνθης, ενώ στην ομάδα εστίασης της Ροδόπης, οι πολεοδομικές υπηρεσίες του δήμου αξιολογούνται στους κύρια εμπλεκόμενους. Τέλος οι ομάδες εστίασης της Π.Ε. Δράμας και Π.Ε. Έβρου συμφωνεί αξιολογούν τους δήμους με μέτρια προς χαμηλή επιρροή και μέτριο προς υψηλό ενδιαφέρον.

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι η αξιολόγηση της επιρροής και του ενδιαφέροντος της κεντρικής διοίκησης. Όλες οι ομάδες εστίασης συμφωνούν ως προς την πολύ μεγάλη επιρροή, οι ομάδες εστίασης του Έβρου και της Δράμας αξιολογούν το ενδιαφέρον ως υψηλό ενώ οι ομάδες εστίασης της Ροδόπης, της Ξάνθης και της Καβάλας αξιολογούν το ενδιαφέρον της κεντρικής διοίκησης με χαμηλό βαθμό. Η παρατήρηση αυτή μπορεί να εκφράζει μια μομφή κατά της κεντρικής διοίκησης ως προς την απόσταση που αυτή διατηρεί από τις απομακρυσμένες περιφέρειες, ενώ

κάποιοι συμμετέχοντες αιτιολόγησαν την αξιολόγηση αυτή λέγοντας ότι η κεντρική διοίκηση θεσμοθετούν οριζόντιες ρυθμίσεις οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες, και στην πράξη δεν «τους αφορά το τι συμβαίνει στη πράξη».

Όσον αφορά στις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον, οι ομάδες που βρίσκονται στους κύρια εμπλεκόμενους φαίνεται να είναι αντιπροσωπευτικές της κάθε περιφέρειας. Σε αρκετά από τα πλέγματα των ομάδων εστίασης, οι ομάδες εμπλεκόμενων με οικονομικό ενδιαφέρον εμφανίζονται με μεγάλη επιρροή και ενδιαφέρον αντίστοιχα με τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες της κάθε περιφέρειας. Με αυτόν τον τρόπο στην ομάδα εστίασης της Π.Ε. Έβρου, στους κύρια εμπλεκόμενους βρίσκονται η ομάδα των γεωργών και των υλοτόμων, στις ομάδες εστίασης της Δράμας και της Ροδόπης στους κύρια εμπλεκόμενους βρίσκονται οι εξορυκτικές δραστηριότητες, στην Ξάνθη στους κύρια εμπλεκόμενους βρίσκονται οι γεωργοί, οι αλιείς και οι κτηνοτρόφοι και στην Καβάλα βρίσκονται οι γεωργοί και οι αλιείς. Ειδικά στην περίπτωση της ομάδας εστίασης της Π.Ε. Δράμας, όπου οι περιοχές Natura 2000 υφίστανται έντονες πιέσεις από τη λατομική δραστηριότητα, είναι χαρακτηριστικό ότι τόσο οι λατομικές επιχειρήσεις όσο και οι επιθεωρητές περιβάλλοντος τοποθετούνται στους κύρια εμπλεκόμενους της περιφερειακής ενότητας. Ο τουρισμός αναφέρεται σε όλες τις ομάδες εστίασης εκτός της Ροδόπης με ενδιαφέρον από μέτριο έως υψηλό και επιρροή από χαμηλή έως μέτρια, παρατήρηση η οποία μπορεί να ερμηνευτεί από τη σχετικά χαμηλή ανάπτυξη στην περιφέρεια καθώς και από το γεγονός ότι οι περιοχές Natura 2000 δεν ταυτίζονται με τις περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, οι ομάδες που ανήκουν στην κοινωνία των πολιτών (ορειβάτες, τοπικοί πολιτιστικοί σύλλογοι) αξιολογούνται από τις ομάδες εστίασης με χαμηλό ενδιαφέρον και επιρροή και κατηγοριοποιούνται στους λοιπούς εμπλεκόμενους, με εξαίρεση την ομάδα των κυνηγών και την ομάδα των ερασιτεχνών αλιέων που χαρακτηρίζονται με ποικίλο ενδιαφέρον και επιρροή.

Περιοχές ενδιαφέροντος στην Ανατολική Μακεδονίας Θράκη

Η ομάδα του έργου ανέλυσε τους εμπλεκόμενους και τους βαθμούς επιρροής/ενδιαφέροντος για δύο περιοχές τοπικού ενδιαφέροντος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, την περιοχή ενδιαφέροντος Ορεινός Έβρος & Κοιλιάδα Δερείου, Δάσος Δαδιάς, Βουνά Έβρου όπου πραγματοποίησε ομάδα εστίασης με υλοτόμους, δασεργάτες, μελισσοκόμους και κυνηγούς της περιοχής και την περιοχή ενδιαφέροντος Λίμνες Βιστωνίδα, Ισμαρίδα, γειτονικές Λ/θ και παράκτια ζώνη όπου πραγματοποίησε ομάδα εστίασης με άτομα που ανήκαν στις παραγωγικές ομάδες τις περιοχής ενδιαφέροντος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι κυριότερες παρατηρήσεις από τη σύγκριση των πλεγμάτων της ομάδας του έργου για την περιοχή ενδιαφέροντος και του πλέγματος που δημιουργήθηκε στις ομάδες εστίασης.

Ορεινός Έβρος-Κοιλιάδα Δερείου, Δάσος Δαδιάς, Βουνά Έβρου

Ανάμεσα στα πλέγμα της ομάδας του έργου και των χρηστών δεν σημειώνονται σημαντικές διαφορές. Η ομάδα εστίασης τοποθετεί με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή το δασαρχείο, καθώς και τον φορέα διαχείρισης, όπως και το WWF. Η ομάδα των υλοτόμων αξιολογείται με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή ενώ η ομάδα των αγροτών και των κτηνοτρόφων με μέτριο-υψηλό ενδιαφέρον και μέτρια επιρροή. Παρατηρείται ότι η ομάδα εστίασης με τους χρήστες της περιοχής ενδιαφέροντος το ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών που αναφέρει είναι το δασαρχείο και η περιφέρεια και πέραν αυτών δεν αναφέρονται άλλες υπηρεσίες.

Edo Zoume
Natura 2000

Λίμνες Βιστωνίδα Ισμαρίδα γειτονικές λιμνοθάλασσες και παράκτια ζώνη

Ανάμεσα στο πλέγμα της ομάδας του έργου και των χρηστών σημειώνεται διαφορά στην αξιολόγηση του φορέα διαχείρισης. Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης αξιολογούν τον φορέα με πολύ υψηλή επιρροή ενώ η ομάδα τον αξιολογεί με χαμηλότερη. Αυτή η αξιολόγηση του φορέα διαχείρισης από τους συμμετέχοντες αντικατοπτρίζει την αντίληψη τους για έντονους περιορισμούς στην δραστηριότητα τους, τους οποίους συνδέουν με την δραστηριότητα του φορέα. Έχει ενδιαφέρον η παρατήρηση ότι οι συμμετέχοντες από τις ομάδες των χρηστών της περιοχής βαθμολογούν την επιρροή του φορέα με μεγαλύτερο βαθμό από ότι τη βαθμολογούν οι υπηρεσίες. Όσον αφορά στις υπηρεσίες, οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης τις αξιολογούν με πολύ χαμηλό ενδιαφέρον και μεγάλη επιρροή, το οποίο δείχνει την αντίληψη των χρηστών ότι οι υπηρεσίες δεν είναι υποστηρικτικές για την άσκηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Υπάρχει συμφωνία ανάμεσα στο πλέγμα της ομάδας και των χρηστών σχετικά με τον βαθμό ενδιαφέροντος των παραγωγικών ομάδων (μεγάλος βαθμός ενδιαφέροντος), ενώ οι συμμετέχοντες αξιολογούν τις παραγωγικές ομάδες και επομένως τους εαυτούς τους με χαμηλότερη επιρροή από αυτή της ομάδας τους έργου.

5.2.2.3 Δυτική Μακεδονία

Στη Δυτική Μακεδονία πραγματοποιήθηκαν ομάδες εστίασης με εκπροσώπους των υπηρεσιών της Π.Ε. Φλώρινας και της αποκεντρωμένης διοίκησης, και με εκπροσώπους των υπηρεσιών της Π.Ε. Γρεβενών. Από τη σύγκριση μεταξύ των πλεγμάτων, παρατηρείται συμφωνία σχετικά με τις υπηρεσίες που αξιολογούνται να έχουν υψηλή επιρροή και ενδιαφέρον. Στην ομάδα εστίασης της Π.Ε. Γρεβενών αναφέρονται λιγότερες υπηρεσίες ως κύρια εμπλεκόμενοι και δεν αναφέρεται η κεντρική διοίκηση.

Σχετικά με τη θέση του φορέα διαχείρισης, τόσο στα Γρεβενά όσο και στην Φλώρινα και οι δύο ομάδες εστίασης τοποθετούν τους φορείς διαχείρισης στις κύρια εμπλεκόμενες ομάδες με υψηλή επιρροή και ενδιαφέρον. Στην περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας οι δήμοι αξιολογούνται ως κύρια εμπλεκόμενα μέρη (στην Φλώρινα αναφέρεται ειδικότερα η πολεοδομία), αντίθετα η ομάδα έργου αξιολογεί τις τεχνικές υπηρεσίες των δήμων με χαμηλή επιρροή και ενδιαφέρον. Στην Φλώρινα ο στρατός και τα ΜΜΕ αναφέρονται ως εμπλεκόμενοι με πολύ μεγάλη επιρροή και χαμηλό ενδιαφέρον, και η Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένας εμπλεκόμενος με τις περιοχές Natura 2000 με μεγάλο ενδιαφέρον. Στην Π.Ε. Φλώρινας αναφέρονται οι αιρετοί ως ξεχωριστή ομάδα στους κύρια εμπλεκόμενους αλλά με μέτρια επιρροή. Οι παραγωγικοί φορείς όπως γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς, βαθμολογούνται με υψηλό ή πολύ υψηλό ενδιαφέρον αλλά διαφέρει η αξιολόγηση τους ως προς την επιρροή. Η ομάδα έργου έχει αξιολογήσει την επιρροή των υλοτόμων υψηλότερα από την αντίστοιχη αξιολόγηση των ομάδων εστίασης των περιφερειακών ενοτήτων. Όσον αφορά τις εξορυκτικές δραστηριότητες που εντοπίζονται στην Π.Ε. Φλώρινας, οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης της Π.Ε. Φλώρινας τους χαρακτηρίζουν με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή ενώ η ομάδα έργου τους αξιολογεί με χαμηλότερο (χαμηλό) ενδιαφέρον και αντίστοιχη (υψηλή) επιρροή.

Λίμνες Δυτικής Μακεδονίας

Στην Δυτική Μακεδονία, η ομάδα του έργου επέλεξε να αναλύσει τους εμπλεκόμενους σε τοπικό επίπεδο για την περιοχή ενδιαφέροντος «Λίμνες Δυτικής Μακεδονίας». Πραγματοποιήθηκε μια ομάδα εστίασης στην περιοχή της Βεγορίτιδας με συμμετέχοντες άτομα από τον αγροτικό τομέα

και τον αλιευτικό τομέα. Στην ομάδα αυτή συμμετείχε και εκπρόσωπος του τμήματος περιβάλλοντος του Δήμου Αμυνταίου.

Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης εντοπίζουν δύο βασικές ομάδες εμπλεκόμενων από τις υπηρεσίες, σε αντίθεση με την ομάδα έργου που αξιολογεί ένα μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης αναφέρουν τον δήμο ως την μοναδική υπηρεσία που αξιολογείται στις κύρια εμπλεκόμενες υπηρεσίες καθώς και την αποκεντρωμένη διοίκηση, ως εμπλεκόμενο με υψηλή επιρροή αλλά με χαμηλό ενδιαφέρον.

Όσον αφορά τις παραγωγικές ομάδες της περιοχής, οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης τους αξιολογούν με υψηλό και πολύ υψηλό ενδιαφέρον. Μια διαφορά ανάμεσα στα πλέγματα της ομάδας του έργου και της ομάδας εστίασης παρατηρείται μόνο ως προς την αξιολόγηση της επιρροής των κτηνοτρόφων που οι συμμετέχοντες της περιοχής την αξιολογούν ως υψηλότερη. Τέλος, σύμφωνα με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων οι εταιρείες ανάπτυξης αιολικών πάρκων αξιολογούνται με χαμηλή επιρροή και ενδιαφέρον, ενώ τοποθετούν την τοπική περιβαλλοντική ΜΚΟ (Σύλλογος Προστασίας Βεγορίτιδας) ως εμπλεκόμενο με υψηλή επιρροή και μέτριο ενδιαφέρον. Η ομάδα του έργου δεν έχει συμπεριλάβει τις εταιρείες ανάπτυξης αιολικών πάρκων στην αξιολόγηση για την περιοχή ενδιαφέροντος των λιμνών Δυτικής Μακεδονίας, και αυτό αιτιολογείται από το γεγονός ότι η ομάδα του έργου επικεντρώθηκε στα όρια των περιοχών Natura 2000 των λιμνών, τα οποία δεν περιλαμβάνουν μέρος των γειτονικών ορεινών όγκων όπου υπάρχει ενδιαφέρον για ανάπτυξη αιολικών πάρκων, ενώ οι συμμετέχοντες φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τους την ευρύτερη περιοχή γύρω από τις λίμνες και τους άμεσα γειτονικούς ορεινούς όγκους (Όρος Βόρας).

5.2.2.4 Ήπειρος

Στην περιοχή της Ηπείρου, η ομάδα του έργου πραγματοποίησε δύο ομάδες εστίασης με εκπροσώπους των υπηρεσιών της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης. Η μια ομάδα εστίασης πραγματοποιήθηκε με εκπροσώπους των υπηρεσιών της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων και η δεύτερη ομάδα εστίασης πραγματοποιήθηκε με εκπροσώπους των υπηρεσιών της Περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας. Στην ομάδα εστίασης των Ιωαννίνων συμμετείχαν και εκπρόσωποι της αποκεντρωμένης διοίκησης. Στη συνέχεια πραγματοποιείται σύγκριση των πλεγμάτων της ομάδας του έργου και των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης και παρουσιάζονται οι βασικότερες παρατηρήσεις.

Οι αιρετοί εντοπίζονται από τους συμμετέχοντες των Π.Ε. Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας ως ξεχωριστή ομάδα εμπλεκόμενων η οποία και στις δύο περιφερειακές ενότητες αξιολογείται ως ομάδα με πολύ υψηλή επιρροή, ενώ διαφέρει η αξιολόγηση του ενδιαφέροντος (υψηλό στα Ιωάννινα, χαμηλό στη Θεσπρωτία). Η παρατήρηση αυτή είναι σημαντική και διαφέρει με την αξιολόγηση της ομάδας του έργου που δεν αξιολογεί τους αιρετούς ως εμπλεκόμενους, καθώς αναφέρεται πιθανώς στην πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες των υπηρεσιών σχετικά με τη διαχείριση των περιοχών. Παρόμοια παρατήρηση αποτελεί και η αξιολόγηση της επιρροής και του ενδιαφέροντος των δήμων. Οι δήμοι είναι κύρια εμπλεκόμενοι σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης των Ιωαννίνων και της Θεσπρωτίας ενώ η ομάδα έργου τοποθετεί τις τεχνικές υπηρεσίες των δήμων με χαμηλό ενδιαφέρον και επιρροή στις Natura 2000. Φαίνεται ότι

οι συμμετέχοντες λαμβάνουν υπόψη τους την πολιτική διάσταση των δήμων και δεν τους αξιολογούν αυστηρά βασιζόμενοι στο εύρος των αρμοδιοτήτων τους.

Υπάρχει συμφωνία ανάμεσα στα πλέγματα της ομάδας του έργου και τα πλέγματα των ομάδων εστίασης, σχετικά με το ποιες υπηρεσίες κατηγοριοποιούνται ως κύρια εμπλεκόμενες με τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000. Η Δ/ση Τεχνικών έργων αξιολογείται στην Π.Ε. Ιωαννίνων στους κύρια εμπλεκόμενους με υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή σε αντίθεση με την αξιολόγηση της ομάδας έργου που τους τοποθετεί στους δευτερεύοντες με υψηλή επιρροή.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον και δραστηριότητα στην περιοχή, οι επιχειρήσεις ανάπτυξης υδροηλεκτρικών και τα φράγματα αξιολογούνται στους κύρια εμπλεκόμενους από τις ομάδες εστίασης της Ηπείρου, ενώ στην ομάδα εστίασης των Ιωαννίνων αναφέρονται επιπλέον οι εταιρείες ανάπτυξης αιολικών πάρκων και φωτοβολταϊκών πάρκων, σε αντίθεση με την ομάδα έργου που τους αξιολογεί στους λοιπούς εμπλεκόμενους για τη συγκεκριμένη περιφέρεια Ηπείρου. Διαφορά μεταξύ των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης παρατηρείται στην αξιολόγηση της ομάδας των κτηνοτρόφων και των γεωργών, καθώς σύμφωνα με την ομάδα εστίασης της Θεσπρωτίας οι κτηνοτρόφοι και οι γεωργοί αξιολογούνται στις εμπλεκόμενες ομάδες με υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή ενώ στην ομάδα εστίασης των Ιωαννίνων οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται από χαμηλότερη επιρροή. Οι υδατοκαλλιέργειες και οι αλιείες και στις δύο περιπτώσεις έχουν χαμηλή επιρροή. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις τουρισμού, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης Θεσπρωτίας και Ιωαννίνων αξιολογούνται με υψηλό ενδιαφέρον και χαμηλή επιρροή ενώ η ομάδα έργου τους τοποθετεί στους κύρια εμπλεκόμενους. Η διαφορά αυτή ίσως ερμηνεύεται από τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας καθώς στην Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων οι περιοχές Natura 2000 οριοθετούνται κυρίως στους ορεινούς όγκους, καλύπτονται κυρίως δασικές ορεινές εκτάσεις (με εξαίρεση τη λίμνη Παμβώτιδας, στον αστικό ιστό της πόλης των Ιωαννίνων), ενώ οι περιοχές Natura 2000 της περιφερειακής ενότητας Θεσπρωτίας περιλαμβάνουν και περιοχές με ποικίλες χρήσεις και περιοχές με σημαντικό ποσοστό αγροτικής δραστηριότητας (π.χ. οι εκβολές (Δέλτα) Καλαμά).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συμφωνία ως προς αξιολόγηση της ομάδας των κυνηγών καθώς τόσο οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης όσο και η ομάδα του έργου αξιολογούν το ενδιαφέρον και την επιρροή των κυνηγών ως υψηλό και τους τοποθετούν στους κύρια εμπλεκόμενους. Τέλος, οι φορείς διαχείρισης αξιολογούνται από όλα τα πλέγματα ως μια ομάδα με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και με επιρροή άνω του μετρίου.

Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου & όρος Τύμφη, Κεντρικό Ζαγόρι

Στην περιοχή τοπικού ενδιαφέροντος πραγματοποιήθηκε μια ομάδα εστίασης στην οποία συμμετείχαν κυνηγοί, άτομα από εταιρείες με δραστηριότητες υπαίθρου, αλιείς και κτηνοτρόφοι της περιοχής. Πραγματοποιήθηκε σύγκριση μεταξύ των πλεγμάτων της ομάδας του έργου για την περιοχή τοπικού ενδιαφέροντος και της ομάδας εστίασης στην περιοχή. Οι βασικές παρατηρήσεις παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Υπάρχει συμφωνία στο πλέγμα των συμμετεχόντων με το πλέγμα της ομάδας έργου όσον αφορά στις υπηρεσίες, αν και οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης τις αναφέρουν λιγότερο διεξοδικά (λιγότερες υπηρεσίες) με σημαντικότερες τις δασικές υπηρεσίες. Υπάρχει συμφωνία και ως προς τη θέση του φορέα διαχείρισης ο οποίος αξιολογείται με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή.

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης αξιολογούν τον δήμο στους κύρια εμπλεκόμενους. Οι παραγωγικές ομάδες των κτηνοτρόφων και οι δασικοί συνεταιρισμοί αναφέρονται και από τους συμμετέχοντες και από την ομάδα έργου ως ομάδες με υψηλό ενδιαφέρον, με διαφορετική αξιολόγηση της επιρροής, όπως και η ομάδα των επαγγελματιών του οικοτουρισμού.

Διαφορετική αξιολόγηση παρατηρείται στην αξιολόγηση των επαγγελματιών των δραστηριοτήτων υπαίθρου η οποία αξιολογείται με χαμηλό ενδιαφέρον και χαμηλή επιρροή ενώ η ομάδα έργου τους αξιολογεί στους κύρια εμπλεκόμενους. Η ομάδα έργου αξιολογεί την επιρροή των παραγωγικών ομάδων ως υψηλότερη από τους ίδιους τους συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης. Όσον αφορά τους κυνηγούς η ομάδα έργου τους αξιολογεί με μεγάλη επιρροή ενώ οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης τους τοποθετούν με χαμηλή επιρροή. Οι συμμετέχοντες δεν αναφέρουν τις επιχειρήσεις των υδροηλεκτρικών ενώ η ομάδα έργου τους έχει λάβει υπόψη.

5.2.2.5 Περιφέρεια Αττικής

Σε αυτή την ενότητα συγκρίνονται τα πλέγματα ενδιαφέροντος/επιρροής που διαμορφώθηκαν από τους συμμετέχοντες στις τρεις ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν στην Αττική (εκπρόσωποι ΑΠΔ Αττικής, Περιφέρειας Αττικής, Π.Ε. Ανατολικής Αττικής) με το πλέγμα που προέκυψε από την ανάλυση της ομάδας έργου. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που προκύπτουν από αυτή τη σύγκριση είναι οι παρακάτω:

Τα τρία πλέγματα των ομάδων εστίασης της Αττικής, αναφέρουν ως κύρια εμπλεκόμενους υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης (Υπουργείο Ναυτιλίας, Υπ. Υποδομών, Υπ. Εσωτερικών, Υπ. Εθνικής άμυνας, Υπ. Τουρισμού, Υπ. Δικαιοσύνης). Σημειώνεται ότι στα πλέγματα των ομάδων εστίασης στις υπόλοιπες περιφέρειες δεν αναφέρονται ως διακριτοί εμπλεκόμενοι οι παραπάνω υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης.

Από την σύγκριση των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης προκύπτει η ενδιαφέρουσα παρατήρηση ότι οι εκπρόσωποι της αποκεντρωμένης αξιολογούν την επιρροή της υπηρεσίας τους ως πολύ υψηλή και ταυτόχρονα δεν συμπεριλαμβάνουν στο πλέγμα καμία υπηρεσία της περιφέρειας. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι της Περιφέρειας Αττικής και της Π.Ε Ανατολικής Αττικής αξιολογούν την επιρροή των αντίστοιχων υπηρεσιών τους από μέτρια έως χαμηλή (τμήμα περιβάλλοντος, τμήμα αλιείας, διεύθυνση αγροτικής οικονομίας και κτηνιατρικής). Η ομάδα έργου αξιολογεί τις υπηρεσίες της ΑΠΔ και της περιφέρειας με υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή.

Όλες οι ομάδες εστίασης συμπεριλαμβάνουν στα πλέγματα τις διευθύνσεις δασών και τα δασαρχεία και αξιολογούν τον βαθμό επιρροής τους ως υψηλό. Από τις υπόλοιπες υπηρεσίες της ΑΠΔ, η διεύθυνση περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού εμφανίζεται με πολύ υψηλή επιρροή και με υψηλό ενδιαφέρον σε όλες τις ομάδες εστίασης της Αττικής εκτός της ΠΕ Αττικής όπου το ενδιαφέρον αξιολογείται ως μέτριο.

Οι δήμοι εμφανίζονται στους κύρια εμπλεκόμενους στο πλέγμα της ομάδας εστίασης Π.Ε. Ανατολικής Αττικής και με μέτριο ενδιαφέρον αλλά υψηλή επιρροή στην Περιφέρεια Αττικής ενώ στην ομάδα της αποκεντρωμένης διοίκησης δεν αναφέρονται.

Η πολιτική ηγεσία αναφέρεται ξεχωριστά, και αξιολογείται να έχει την υψηλότερη επιρροή από οποιαδήποτε ομάδα του πλέγματος της ομάδας εστίασης της Π.Ε. Ανατολικής Αττικής αλλά χαμηλό ενδιαφέρον (Π.Ε. Ανατολικής Αττικής). Οι φορείς διαχείρισης δεν αναφέρονται στην ομάδα της ΠΕ

Ανατολικής Αττικής ενώ στις ομάδες της ΑΠΔ Αττικής και Περιφέρειας Αττικής εντοπίζονται στους κύρια εμπλεκόμενους με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή έως πολύ υψηλή επιρροή.

Οι επενδυτές, αναφέρονται μόνο στο πλέγμα της ομάδας εστίασης με υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής και αξιολογείται ως η εμπλεκόμενη ομάδα με το υψηλότερο ενδιαφέρον και την υψηλότερη επιρροή από όλες όσες καταγράφηκαν. Όσον αφορά τους εμπλεκόμενους με οικονομικό ενδιαφέρον, οι επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης αναφέρονται από τους εκπροσώπους της ΑΠΔ και της Περιφέρειας Αττικής ως κύρια εμπλεκόμενοι.

Στο πλέγμα της ομάδας ΑΠΔ Αττικής οι ομάδες του παραγωγικού τομέα (αλιείες, οι ιχθυοκαλλιεργητές, κτηνοτρόφοι, αγρότες) αξιολογούνται στους κύρια εμπλεκόμενους με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και μέτρια έως υψηλή επιρροή ενώ η Περιφέρεια Αττικής και η Π.Ε. Ανατολικής Αττικής αξιολογούν την επιρροή τους ως χαμηλότερη.

Οι κυνηγοί αξιολογούνται με μέτρια επιρροή, χαμηλότερο βαθμό από αυτόν που τους αποδίδει η ομάδα έργου και με ποικίλο ενδιαφέρον (χαμηλό έως υψηλό) ενώ στην ομάδα εστίασης της αποκεντρωμένης διοίκησης δεν αναφέρονται.

Περιοχή ενδιαφέροντος θαλάσσια περιοχή Νότιου Ευβοϊκού Κόλπου

Η ομάδα εστίασης πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή εκπροσώπων επαγγελματιών αλιευτικών συλλόγων που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή του Νότιου Ευβοϊκού Κόλπου. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν ως κύρια εμπλεκόμενους φορείς μόνο τον Φορέα Διαχείρισης και τη διεύθυνση αλιείας. Αξιολογούν την επιρροή του ΥΠΑΑΤ και των λιμενικών αρχών ως πολύ υψηλή αλλά το ενδιαφέρον τους ως πολύ χαμηλό. Ως εμπλεκόμενες ομάδες του παραγωγικού τομέα με υψηλό ενδιαφέρον αναφέρουν τους επαγγελματίες αλιείς και τις ιχθυοκαλλιέργειες αξιολογώντας ωστόσο την επιρροή τους από μέτρια έως πολύ χαμηλή. Οι ερασιτέχνες αλιείς τοποθετούνται σε θέση με υψηλότερη επιρροή από τους επαγγελματίες. Οι συμμετέχοντες αιτιολόγησαν την αξιολόγηση αυτή υποστηρίζοντας ότι οι ερασιτέχνες αλιείς είναι πολλοί σε αριθμό και παρανομούν ως προς τη χρήση αλιευτικών εργαλείων, πεδίων, και ποσότητας αλιευμάτων χωρίς να υπόκεινται σε αυστηρούς ελέγχους και κυρώσεις. Οι επαγγελματίες αλιείς αξιολογούνται με άνω του μετρίου επιρροή στο πλέγμα της ομάδας έργου, και αυτό αποτελεί τη βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο πλέγματα.

5.2.2.6 Σύγκριση αξιολόγησης επιρροής/ενδιαφέροντος των ομάδων εστίασης εθνικού επιπέδου

Η ομάδα του έργου πραγματοποίησε τρεις ομάδες εστίασης με συμμετέχοντες από τις κεντρικές υπηρεσίες, με συμμετέχοντες από περιβαλλοντικές ΜΚΟ με εθνική δράση και με συμμετέχοντες από ενώσεις και συλλόγους εθνικού επιπέδου. Πραγματοποιήθηκε σύγκριση μεταξύ των πλεγμάτων των ομάδων εστίασης (Παράρτημα IV, Εικόνα 1- 3) και του πλέγματος εθνικού της ομάδας του έργου (Παράρτημα III, Εικόνα 1).

Παρατηρείται ότι υπάρχει μια σχετική συμφωνία μεταξύ της αξιολόγησης των ομάδων εστίασης με την αξιολόγηση της ομάδας έργου ως προς την επιρροή και το ενδιαφέρον των εμπλεκόμενων σε εθνικό επίπεδο. Σε όλα τα πλέγματα των ομάδων εστίασης αναφέρονται αρκετές υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης. Από αυτές, μόνο το ΥΠΕΝ αξιολογείται πάντα στους κύρια εμπλεκόμενους, ενώ η θέση των υπολοίπων υπουργείων διαφέρει μεταξύ των πλεγμάτων.

Από τις υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης, σε όλα τα πλέγματα των ομάδων εστίασης αναφέρονται πάντα οι διευθύνσεις δασών και τα δασαρχεία ως εμπλεκόμενοι με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή επιρροή. Με τον ίδιο τρόπο αξιολογούνται και οι περιφέρειες (υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή) χωρίς να γίνεται όμως αναφορά στις επιμέρους υπηρεσίες τους. Με τον ίδιο τρόπο αξιολογείται και η επιρροή και το ενδιαφέρον των φορέων διαχείρισης (πολύ υψηλό ενδιαφέρον, υψηλή επιρροή).

Από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον οι εμπλεκόμενοι του τουριστικού και του παραγωγικού τομέα αξιολογούνται και στα τρία πλέγματα με υψηλό ενδιαφέρον και υψηλή έως μέτρια επιρροή, ενώ ποικίλει η αξιολόγηση των εμπλεκόμενων με δραστηριότητα στη μεταποίηση, στην εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας. Ενδιαφέρον προκαλεί στην περίπτωση αυτή το γεγονός ότι οι εκπρόσωποι των ενώσεων και συλλόγων εθνικού επιπέδου αξιολογούν την επιρροή των ΑΠΕ, των λατομείων, των μεταλλείων και των βιομηχανικών ζωνών ως χαμηλή. Οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ αξιολογούνται με υψηλό ενδιαφέρον και επιρροή από όλες τις ομάδες εστίασης, ενώ η θέση της επιστημονικής κοινότητας διαφέρει σημαντικά μεταξύ των πλεγμάτων.

5.3 Γνώσεις και αντιλήψεις εμπλεκόμενων σχετικά με το δίκτυο Natura 2000

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των εμπλεκόμενων, όπως καταγράφηκαν με τη χρήση των εργαλείων που περιεγράφηκαν στην ενότητα της μεθοδολογίας (ημι-δομημένες συνεντεύξεις, ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο προς αρχές, και ομάδες εστίασης).

5.3.1 Γενικές γνώσεις και αντιλήψεις (αποτελέσματα από τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις)

Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 46 συνεντεύξεις στις περιφέρειες Κρήτης, Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Αττικής, 7 συνεντεύξεις με άτομα της επιστημονικής κοινότητας και 2 συνεντεύξεις με κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν άτομα των υπηρεσιών της αποκεντρωμένης διοίκησης, της αυτοδιοίκησης, άτομα που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα (κτηνοτρόφοι, αγρότες, αλιείς), άτομα από τους φορείς διαχείρισης των περιοχών καθώς και κυνηγούς και άτομα από τοπικές περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Στις συνεντεύξεις σε κάποιες περιπτώσεις συμμετείχαν παραπάνω από ένας συμμετέχοντες.

Η ημι-δομημένη συνέντευξη έδινε την δυνατότητα να διερευνηθούν η αντίληψη περί φύσης και βιοποικιλότητας της περιοχής, η γνώση γύρω από τις περιοχές Natura 2000 της περιοχής, οι αντιλήψεις περί περιορισμών και αλληλεπίδρασης μεταξύ δραστηριοτήτων και περιοχής Natura 2000. Επιπλέον, έδινε τη δυνατότητα διερεύνησης των βασικών εμπλεκόμενων και δραστηριοτήτων στη περιοχή σύμφωνα με τις αντιλήψεις και την εμπειρία του συνεντευξιαζόμενου. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα τα οποία αφορούν κυρίως τη γνώση περί ύπαρξης περιοχών, και τη γνώση και τις αντιλήψεις για τις αλληλεπίδρασης που έχουν οι περιοχές με τους αρμόδιους, τις τοπικές κοινωνίες και αυτούς που δραστηριοποιούνται σε αυτές. Οι γνώσεις και αντιλήψεις περιγράφονται σε επίπεδο περιφέρειας, ώστε να αποτυπωθούν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις επιμέρους περιοχές.

5.3.1.1 Περιφέρεια Κρήτης

Από τους συμμετέχοντες στην Περιφέρεια της Κρήτης, η πλειονότητα δήλωσε ότι υπάρχουν στοιχεία της βιοποικιλότητας και της φύσης στην ευρύτερη περιοχή τους που θεωρούν ότι χρειάζονται προστασία, και ότι σήμερα δεν προστατεύονται επαρκώς. Οι απαντήσεις, ως προς το ποια είναι αυτά τα στοιχεία, διέφεραν σημαντικά μεταξύ τους. Εκπρόσωποι ομάδων χρηστών (αγρότες, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί) αντιλαμβάνονται ως αντικείμενο που χρήζει προστασίας το σύνολο του τόπου που τους περιβάλλει, χωρίς να εντοπίζουν συγκεκριμένα στοιχεία (π.χ. συγκεκριμένα είδη ζώων ή φυτών). Στα «σημαντικά στοιχεία του περιβάλλοντος» περιλαμβάνουν το τοπίο, λέγοντας π.χ. «ο τόπος αυτός με το τοπίο του που είναι ιδιαίτερο».

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων από τις αρμόδιες υπηρεσίες ποικίλουν. Κάποιοι φαίνεται να έχουν γνώση για τα σημαντικά είδη που προστατεύονται ενώ άλλοι όχι. Σε αρκετές περιπτώσεις η ερώτηση προκάλεσε συζητήσεις εάν πράγματι τα όρια των περιοχών Natura 2000 περιλαμβάνουν τα στοιχεία που χρήζουν προστασίας, εκφράζοντας απόψεις όπως: «πώς έχουν μπει τα όρια των περιοχών, δεν καταλαβαίνει κανείς», «τα όρια έχουν μπει από κάποιον σε ένα γραφείο που τράβηξε μια γραμμή», και «να εδώ έχουν αφήσει εκτός περιοχών κομμάτια που είναι πολύ σημαντικά».

Όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι έχουν ακούσει για το Δίκτυο Natura 2000 και γνωρίζουν ποιες είναι οι περιοχές Natura της ευρύτερης περιοχής αρμοδιότητας/ή ενδιαφέροντος τους, ενώ μόνο τρεις είχαν περαιτέρω γνώση του ποια είδη αφορούν οι περιοχές αυτές και για ποιο λόγο θεσμοθετήθηκαν. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν σύμφωνοι ότι τα είδη και οι οικοτόποι των περιοχών Natura 2000 δεν προστατεύονται επαρκώς. Οι αιτίες για την έλλειψη προστασίας εντοπίζονται από αρκετούς στην «έλλειψη θεσμικού πλαισίου», στην απουσία ρύθμισης των δραστηριοτήτων, διατυπώνοντας απόψεις όπως: «δεν υπάρχει καμία ρύθμιση δραστηριοτήτων», και «δεν έχουν εφαρμοστεί ρυθμιστικά ή περιοριστικά μέτρα». Στις προσωπικές συνεντεύξεις με χρήστες υπήρχε έντονο το αίσθημα της απαξίωσης του δικτύου Natura 2000 λόγω της μη εφαρμογής μέτρων για την προστατευόμενη περιοχή, όπου καταγράφηκαν δηλώσεις όπως: «δεν γνωρίζω τι προστατεύει (το δίκτυο Natura 2000) αφού δεν προστατεύει τίποτα ουσιαστικά».

Ένας συμμετέχων ανέφερε ως βασικό πρόβλημα στη διατήρηση των περιοχών Natura 2000, την απουσία συντονισμού ανάμεσα στις αρμόδιες υπηρεσίες, η οποία έχει ως αποτέλεσμα να μην ρυθμίζονται οι χρήσεις γης και οι προτεραιότητες των υπηρεσιών, είτε να διαφέρουν είτε να έρχονται και σε αντίθεση μεταξύ τους, και διατυπώνουν την άποψη ότι τα διάφορα διαχειριστικά σχέδια (όπως των δασών και της βόσκησης) λειτουργούν ανεξάρτητα, «δεν αλληλοσυμπληρώνονται», και «η Δασική Υπηρεσία μπορεί να έχει διαφορετικά μέτρα και προτεραιότητες από αυτά του Φορέα Διαχείρισης».

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η έλλειψη ενός σαφώς ορισμένου θεσμικού πλαισίου, το οποίο ρυθμίζει με συγκεκριμένο και αποτελεσματικό τρόπο όλες τις δραστηριότητες, είναι η βασική αιτία έλλειψης προστασίας στις περιοχές Natura 2000. Ένας συμμετέχων σχολίασε ότι ακόμα και στις περιπτώσεις που υπάρχει προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμού για κάποια περιοχή, αυτό μπορεί να είναι διατυπωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε, όπως δήλωσε: «ουσιαστικά δεν ρυθμίζει τίποτα και η κατάσταση να παραμένει ως έχει». Σημειώνεται ότι για ελάχιστες περιοχές έχει εκδοθεί προεδρικό διάταγμα, σε κάποιες υπάρχει κοινή υπουργική απόφαση, και σε πολλές δεν έχει υπάρξει περαιτέρω θεσμική κατοχύρωση ή ορισμός μέτρων προστασίας και διαχείρισης.

Οι προστατευόμενες περιοχές της Κρήτης, χαρακτηρίζονται από έντονη παρουσία δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα, αγροτική δραστηριότητα και κτηνοτροφική δραστηριότητα. Στις περιοχές αυτές αγρότες και κτηνοτρόφοι αποτελούν τις κυριότερες ομάδες χρηστών, μαζί με τους κυνηγούς που διατηρούν έντονη δραστηριότητα σε όλη την Κρήτη.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις στις συνεντεύξεις υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός οικόσιτων ζώων, και κτηνοτρόφοι με κοπάδια με 2.000-3.000 ζώα στην περιοχή του Λασιθίου, στα οποία ζώα δεν έχουν κανένα έλεγχο. Όπως μας ανέφεραν: *«οι κτηνοτρόφοι δεν ξέρουν που είναι και που πάνε τα ζώα τους, τα αφήνουν να βόσκουν ανεξέλεγκτα, και να προκαλούν μεγάλες ζημιές, και τελικά έρχονται σε σύγκρουση με τους αγρότες».*

Σε ερώτηση της ομάδας του WWF Ελλάς σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι κτηνοτρόφοι και οι γεωργοί τις συνέπειες των πρακτικών τους, απαντήθηκε ότι οι ομάδες μπορεί να βιώνουν τις επιπτώσεις π.χ. της υπερβόσκησης, της εντατικής χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, της υπερβολικής άντλησης υδάτων από τον υδροφόρο ορίζοντα, όμως η πλειονότητα των χρηστών αδυνατεί να κάνει τη σύνδεση μεταξύ των πρακτικών και των επιπτώσεων. Πιστεύουν δηλαδή οι χρήστες ότι: *«υπάρχουν οι εχθροί οι φυσικοί, οι οποίοι όμως δεν ελέγχονται από τους ίδιους με κανένα τρόπο».*

Η έλλειψη γνώσης και κατανόησης σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και διατήρησης της βιοποικιλότητας είναι έντονη σε όλες τις ομάδες χρηστών αλλά και αρμοδίων υπηρεσιών ελέγχου του πρωτογενούς τομέα. Όπως χαρακτηριστικά καταγράφηκε, διατυπώνονται απόψεις όπως: *«Οι κτηνοτρόφοι φοβούνται τα αρπακτικά που μαζεύονται στις ταΐστρες ότι θα τους φάνε τα μικρά τα ζώα και τα σκοτώνουν».*

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων αντιλαμβάνονται ότι προς το παρόν η θεσμοθέτηση της περιοχής Natura 2000 δεν έχει επιβάλει κάποιον περιορισμό στις δραστηριότητες τους, γιατί σύμφωνα με αυτούς *«δεν σημαίνει τίποτα»*, και *«δεν έχει γίνει κάτι συγκεκριμένο για τις Natura».* Όλοι όμως οι χρήστες βλέπουν με μεγάλη καχυποψία την πιθανή εφαρμογή περιορισμών, κυρίως γιατί τους αντιλαμβάνονται προκαταβολικά ως πιθανώς άδικους.

Η προστασία και η διαχείριση των περιοχών Natura 2000 φαίνεται να είναι μικρής σημασίας για τους ίδιους, καθώς θεωρούν ότι υπάρχουν πολλά προβλήματα υφιστάμενης αυθαιρεσίας (π.χ. αυθαίρετη δόμηση, ανεξέλεγκτη βόσκηση, απουσία διαχείριση συσκευασιών φυτοφαρμάκων κτλ.) και οι ομάδες των χρηστών αντιλαμβάνονται τους πιθανούς περιορισμούς ως άδικους προς την δραστηριότητα τους καθώς θεωρούν ότι *«είναι αστείο να μιλάμε για Natura όταν οι βοσκοί έχουν καταπατήσει τα πάντα».*

Οι συμμετέχοντες από τις αρμόδιες υπηρεσίες επιβεβαιώνουν ότι σύμφωνα με τις εμπειρίες τους: *«η πλειονότητα του κόσμου, αν όχι το σύνολο των κατοίκων βλέπει το περιβάλλον και τις προστατευόμενες περιοχές αρνητικά»*, *«βλέπουν το περιβάλλον ως έναν πόρο ανεξάντλητο τον οποίο πρέπει να εκμεταλλευτούν με κάθε τρόπο».*

Σύμφωνα με την εμπειρία των συμμετεχόντων η δεκτικότητα σε θέματα φύσης και βιοποικιλότητας μπορεί να ποικίλει από περιοχή σε περιοχή και να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες και την κουλτούρα και τα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Στις περιοχές όπου υπάρχει έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα και πιέσεις από τις διαφορετικές χρήσεις, φαίνεται οι απόψεις για το περιβάλλον και τις περιοχές Natura 2000 να είναι αρνητικές. Στις περιοχές που είναι

πιο απομονωμένες και δεν έχουν έντονες χρήσεις, η στάση των τοπικών κοινοτήτων είναι πιθανώς πιο ανοιχτή στο να δει το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα θετικά.

Ενδιαφέρουσα παρατήρηση για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι τοπικές ομάδες τις ρυθμίσεις που έχουν θεσμοθετηθεί σε μία περιοχή ή τους πιθανούς περιορισμούς που ενδέχεται να οριστούν και τον τρόπο που επικοινωνούνται ή μη, και άρα και τη διάχυση αυτής της πληροφορίας, προκύπτει από την περιοχή του Οροπεδίου Λασιθίου. Στην περιοχή αυτή εντοπίζονται δύο κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών: μία περιοχή Natura 2000 και ένα Καταφύγιο Άγριας Ζωής. Ενώ ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως Natura 2000, για την οποία δεν έχει υπάρξει περαιτέρω θεσμοθέτηση ή καθορισμός μέτρων και όρων προστασίας και διαχείρισης, δεν προκαλεί μέχρι στιγμής αντιδράσεις και οι τοπικοί εμπλεκόμενοι φορείς δεν θεωρούν έχει αρνητική επίδραση ως προς τις δραστηριότητες τους, η θεσμοθέτηση Καταφυγίου Άγριας Ζωής (το 2014) έχει προκαλέσει εξαιρετικά αρνητική αντίδραση στην τοπική κοινωνία καθώς οι κάτοικοι είναι αναστατωμένοι γιατί υποστηρίζουν ότι: «δεν αφήνουν τους ανθρώπους να καλλιεργήσουν τα χωράφια τους, έχουν καταστραφεί».

Σε όλες τις προσωπικές συνεντεύξεις οι συμμετέχοντες δήλωσαν κατηγορηματικά ότι ποτέ δεν έχουν συμμετάσχει σε διαβουλεύσεις/ ενημερώσεις/ συζητήσεις για τις περιοχές Natura 2000.

Σχετικά με την ερώτηση κατά πόσο γνωρίζουν επιδοτήσεις και προγράμματα που χρηματοδοτούνται για τις περιοχές Natura, εκπρόσωπος των αγροτών έδειξε εξαιρετική δυσπιστία σχετικά με τα μέτρα βιολογικής καλλιέργειας στις περιοχές Natura και κατά πόσο αυτά συμφέρουν τους αγρότες.

Καταγράφηκε, από την πλειονότητα των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις, η αδυναμία του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου να προστατέψει αποτελεσματικά τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000 μέσω ελέγχου και κυρώσεων, καθώς και λόγω έλλειψης κινήτρων και αντισταθμιστικών μέτρων για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος. «Τα προγράμματα αποτυγχάνουν γιατί λειτουργούν σαν μηχανισμοί ανάδρασης, χρησιμοποιούνται δηλαδή με τρόπο τιμωρητικό ως προς τον χρήστη. Θα πρέπει η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών να μην περιλαμβάνει μόνο απαγορεύσεις αλλά να σχεδιαστούν κίνητρα και ανταποδοτικά ώστε να γίνει η εφαρμογή των μέτρων. Ακόμα και τα σχέδια να γίνουν αν δεν μπορούν να εφαρμοστούν από τους χρήστες θα αποτύχουν».

5.3.1.2 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η ομάδα του έργου επισκέφθηκε όλους τους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ) της ευρύτερης περιοχής και πραγματοποίησε προσωπικές συνεντεύξεις με εκπροσώπους από τις Δασικές Υπηρεσίες, τα Τμήματα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας των Π.Ε., τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με ερευνητές του ΙΝΑΛΕ, με ερευνητή του πανεπιστημίου Ξάνθης, καθώς και με έναν εκπρόσωπο των αλιέων της Αλεξανδρούπολης.

Όλοι οι συμμετέχοντες έχουν ακούσει για τις περιοχές Natura 2000, ωστόσο λίγοι φαίνεται να γνωρίζουν πραγματικά τι είναι και τι προστατεύουν, και ακόμα λιγότεροι το πώς μπορεί να λειτουργήσει η διαχείριση και η προστασία των περιοχών αυτών.

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το ευρύ κοινό, οι χρήστες, και η τοπική κοινωνία βλέπουν στην συντριπτική τους πλειονότητα τις προστατευόμενες περιοχές με αρνητικά συναισθήματα και είναι συχνό φαινόμενο να αποδίδουν πολλούς από τους υφιστάμενους νομικούς περιορισμούς στην ύπαρξη των περιοχών Natura 2000, ενώ αυτοί προβλέπονται στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο.

Ξεχωριστή αναφορά πρέπει να γίνει στον εξαιρετικά αρνητικό τρόπο που αντιμετωπίζουν οι αλιείς την θεσμοθέτηση των θαλάσσιων περιοχών, γιατί ανησυχούν ότι «δεν θα πέφτει ούτε αγκίστρι, θα μας διώξουν από εδώ», εντύπωση για τις επιπτώσεις της θεσμοθέτησης θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 που επιβεβαιώνεται και από το αρμόδιο Τμήμα Αλιείας της περιοχής. Σε ερώτηση της ομάδας του WWF Ελλάς από πού προκύπτει η άποψή τους ότι θα απαγορευτεί η αλιεία στις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές, η απάντηση τόσο από τους αλιείς όσο και από τους υπαλλήλους του Τμήματος Αλιείας είναι: «έτσι μας είπε το Υπουργείο».

Οι συμμετέχοντες από τις υπηρεσίες περιβάλλοντος δηλώνουν ότι γνωρίζουν τι είναι οι περιοχές Natura 2000 και για ποιο λόγο έχουν θεσμοθετηθεί, αν και σημειώνουν ότι: «δεν έχουν μπει σε λειτουργία ποτέ». Οι συμμετέχοντες από τους Φορείς Διαχείρισης έχουν πολύ καλή γνώση των περιοχών Natura 2000.

Σημειώνονται επίσης αρκετές αντιδράσεις και προβληματισμοί κυρίως από τις δασικές υπηρεσίες αλλά και από τους φορείς διαχείρισης για τη μεγάλη έκταση των περιοχών, «έχουν βάλει τεράστιες [εκτάσεις] που δεν μπορούν να ελεγχθούν και τώρα γίναν και επεκτάσεις χωρίς κριτήρια», «ξέρω εγώ ήμουν στον Δήμο και μας είπαν βάλτε όσο μεγαλύτερη έκταση μπορείτε και θα γίνουν επενδύσεις και έτσι έβαζαν οι Δήμοι». Οι μεγαλύτερες ενστάσεις σχετικά με τη δυνατότητα σωστής διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 έρχονται από τις δασικές υπηρεσίες όπου οι συμμετέχοντες αισθάνονται ότι έχουν επωμιστεί πρόσθετες αρμοδιότητες χωρίς να έχουν τα αντίστοιχα μέσα και πόρους για να τις εφαρμόσουν σωστά, υποστηρίζοντας ότι «η νομοθεσία δεν είναι ξεκάθαρη και το υπουργείο δεν δίνει κατευθύνσεις».

Συμμετέχοντες από περιφερειακές αρχές όπως τα Τμήματα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας και οι υπηρεσίες της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Αποκεντρωμένης δηλώνουν ότι ενώ γνωρίζουν τις θεσμικές υποχρεώσεις που προκύπτουν για τις περιοχές Natura, αισθάνονται ότι υπάρχει ένα «πολύ μεγάλο κενό» ρυθμιστικό το οποίο «αφήνει στην προσωπική εκτίμηση του καθενός» την αξιολόγηση και αντίστοιχη γνωμοδότηση για τα έργα εντός των περιοχών Natura 2000. Τονίζουν την έλλειψη κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών αξιολόγησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων, και σημειώνουν επίσης την έλλειψη εκπαίδευσης, γνώσης, και διαθέσιμων πληροφοριών στα σχετικά αντικείμενα «Ως γεωλόγος πώς μπορώ να αξιολογήσω αν υπάρχουν επιπτώσεις σε έναν οικότοπο προτεραιότητας; η νομοθεσία επιτρέπει λατομεία αλλά δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για να μπορείς να προτείνεις μέτρα προστασίας», και «Οι υπηρεσίες που γνωμοδοτούν δεν έχουν τα εργαλεία να κάνουν μια καλή αξιολόγηση της ποιότητας των μελετών».

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι τοπικές κοινωνίες και το ευρύ κοινό έχουν κατά βάση αρνητική εικόνα για τις περιοχές προστασίας γιατί με την αρωγή των υπηρεσιών ή του Δήμου καλλιεργείται η εντύπωση ότι οποιαδήποτε απαγόρευση ή ρύθμιση προκύπτει από το καθεστώς των περιοχών Natura 2000. Σύμφωνα με αυτούς, δεν υπάρχει γνώση και κατανόηση τι είναι οι περιοχές Natura και γιατί είναι απαραίτητες, με αποτέλεσμα να τις βλέπουν ως εμπόδιο στην ανάπτυξη.

Επίσης, από τις συνεντεύξεις προκύπτει ότι οι Δήμοι δεν έχουν αντιληφθεί τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει το φυσικό περιβάλλον καθώς «θέλουν να γίνουν Χαλκιδική, να φτιάξουν ξενοδοχεία και πιστεύουν ότι η Natura αποτελεί τροχοπέδη στα αναπτυξιακά σχέδια», σύμφωνα με συμμετέχοντες από τον Φορέα Διαχείρισης Βιστωνίδας. Εντούτοις, διατυπώνονται και απόψεις όπως «υπάρχουν και κάποιοι συνειδητοποιημένοι, αλλά λίγοι». Η φράση «οικολογική συνείδηση» φαίνεται να έχει αρνητικό πρόσημο για το ευρύ κοινό. Πολλές φορές υπάρχει σύγχυση και παραπληροφόρηση για το καθεστώς προστασίας, εφόσον καταγράφηκαν δηλώσεις όπως: «Εδώ είναι Ραμσάρ, δεν μπορείς να χτίσεις τίποτα».

Οι προστατευόμενες περιοχές της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχουν στην πλειονότητα τους δασικό χαρακτήρα, και συμπληρώνονται από δέλτα ποταμών και υδροτόπους, ενώ με τις νέες περιοχές Natura 2000 που θεσμοθετήθηκαν το 2017 προστέθηκε στην Περιφέρεια και σημαντικός αριθμός θαλάσσιων περιοχών.

Οι περιοχές Natura 2000 που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι δασικές με κύριες δράσεις την ήπια κτηνοτροφία, ήπια καλλιέργεια, κυνήγι και υλοτομία. Οι οικισμοί είναι σχετικά μικροί και αραιοί στην ευρύτερη περιοχή της Δαδιάς και της Οροσειράς της Ροδόπης, με μικρούς πληθυσμούς οι οποίοι κυρίως απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις, τα προβλήματα στη διαχείριση της βιοποικιλότητας σε αυτές τις περιοχές προκύπτουν από την εγκατάλειψη της υπαίθρου και των πρωτογενών δραστηριοτήτων. Εντούτοις, στις περιοχές με μακρά παρουσία φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και ΜΚΟ όπως η Δαδιά, υπάρχει μια καλύτερη αποδοχή και κατανόηση από τις τοπικές κοινωνίες.

Επιπλέον, στην περιοχή κοντά και γύρω από τη Δαδιά η μεγαλύτερη πίεση από ανθρώπινες δραστηριότητες προκύπτει από τα αιολικά πάρκα, όπου σύμφωνα με τις συνεντεύξεις με υπαλλήλους της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης: «δεν είναι ξεκάθαρος ο τρόπος με τον οποίο καταλαβαίνουμε ότι έχουν επιπτώσεις», «μπορείς να εμπιστευτείς αυτά που σου γράφει ο μελετητής, πώς να τα αξιολογήσουμε;», και «προσπαθώ να πηγαίνω σε σεμινάρια και ενημερώσεις αλλά το κάνω με προσωπική πρωτοβουλία και το υπουργείο όποτε απευθύνουμε ερώτημα δεν μας απαντούν ποτέ».

Είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι οι συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις από τους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών έχουν σχεδόν πάντα μια πολύ καλή γνώση των θεμάτων των περιοχών τους, τί τύπου ανθρωπογενείς δραστηριότητες πραγματοποιούνται και τι θέματα δημιουργούν αυτές, και φαίνεται να διαθέτουν την πιο ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης στην περιοχή ευθύνης τους. Ωστόσο καταγράφεται ταυτόχρονα και ότι αυτή η γνώση περιορίζεται αυστηρά στις περιοχές που ήταν στην αρμοδιότητά τους έως το 2018, ενώ αντίθετα, δεν έχουν ακόμα πληροφορίες ή γνώση για καμία από τις καινούργιες περιοχές που είναι πλέον στην αρμοδιότητά τους, σύμφωνα με τον ν.4519/2018.

Στην περιοχή του δέλτα του Νέστου οι βασικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη γεωργία και την αλιεία, καθώς και μικρές μονάδες μεταποίησης και ήπια κτηνοτροφία. Οι αντιλήψεις περί απαγορεύσεων και περιορισμών των ανθρώπινων δραστηριοτήτων είναι ότι «το Ραμσάρ φταίει για τις απαγορεύσεις, δεν μπορούμε να χτίσουμε», επιπλέον, σύμφωνα με τους πληροφορητές οι καλλιεργητές βλέπουν και αυτοί την προστατευόμενη περιοχή σαν κάτι που έρχεται να τους

περιορίσει τη δραστηριότητα, αλλά και οι κυνηγοί το ίδιο «εσείς είστε που δεν αφήνετε τον μπαμπά μου να κυνηγήσει».

Στην νέα θαλάσσια περιοχή Natura του κόλπου της Καβάλας, οι χρήσεις είναι πολλαπλές, και συνεπώς οι αλιείς θεωρούν ότι υπάρχουν όλο και περισσότεροι περιορισμοί στη δραστηριότητα τους που προκύπτουν από τον συνδυασμό 1) του χαρακτηρισμού της περιοχής Natura 2000, 2), πετρελαϊκή δραστηριότητα στον Πρίνο που θέτει περιορισμούς στην αλιεία, και 3) έντονη κίνηση επιβατικών πλοίων . Επίσης, ο τουρισμός έχει έντονη παρουσία στον κόλπο της Καβάλας. Ταυτόχρονα υπάρχει και δραστηριότητα της εταιρίας “Ελληνικά Λιπάσματα και Χημικά ELFE”. Οι συμμετέχοντες από τον Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Νέστου - Βιστωνίδας - Ισμαρίδας και Θάσου, αναφέρουν ως έντονη την επίδραση της παρουσίας του αεροδρομίου.

Πολλοί εκφράζουν την ανησυχία τους ότι τα διαχειριστικά μέτρα θα θίξουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες έμμεσα, υποστηρίζοντας ότι: «θέλουμε την προστασία της φύσης αλλά να μην σταματήσει η ανθρώπινη δραστηριότητα που κινεί την οικονομία». Και αυτή είναι μια σκέψη που διατυπώνεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο από πολλούς συμμετέχοντες από αρμόδιες υπηρεσίες, γεγονός που υποδεικνύει πιθανώς την υφιστάμενη αντίληψη ότι η προστασία της φύσης είναι ασύμβατη με την ανθρώπινη δραστηριότητα.

5.3.1.3 Περιφέρεια Αττικής

Στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στην Αττική, καταγράφηκε μια ποικιλία αντιλήψεων για τη φύση και το περιβάλλον. Υπηρεσίες σχετικές με αμιγώς περιβαλλοντικά θέματα αντιλαμβάνονται την φύση «ως το σύνολο χλωρίδας, πανίδας και οικοσυστημάτων» ενώ θεωρούν ότι το ευρύ κοινό βλέπει τη φύση αποσπασματικά ανάλογα με τις δραστηριότητές τους και όχι ως σύνολο.

Υπηρεσίες από την ευρύτερη διαχείριση των παραγωγικών δραστηριοτήτων όπως είναι οι υπηρεσίες της Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, δεν μπορούν εύκολα να περιγράψουν τι είναι για αυτούς το περιβάλλον, η φύση ή η βιοποικιλότητα, γεγονός που υποδεικνύει ότι δεν έχουν έρθει σε επαφή με τα συγκεκριμένα αντικείμενα παρόλο που θεωρητικά οι δραστηριότητες που ελέγχουν, αδειοδοτούν, ή ρυθμίζουν, έχουν σχέση με τη φύση και τη βιοποικιλότητα.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις από την Περιφέρεια Αττικής δήλωσε καταφατικά ότι υπάρχουν στοιχεία του περιβάλλοντος που χρειάζονται μεγαλύτερη προστασία, χωρίς απαραίτητα να εντοπίζουν τα ξεχωριστά στοιχεία (π.χ. οικοτόπους, είδη πουλιών ή πανίδας) που χρήζουν προστασίας.

Οι εργαζόμενοι του Φορέα Διαχείρισης φαίνεται να διαθέτουν τις πληρέστερες γνώσεις για τις περιοχές Natura 2000, τη βιοποικιλότητα, και τις ανάγκες προστασίας.

Έχει ενδιαφέρον η παρατήρηση ότι οι συμμετέχοντες από τις κεντρικές υπηρεσίες περιβάλλοντος λόγω της εξοικείωσης με προγράμματα δράσεων και προστασίας υγροτόπων⁸ αναγνωρίζουν τους υγροτόπους ως σημαντικό στοιχείο του περιβάλλοντος που πρέπει να διασωθεί, στοιχείο που ίσως δείχνει την επίδραση που έχει η εξοικείωση με θέματα φύσης και

⁸ Πρόκειται για το πρόγραμμα «Αύξηση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανασύσταση και αποκατάσταση υγροτόπων Αττικής» το οποίο χρηματοδοτείται από τον ΧΜ ΕΟΧ 2009-2014

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

βιοποικιλότητας στην αναγνώριση της σημασίας τους. Το ευρύ κοινό δεν είναι εκπαιδευμένο να αναγνωρίζει στοιχεία της βιοποικιλότητας, και ως παράδειγμα περιγράφεται η εκχέρωση ενός υγροτόπου στα Λεγραινά όπου ο κόσμος έλεγε «που τον είδατε τον υγρότοπο».

Όλοι οι συμμετέχοντες έχουν ακούσει για το Δίκτυο Natura 2000 αλλά στη συντριπτική τους πλειονότητα δεν γνωρίζουν τί ακριβώς προστατεύει ή ποια ακριβώς είναι η λειτουργία του και ο σκοπός του. Διατυπώθηκαν απόψεις όπως: «είναι ένα δίκτυο που πλέον έχει οριοθέτηση αλλά καμία διαχείριση», ενώ καταγράφηκε σχόλιο από προϊστάμενο διεύθυνσης «ότι τα όρια των περιοχών δεν είναι σωστά, οι περιοχές είναι πολύ μεγάλες, και έχουν μέσα και άσχετες περιοχές που δεν χρειάζονται προστασία».

Πολλοί, ειδικά από υπηρεσίες εκτός των περιβαλλοντικών υπηρεσιών (Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τα τμήματα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας της Περιφέρειας), εκφράζουν μια καχυποψία απέναντι στο Δίκτυο Natura 2000 και το συνδέουν με μεγαλύτερη γραφειοκρατία, απαγορεύσεις και προβλήματα στις οικονομικές δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή, όπως η κτηνοτροφία και η δόμηση. Κάποιοι θεωρούν ότι εν μέσω κρίσης, η παρουσία των περιοχών Natura 2000 λειτουργεί αρνητικά για την οικονομική δραστηριότητα, «πήραμε μια γνωμοδότηση από το δασαρχείο ότι η μονάδα είναι μέσα σε περιοχή Natura, δεν καταλαβαίνω τι είναι αυτό, μόνο ότι του ζητάει του ανθρώπου ένα σωρό χαρτιά».

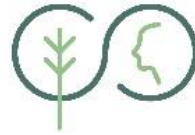
Ένας από τους συμμετέχοντες, από μια δασική υπηρεσία τόνισε επίσης την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στη διαμόρφωση πολιτικής σε κεντρικό επίπεδο και την τοπική πραγματικότητα, ακόμα κι αν είναι στην Αττική, και τόνισε πως αυτές οι αποφάσεις δεν λαμβάνουν υπόψη τις δυνατότητες των περιφερειακών υπηρεσιών να τις εφαρμόσουν στο πεδίο. Από τον συμμετέχοντα, προτείνεται μια κοινή δράση με τη συμμετοχή κεντρικών υπηρεσιών σε περιφερειακές δράσεις προστασίας και διαχείρισης ώστε να αποκτήσουν εικόνα των τοπικών χαρακτηριστικών και προκλήσεων της συμμόρφωσης με τα όποια μέτρα.

Κάποιοι δηλώνουν ότι ειδικά στην Αττική οι υπηρεσίες χρειάζονται έντονα επιμόρφωση γιατί υπάρχει άγνοια ως προς σημαντικά είδη ή οικοτόπους, και ότι είναι σημαντικό «να δοθεί μια κατεύθυνση ότι το περιβάλλον μπορεί να αποφέρει». Από τις συνεντεύξεις γίνεται εμφανές ότι λείπουν από τις υπηρεσίες ακόμα και βασικές γνώσεις για το που βρίσκονται οι περιοχές, τι είναι για ποιο λόγο επιλέχθηκαν, καθώς καταγράφηκαν δηλώσεις όπως: «Αυτές οι περιοχές έχουν οριοθετηθεί;» «Μπορούμε να βρούμε κάπου τα όρια τους;», και «Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν μια δραστηριότητα είναι εντός η εκτός περιοχών Natura».

Από τους συμμετέχοντες οι περισσότεροι δηλώνουν ότι δεν έχουν συμμετάσχει ποτέ σε διαβουλεύσεις σχετικές με την φύση και την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000, με εξαίρεση υπηρεσίες που έχουν υλοποιήσει έργα LIFE.

Καταγράφονται πολλοί προβληματισμοί σχετικά με την έλλειψη σαφούς θεσμικού πλαισίου για τις περιοχές Natura 2000 που να ορίζει ακριβώς μέτρα διαχείρισης και προστασίας. Υποστηρίζουν ότι αυτό έχει πολλές φορές ως αποτέλεσμα οι υπηρεσίες να μην έχουν τα απαραίτητα εργαλεία να αξιολογήσουν τις πιθανές αλληλεπιδράσεις και επιπτώσεις στη φύση και το περιβάλλον, δηλώνοντας: «η νομοθεσία είναι μπερδεμένη», «δεν υπάρχει συνοχή στο ρυθμιστικό πλαίσιο», «το θεσμικό πλαίσιο έχει τρύπες και δεν μπορείς να λειτουργήσεις ως υπηρεσία με αυτό», «υπάρχει μεγάλη σύγχυση με τις χρήσεις γης στις προστατευόμενες περιοχές», «το δασικό ρυθμιστικό πλαίσιο

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

με το πλαίσιο για τους βοσκότοπους δεν παντρεύονται μεταξύ τους με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος».

Από τις υπηρεσίες γίνεται αναφορά στην ύπαρξη επιτροπών στις οποίες συμμετέχουν υπάλληλοι από διάφορες υπηρεσίες για να γνωμοδοτήσουν για την αδειοδότηση έργων στα οποία δεν υπάρχει σύμφωνη γνώμη μεταξύ των υπηρεσιών, αλλά γίνεται εμφανές ότι οι υπάλληλοι που συμμετέχουν δεν έχουν την απαραίτητη γνώση και κατανόηση των θεμάτων ώστε να αξιολογήσουν με επαρκή τρόπο τα έργα ως προς τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα. Πολλοί αναφέρουν τον καθοριστικό ρόλο των αιρετών και των σχετικών συμβουλίων που παίρνουν τελικές αποφάσεις, «έχοντας πλήρη άγνοια και παραπληροφόρηση περιβαλλοντικών θεμάτων και θεμάτων φύσης».

Συμμετέχοντες από υπηρεσίες σχετικές με το περιβάλλον καταθέτουν ότι δεν υπάρχουν τα απαραίτητα εργαλεία για να διαχειριστούν και να διαφυλάξουν τις προστατευόμενες περιοχές από τις ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς δηλώνουν ότι: «τίποτα δεν απαγορεύεται ουσιαστικά», ενώ συμμετέχοντες από υπηρεσίες όχι άμεσα εμπλεκόμενες με το περιβάλλον νιώθουν ότι οι προστατευόμενες περιοχές λειτουργούν αποτρεπτικά για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και ότι τις περιορίζουν.

Στις δασικές υπηρεσίες εντοπίζεται σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δασικών υπαλλήλων ως προς τις γνώσεις και την κατανόηση των περιοχών Natura 2000 και του ρόλου τους. Επιπλέον, καταγράφεται η άποψη ότι οι περιοχές Natura 2000 δεν αφορούν τα Δασαρχεία, «η ύπαρξη των Natura 2000 δεν επηρεάζει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των δασικών υπηρεσιών, εφόσον δεν έχουν οριστεί συγκεκριμένα μέτρα και περιορισμοί σε αυτές.»

Όλοι οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι η πλειονότητα του κόσμου με τον οποίο έρχονται σε επαφή, βλέπει τις προστατευόμενες περιοχές με αρνητικό πρόσημο. Εξαιρέση αποτελούν μικρές ομάδες πολιτών στις διάφορες περιοχές της Αττικής που μπορεί να είναι πιο ευαισθητοποιημένες σχετικά με την προστασία και διαχείριση, αλλά που τις περισσότερες φορές έχουν την πρόθεση αλλά όχι τη γνώση, κάτι που συχνά δημιουργεί εντάσεις και συγκρούσεις. Υποστηρίζουν ότι τα όρια των προστατευόμενων περιοχών δεν είναι γνωστά, ούτε στις τοπικές κοινωνίες αλλά ούτε και στις περισσότερες υπηρεσίες. Πολλές φορές φαίνεται να έχουν οριστεί κάπως αυθαίρετα και από ανθρώπους που δεν έχουν γνώση της περιοχής. Φαίνεται να μην λαμβάνονται υπόψη τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά και φυσικά όρια των περιοχών που οριοθετούνται (δρόμοι, ρυακία, λαγκάδια κ.λπ.). Σαν αποτέλεσμα είναι πολύ δύσκολο τα όρια των Natura να εντοπιστούν στο πεδίο και να ελεγχθούν αποτελεσματικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες (π.χ. Δασαρχείο, Αστυνομία) αλλά είναι δύσκολο και για χρήστες όπως π.χ. κυνηγοί ή ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής να τα αναγνωρίσουν και να τα τηρήσουν.

Εντοπίζεται μια σχετική διαφορά απόψεων μεταξύ των υπηρεσιών περιβάλλοντος και των δασικών υπηρεσιών, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν δημιουργηθεί επαρκείς γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ τους. Κάποιες απόψεις που καταγράφηκαν είναι: «Ο κόσμος δεν γνωρίζει ότι μπορεί να επιδοτηθεί, οπότε για αυτόν δεν σημαίνει τίποτα η Natura δεν υπάρχει όφελος, μόνο ζημιά», «οι αρχαιολόγοι βλέπουν το θέμα της φύσης υπεροπτικά», «ο Δήμος αντιμετωπίζει τις προστατευόμενες περιοχές ως ενόχληση, πρέπει να πειστούν ότι οι δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης μπορούν να τους ωφελήσουν οικονομικά», «πρέπει να έρθουν κοντά οι κεντρικές υπηρεσίες με τις περιφερειακές», και «ο κόσμος πιστεύει ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτα μέσα στις Natura».

Από τους συμμετέχοντες που διαχειρίζονται θέματα αλιείας, μεταφέρεται η αρνητική εικόνα που έχουν οι ψαράδες για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές και η γενικευμένη θεώρηση ότι οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές θα είναι καταστροφικές για την αλιευτική δραστηριότητα. Οι αλιείς βλέπουν εξαιρετικά αρνητικά τις θαλάσσιες περιοχές που θεσμοθετήθηκαν, και επιπλέον αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα με επιθέσεις από κητώδη τα οποία βλέπουν εχθρικά.

Αυτό που μεταφέρεται από τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις στην Αττική είναι ότι κανένας δεν έχει ξεκάθαρη εικόνα για το τι είναι οι περιοχές Natura 2000 και τι προστατεύουν. Η γνώση και η κατανόηση είναι ακόμα πιο περιορισμένη σχετικά με την αιτιολόγηση της ύπαρξής τους, καθώς και σχετικά με τις δυνατότητές τους να λειτουργήσουν θετικά για τις τοπικές κοινωνίες.

5.3.1.4 Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας

Στην Αποκεντρωμένη Περιφέρεια Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας, όσον αφορά στις προστατευόμενες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας οι προσωπικές συνεντεύξεις επικεντρώθηκαν στις υπηρεσίες, τοπικές αρχές, τοπικούς χρήστες, και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται ή έχουν αρμοδιότητα στην ευρύτερη περιοχή των Λιμνών Χειμαδίτιδα, Ζάζαρη, Πετρών, Βεγορίτιδα καθώς η μελλοντική διαχείριση των λιμνών, έχει καταγραφεί ως προτεραιότητα στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA.

Στην περιοχή της Ηπείρου, οι προσωπικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κυρίως με εκπροσώπους από τους Φορείς Διαχείρισης, τις δασικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες περιβάλλοντος καθώς και άτομα από την επιστημονική κοινότητα που δραστηριοποιούνται στην περιοχή για την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Οι συμμετέχοντες τόσο στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας όσο και στην περιοχή της Ηπείρου, μεταφέρουν ότι: «το 60% του κόσμου έχει ακούσει για τις περιοχές Natura» αλλά «πιστεύουν ότι κάποιοι τρελοί επιστήμονες θέλουν να περιορίσουν», οι περισσότεροι «είναι αρνητικοί ως προς την προστασία και διαχείριση», «μην πείτε ότι είστε από ΜΚΟ θα σας πετάξουν έξω», «δεν ενδιαφέρει το κοινό η Natura, δεν τους νοιάζει». Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, οι τοπικές κοινωνίες είτε δεν γνωρίζουν καθόλου τι είναι περιοχές Natura 2000, είτε πιστεύουν ότι η προστασία και η διαχείρισή τους μεταφράζεται σε κόστος και περιορισμούς προς τις δικές τους δραστηριότητες χωρίς αντίστοιχα οφέλη.

Οι συμμετέχοντες από τις υπηρεσίες δεν φαίνεται να έχουν αρνητική στάση προς τις περιοχές Natura 2000 αν και οι περισσότεροι εκφράζουν δυσπιστία για τον σκοπό της λειτουργίας τους, και τι αυτές μπορούν να προσφέρουν, και πολλοί εκφράζουν άγνοια για το τι ακριβώς είναι οι περιοχές αυτές και σε τι εξυπηρετούν. Επιπλέον, είναι συχνό φαινόμενο στους συμμετέχοντες από υπηρεσίες είτε δασικές είτε αγροτικές να αντιλαμβάνονται το αντικείμενο εργασίας τους σαν κάτι που δεν σχετίζεται με κανένα τρόπο με τη βιοποικιλότητα και τη φύση. Υπάρχει από αρκετούς η απορία: «από τη στιγμή που ακολουθούμε τον νόμο τι άλλο χρειάζεται να γνωρίζουμε;».

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων από τις υπηρεσίες και τους Φορείς Διαχείρισης αναφέρει την αρνητική κατά βάση στάση των Δήμων, των υπηρεσιών του Δήμου και των αιρετών της τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε αυτοί είναι περιφερειάρχες, αντιπεριφερειάρχες, ή σύμβουλοι σε περιφερειακά ή δημοτικά συμβούλια, ως προς την προστασία και τη διαχείριση της φύσης και των

προστατευόμενων περιοχών ειδικότερα. Αρκετοί αναφέρουν ότι σε πολλές περιπτώσεις ασκούνται πολιτικές πιέσεις προς τις υπηρεσίες και τους προϊσταμένους των υπηρεσιών για τη διαμόρφωση αποφάσεων «με κριτήριο το πελατειακό κράτος».

Κατά τη συνέντευξη, τα μέλη τοπικής ΜΚΟ που δραστηριοποιείται στην περιοχή, τονίζουν κυρίως την κακή κατάσταση των νερών της λίμνης Βεγορίτιδας και την πιθανή επικινδυνότητά τους για την ανθρώπινη υγεία αλλά και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

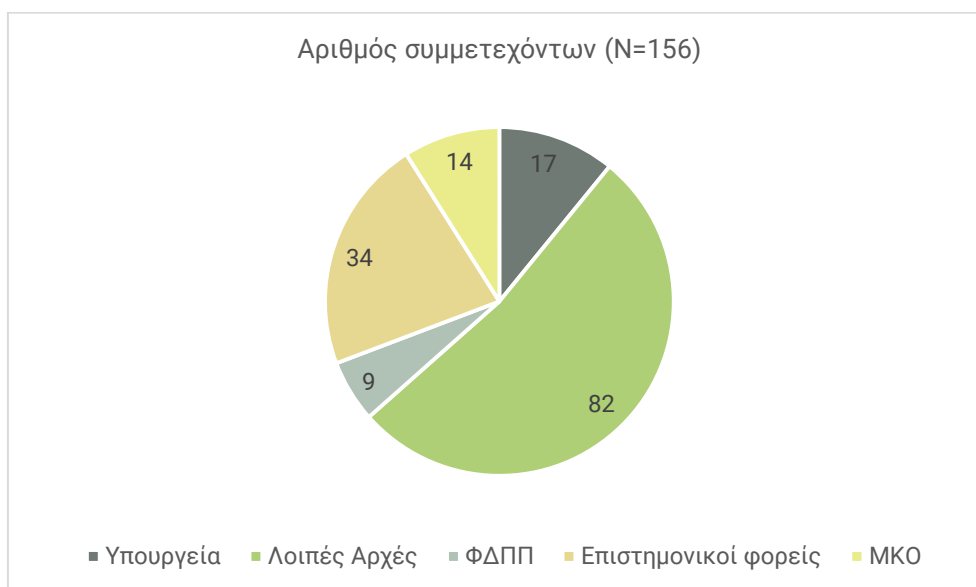
5.3.2 Αντιλήψεις για τη σχέση των περιοχών Natura 2000 με τομείς και δραστηριότητες (αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο)

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των ερωτήσεων του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των έξι ερωτήσεων της τέταρτης ενότητας, οι οποίες σχεδιάστηκαν με στόχο να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τη σχέση των περιοχών Natura 2000 με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τις αντίστοιχες ομάδες εμπλεκόμενων μερών. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται ανά ερώτηση.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, το ερωτηματολόγιο εστάλη σε υπηρεσίες, ΦΔΠΠ, επιστημονικούς φορείς και ΜΚΟ, στις διοικητικές ενότητες που συμμετέχουν ως εταίροι στο έργο: Περιφέρειες Κρήτης, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Αττικής και Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας. Συνολικά, ελήφθησαν 156 έγκυρα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια (απάντησε περίπου το 15,6% των ατόμων που έλαβαν το ερωτηματολόγιο), αριθμός που θεωρείται ικανοποιητικός για τέτοιου είδους ερωτηματολόγιο και για τις συγκεκριμένες ομάδες συμμετεχόντων. Ακολούθως περιγράφεται η σύνθεση των συμμετεχόντων στο ερωτηματολόγιο, και οι απαντήσεις στις ερωτήσεις, ανά ομάδα εμπλεκόμενων και ανά περιφέρεια. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με αυτόν τον τρόπο, ώστε να αποτυπωθούν πιθανές διαφορές στις απόψεις και αντιλήψεις μεταξύ των διαφορετικών ομάδων εμπλεκόμενων, αλλά και μεταξύ των περιφερειών.

5.3.2.1 Σύνθεση συμμετεχόντων Συμμετέχοντες ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Η σύνθεση των συμμετεχόντων, ανά ομάδα εμπλεκόμενων φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Εικόνα 5-1. Συμμετέχοντες στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Ειδικότερα, απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 156 συμμετέχοντες, οι οποίοι αναλύονται ως ακολούθως: 17 εκπρόσωποι υπουργείων (ΥΠΕΝ, ΥΠΑΑΤ και ΥΠΠΟΑ), 82 εκπρόσωποι λοιπών αρχών, 9 εκπρόσωποι από ΦΔΠΠ, 34 άτομα από επιστημονικούς και ερευνητικούς φορείς και 14 εργαζόμενοι σε περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Στην ομάδα «λοιπές αρχές», περιλαμβάνονται εκπρόσωποι από υπηρεσίες των αποκεντρωμένων διοικήσεων, των περιφερειών και των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού σε όλες τις διοικητικές ενότητες που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

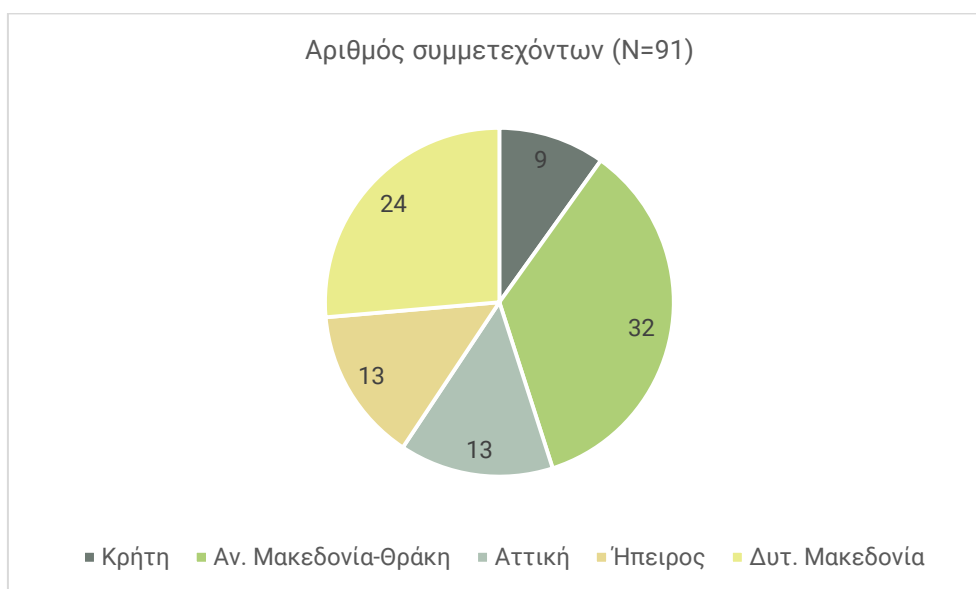
Συμμετέχοντες από υπηρεσίες και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

Η σύνθεση των συμμετεχόντων ανά περιφέρεια φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Σε αυτό περιλαμβάνονται μόνο οι εκπρόσωποι από υπηρεσίες των αποκεντρωμένων διοικήσεων, των περιφερειών, των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, καθώς και των ΦΔΠΠ, εφόσον αποτελούν υπηρεσίες με αρμοδιότητες που σχετίζονται με τις περιοχές Natura 2000 και, επιπλέον, οι αρμοδιότητες αυτές μπορούν να αντιστοιχηθούν σε κάποια συγκεκριμένη περιφέρεια. Οι εκπρόσωποι των υπουργείων, των επιστημονικών φορέων και των ΜΚΟ έχουν συνήθως αρμοδιότητες σε εθνικό επίπεδο και γι' αυτό εξαιρούνται από το συγκεκριμένο διάγραμμα.

Η ανάλυση και η σύγκριση σε χωρικό επίπεδο γίνονται ανά διοικητική περιφέρεια προς διευκόλυνση της σύγκρισης των αποτελεσμάτων. Δηλαδή οι δύο περιφέρειες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας, παρουσιάζονται ξεχωριστά.

Ειδικότερα, απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 91 εκπρόσωποι υπηρεσιών και ΦΔΠΠ, οι οποίοι αναλύονται σε: 9 από την Περιφέρεια Κρήτης, 32 από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, 13 από την Περιφέρεια Αττικής, 16 εκπρόσωποι από την Περιφέρεια Ηπείρου και 21 από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Εικόνα 5-2. Συμμετέχοντες στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο από υπηρεσίες και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

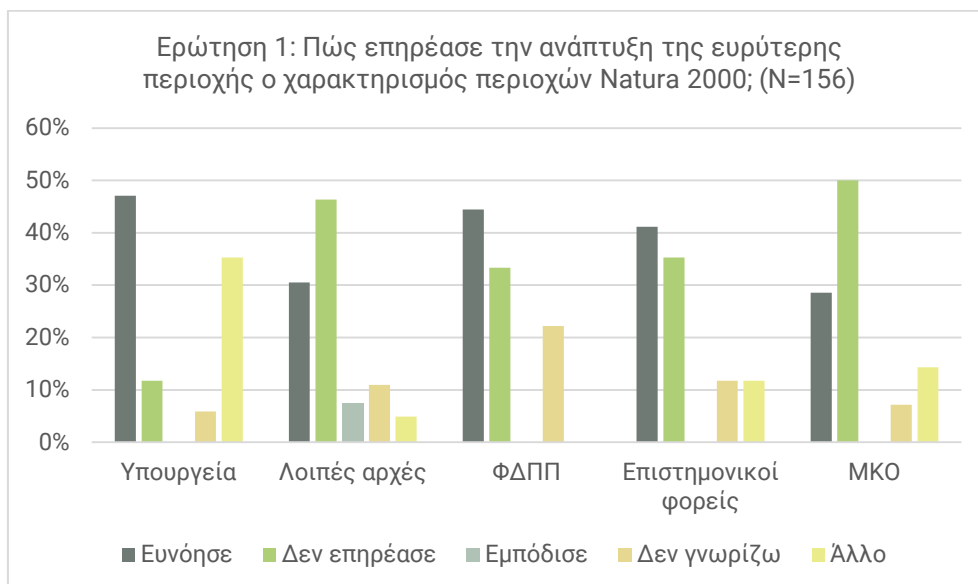
Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των απαντήσεων ανά ερώτηση.

5.3.2.2 1^η ερώτηση: Επιδράσεις περιοχών Natura 2000 στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής

Η πρώτη ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν την επίδραση των περιοχών Natura 2000 στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής αρμοδιότητάς τους. Είναι ερώτηση πολλαπλής επιλογής με πιθανές απαντήσεις: «Ευνόησε την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής», «Εμπόδισε την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής», «Δεν επηρέασε την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής» και «Δεν γνωρίζω». Επιπλέον, δίνεται η επιλογή «Άλλο» όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να συμπληρώσουν κάποια δική τους απάντηση ή σχόλιο.

Στη συνέχεια παρατίθεται η ανάλυση των απαντήσεων ανά ομάδα εμπλεκόμενων και ανά διοικητική περιφέρεια.

Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Εικόνα 5-3. Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων στην ερώτηση 1

Παρατηρούμε ότι μεταξύ των εκπροσώπων των υπουργείων, των ΦΔΠΠ και των επιστημονικών φορέων, οι περισσότεροι απαντούν ότι ο χαρακτηρισμός περιοχών Natura 2000 ευνόησε την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής αρμοδιότητάς τους. Οι εκπρόσωποι των λοιπών αρχών και των ΜΚΟ απαντούν με μεγαλύτερη συχνότητα ότι ο χαρακτηρισμός περιοχών Natura 2000 δεν επηρέασε την ανάπτυξη. Οι ΦΔΠΠ απαντούν σε αρκετά μεγάλο ποσοστό ότι δεν γνωρίζουν την επίδραση των περιοχών αυτών στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής τους. Επιπλέον, μόνο στην ομάδα των λοιπών αρχών εμφανίζεται η άποψη ότι οι περιοχές Natura 2000 εμπόδισαν την ανάπτυξη περιοχών. Τέλος, αρκετοί συμμετέχοντες από υπουργεία, λοιπές αρχές, επιστημονικούς φορείς και ΜΚΟ επέλεξαν να δώσουν δικές τους απαντήσεις και σχόλια.

Οι συμμετέχοντες από τα υπουργεία που διάλεξαν την επιλογή «Άλλο» απαντούν ότι κάποιες απομακρυσμένες περιοχές της χώρας ευνοούνται από την ανακήρυξη περιοχών Natura 2000, καθώς και κάποιες δραστηριότητες όπως ο τουρισμός. Ωστόσο σχολιάζουν ότι ο χαρακτηρισμός των

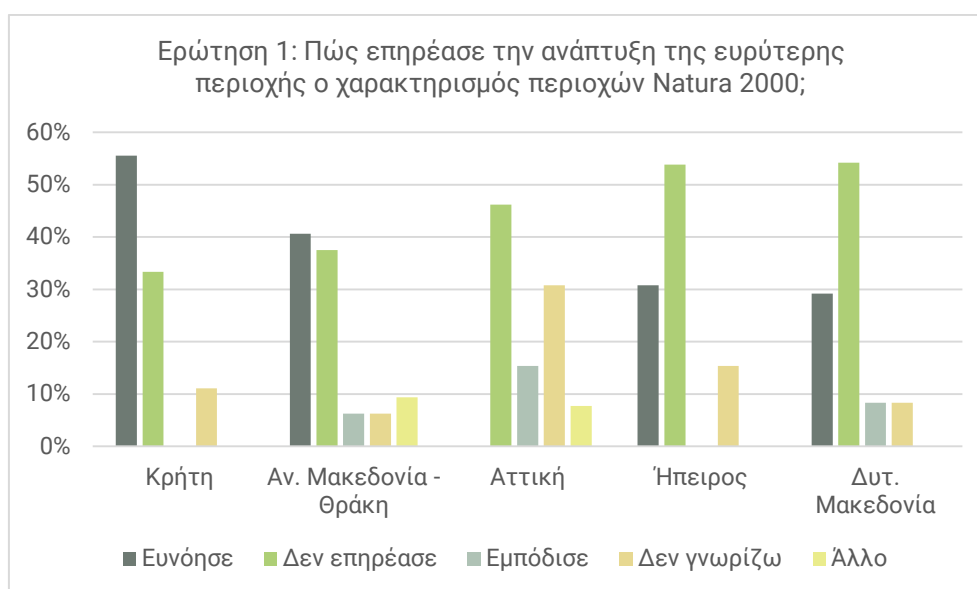
περιοχών αυτών έχει επίσης σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων. Οι εκπρόσωποι επιστημονικών και ερευνητικών φορέων σημειώνουν ότι σε ορισμένες περιοχές ο χαρακτηρισμός επηρέασε θετικά, αλλά σε άλλες αρνητικά, κυρίως γιατί υπήρξε λανθασμένη ή καθόλου ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας.

Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ, που επέλεξαν την επιλογή «Άλλο», σχολιάζουν ότι για να αξιολογηθεί αν η ανακήρυξη περιοχών Natura 2000 ευνοεί την ανάπτυξη, είναι σημαντικό να καθοριστεί πρώτα ή έννοια της «ανάπτυξης». Απαντούν επίσης, ότι ο χαρακτηρισμός περιοχών Natura 2000 αποτελεί σαφώς ένα εργαλείο για την προάσπιση των ειδών και ενδιαιτημάτων τους, ωστόσο δεν είναι αρκετό, ώστε να εξασφαλίσει τη διατήρηση και πρέπει να συμπληρώνεται από την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων διαχείρισης και προστασίας.

Τέλος, αναφέρονται στη σημαντική συνεισφορά των δράσεων προστασίας που υλοποιούνται από ΜΚΟ και εθελοντές.

Απαντήσεις υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

Στο ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζονται οι απαντήσεις, στην ερώτηση 1, των εκπροσώπων περιφερειακών και τοπικών υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων των ΦΔΠΠ, ανά περιφέρεια. Και σε αυτή την περίπτωση, όπως περιγράφηκε πιο πάνω, στο διάγραμμα περιλαμβάνονται οι εκπρόσωποι από υπηρεσίες των αποκεντρωμένων διοικήσεων, των περιφερειών, των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, καθώς και των ΦΔΠΠ, εφόσον αποτελούν υπηρεσίες με αρμοδιότητες που σχετίζονται με τις ΠΠ και, επιπλέον, οι αρμοδιότητες αυτές μπορούν να αντιστοιχηθούν στις περιοχές Natura 2000 κάποιας συγκεκριμένης περιφέρειας. Οι εκπρόσωποι των Υπουργείων, των επιστημονικών φορέων και των ΜΚΟ έχουν συνήθως αρμοδιότητες σε εθνικό επίπεδο και γι' αυτό εξαιρούνται από το συγκεκριμένο διάγραμμα.

Εικόνα 5-4. Απαντήσεις συμμετεχόντων ανά περιφέρεια στην ερώτηση 1

Συνολικά φαίνεται να επικρατεί η άποψη ότι οι περιοχές Natura 2000 δεν επηρέασαν την ανάπτυξη των περιοχών γύρω τους, και ότι σε κάποιες περιπτώσεις την ευνόησαν. Σε πολύ λιγότερες περιπτώσεις βλέπουμε οι συμμετέχοντες να δηλώνουν το αντίθετο. Αναλυτικότερα, παρατηρούμε ότι η πλειονότητα των εκπροσώπων υπηρεσιών και ΦΔΠΠ από την Κρήτη απαντούν ότι ο χαρακτηρισμός περιοχών Natura 2000 στην περιοχή αρμοδιότητάς τους ευνόησε την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Μάλιστα, το ποσοστό αυτό είναι και το μεγαλύτερο μεταξύ όλων των περιφερειών.

Αντίθετα, στην Αττική, κανένας εκπρόσωπος δεν απάντησε το ίδιο, αλλά οι περισσότεροι θεωρούν ότι οι περιοχές Natura 2000 δεν επηρέασαν την ανάπτυξη. Επιπλέον, στην Αττική παρατηρούμε το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων μεταξύ των περιφερειών που πιστεύουν ότι οι περιοχές Natura 2000 εμπόδισαν την ανάπτυξη, καθώς και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δηλώνουν ότι δεν γνωρίζουν.

Οι συμμετέχοντες από την Αττική τονίζουν ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι περιοχές Natura 2000 προστατεύτηκαν από την ανεξέλεγκτη ανθρώπινη δραστηριότητα ωστόσο δεν έχουν προστατευτεί από φυσικές καταστροφές όπως π.χ. πυρκαγιές. Οι εκπρόσωποι από την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη υποστηρίζουν ότι η ανακήρυξη περιοχών Natura 2000 στην περιοχή αρμοδιότητάς τους σε κάποιες περιπτώσεις ευνόησε και σε κάποιες περιπτώσεις εμπόδισε την ανάπτυξη. Υπογραμμίζουν επίσης τη σημασία της σωστής οριοθέτησης των προστατευόμενων περιοχών, μέσω επικαιροποιημένων δεδομένων και μελετών.

5.3.2.3 2^η ερώτηση: Σημαντικότερες αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000

Η δεύτερη ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν τις σημαντικότερες αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000, στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους.

Η ερώτηση είναι ανοιχτή και επιτρέπει στους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν όσες απαντήσεις θέλουν. Για την ανάλυση, οι απαντήσεις των 156 συμμετεχόντων, αποδελτιώθηκαν και στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν ως προς την επίδραση που εκφράζουν.

Από την κωδικοποίηση όλων των απαντήσεων προέκυψαν συνολικά 8 κατηγορίες αρνητικών επιδράσεων.

Στον ακόλουθο πίνακα φαίνονται οι κατηγορίες που προέκυψαν από την κωδικοποίηση των απαντήσεων, καθώς και παραδείγματα για τον τρόπο κατηγοριοποίησης αυτών.

Πίνακας 5-4. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς τις αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
Περιορισμός δραστηριοτήτων	«Περιορισμοί στην αλιεία, κυνήγι κ.λπ.» «Περιορισμός στη βιομηχανική ανάπτυξη»
Επιβάρυνση διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης	«Επιβολή πιο πολύπλοκων διαδικασιών στις αδειοδοτήσεις έργων και δραστηριοτήτων» «Αύξηση γραφειοκρατίας για τους επενδυτές» «Καθυστέρηση υλοποίησης έργων»

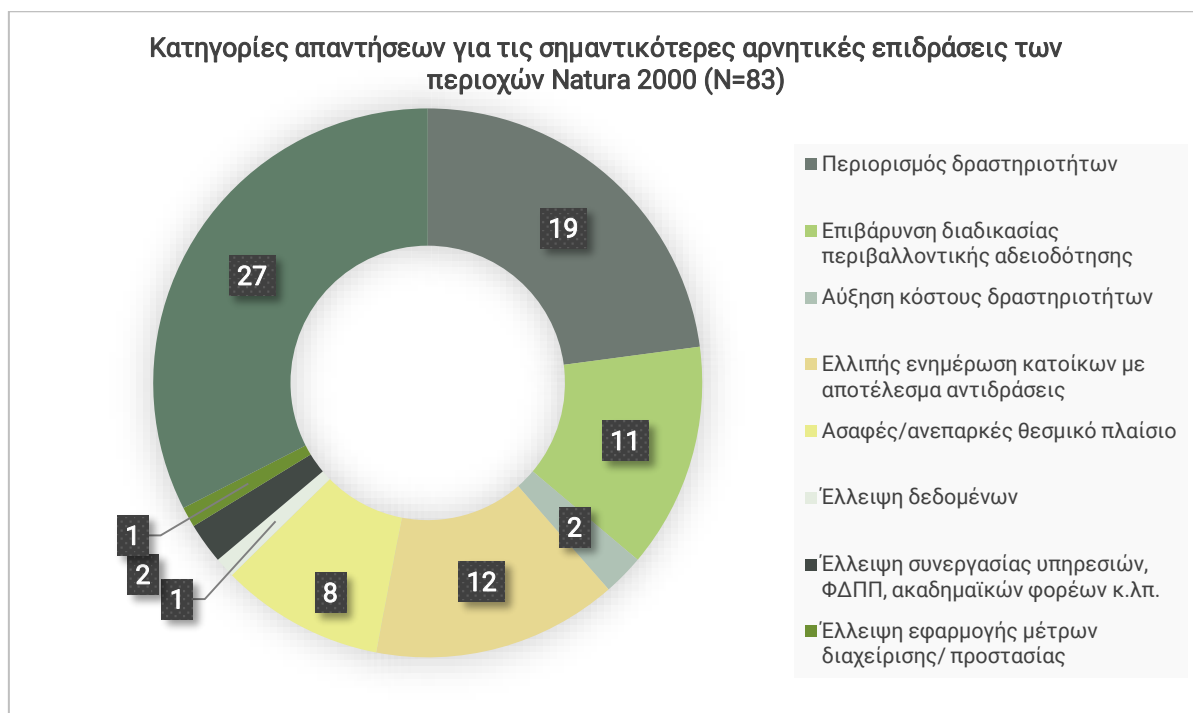
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
Αύξηση κόστους δραστηριοτήτων	«Αύξηση κόστους παραγωγής αγροτικών προϊόντων»
Ελλιπής ενημέρωση κατοίκων με αποτέλεσμα αντιδράσεις	«Ποτέ δεν έγινε πραγματική ενημέρωση στις τοπικές κοινωνίες τί είναι το Δίκτυο, ούτε ζητήθηκε η γνώμη τους πριν ή μετά τη δημιουργία του, από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες...» «Αντιδράσεις τοπικών κοινωνιών λόγω ελλιπούς και εσφαλμένης πληροφόρησης»
Ασαφές/ ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο	«Η πολυνομία - η κακονομία» «Η μη θεσμοθέτηση διακριτών όρων - κανόνων» «Ασάφεια ως προς το καθεστώς διαχείρισης»
Έλλειψη δεδομένων	«Ελλιπή ή λανθασμένα χαρτογραφικά δεδομένα...»
Έλλειψη συνεργασίας υπηρεσιών, ΦΔΠΠ, ακαδημαϊκών φορέων κ.λπ.	«...έλλειψη συνεργασίας με τους ακαδημαϊκούς φορείς...»
Έλλειψη εφαρμογής μέτρων διαχείρισης/ προστασίας	«Η ανακήρυξη περιοχών ως Natura δεν έφερε στην πράξη καμία σοβαρή απαγόρευση, μείωση δραστηριότητας και προστασία της βιοποικιλότητας...» «Όταν μία περιοχή χαρακτηρίζεται Natura και παραμένει έτσι για χρόνια στα χαρτιά μόνο, δίνει μία εσφαλμένη εικόνα στην τοπική κοινωνία τι σημαίνει προστατευόμενη περιοχή...»

Ακολούθως παρουσιάζονται οι απαντήσεις. Από τους 156 συμμετέχοντες, οι 75 δεν συμπλήρωσαν καμία απάντηση, 5 απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν αν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις και 27 απάντησαν ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους. Οι υπόλοιποι 49 συμμετέχοντες έδωσαν συνολικά 56 απαντήσεις σχετικά με διάφορες αρνητικές επιδράσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στις κατηγορίες που περιγράφηκαν παραπάνω.

Στο ακόλουθο διάγραμμα (Εικόνα 5-5) περιλαμβάνονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων που απάντησαν ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους, καθώς οι 56 ακόμα απαντήσεις κωδικοποιημένες σε κατηγορίες (συνολικά 83 απαντήσεις).

Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες απαντήσεις αφορούν στον περιορισμό διαφόρων δραστηριοτήτων λόγω του χαρακτηρισμού περιοχών ως Natura 2000 και πολλές αναφέρουν δυσκολίες και καθυστερήσεις στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Αρκετοί σχολιάζουν έντονα την ελλιπή ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, γεγονός στο οποίο αποδίδουν μεγάλο μέρος των αντιδράσεων και των συγκρούσεων των τοπικών εμπλεκομένων με τις περιοχές Natura 2000. Αναφέρεται επίσης το ασαφές ή ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο, καθώς και η αύξηση του κόστους της παραγωγής προϊόντων και διενέργειας δραστηριοτήτων λόγω της πιο πολύπλοκης διαδικασίας αδειοδότησης, αλλά και λόγω απαγόρευσης δημιουργίας βοηθητικών εγκαταστάσεων μέσα σε περιοχές Natura 2000 σε κάποιες περιπτώσεις. Τέλος, παρατηρούμε ότι σχετικά μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων απαντούν ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους.

Εικόνα 5-5. Απαντήσεις συμμετεχόντων στην ερώτηση 2

5.3.2.4 3^η ερώτηση: Σημαντικότερες θετικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000

Συμπληρωματικά προς τη δεύτερη ερώτηση, που αφορά αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000, η τρίτη ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν τις σημαντικότερες θετικές επιδράσεις αυτών στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους. Η ερώτηση είναι και αυτή ανοιχτή και επιτρέπει στους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν όσες απαντήσεις θέλουν.

Για την εφαρμογή της ποιοτικής ανάλυσης, οι απαντήσεις των 156 συμμετεχόντων αποδελτιώθηκαν και στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν ως προς την επίδραση που εκφράζουν. Από την κωδικοποίηση όλων των απαντήσεων προέκυψαν συνολικά 9 κατηγορίες θετικών επιδράσεων. Στον ακόλουθο πίνακα φαίνονται οι κατηγορίες που προέκυψαν από την κωδικοποίηση αυτή, καθώς και παραδείγματα για τον τρόπο κατηγοριοποίησης των απαντήσεων.

Πίνακας 5-5. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς τις θετικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
Προστασία φυσικού περιβάλλοντος και ΒΠ	«Προάσπιση βιοποικιλότητας και φυσικών πόρων...» «Προστασία ειδών και τύπων οικοτόπων...»
Ανάπτυξη τουρισμού & ειδικού τουρισμού	«ανάπτυξη οικοτουρισμού με αργά βήματα.» «Προσέλευση ειδικών επισκεπτών, ανάπτυξη θεματικού τουρισμού»
Αναγνωρισιμότητα - ανάδειξη περιοχής	«Αναγνωρισιμότητα» «Ανάδειξη περιοχών περιβαλλοντικά κοινωνικά, κ.λπ....»

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
	«Ανάδειξη του ρόλου τους»
Ευαισθητοποίηση ντόπιων/ κοινού - εκπαίδευση	«...ευαισθητοποίηση του κοινού, ενημέρωση και εκπαίδευση των νέων κ.λ.π» «Αυξήθηκαν οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης κοινού και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης...» «Ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των ντόπιων»
Αξιοποίηση - ήπια ανάπτυξη - αειφορία	«Βιώσιμη αγροκτηνοτροφική ανάπτυξη...» «Αναγνώριση της σημαντικότητας βιώσιμου διαχείρισης της περιοχής στις παραγωγικές δραστηριότητες» «...προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης...» «Η προσπάθεια για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής (με έμφαση στη διατήρηση της βιοποικιλότητας), ιδιαίτερα στους τομείς τουρισμού, γεωργοκτηνοτροφίας, αλιείας, κ.ά.»
Χρηματοδότηση - οικονομική ενίσχυση - τοπική οικονομία	«Προστιθέμενη αξία παραγόμενων προϊόντων» «...οικονομικό όφελος του τοπικού πληθυσμού...» «Περισσότερα χρηματοδοτικά εργαλεία...»
Θεσμοθέτηση ΠΠ και εφαρμογή μέτρων	«...έδωσε το νομικό πλαίσιο ώστε να προστατευτούν οικοσυστήματα τα οποία θα μπορούσε να είχαν μετατραπεί σε καλλιέργειες...» «Θεσμοθέτηση περιοχών προστασίας»
Επιστημονική έρευνα	«...έλλειψη συνεργασίας με τους ακαδημαϊκούς φορείς...»
Βελτίωση ποιότητας ζωής κατοίκων	«...δρουν αν προστατεύονται κατάλληλα ως παράγοντες υγείας και αναψυχής» «Η ύπαρξη μοναδικών και ιδιαίτερων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος συμβάλλουν στην υψηλή ποιότητα ζωής των κατοίκων της κάθε περιοχής του δικτύου Natura...»

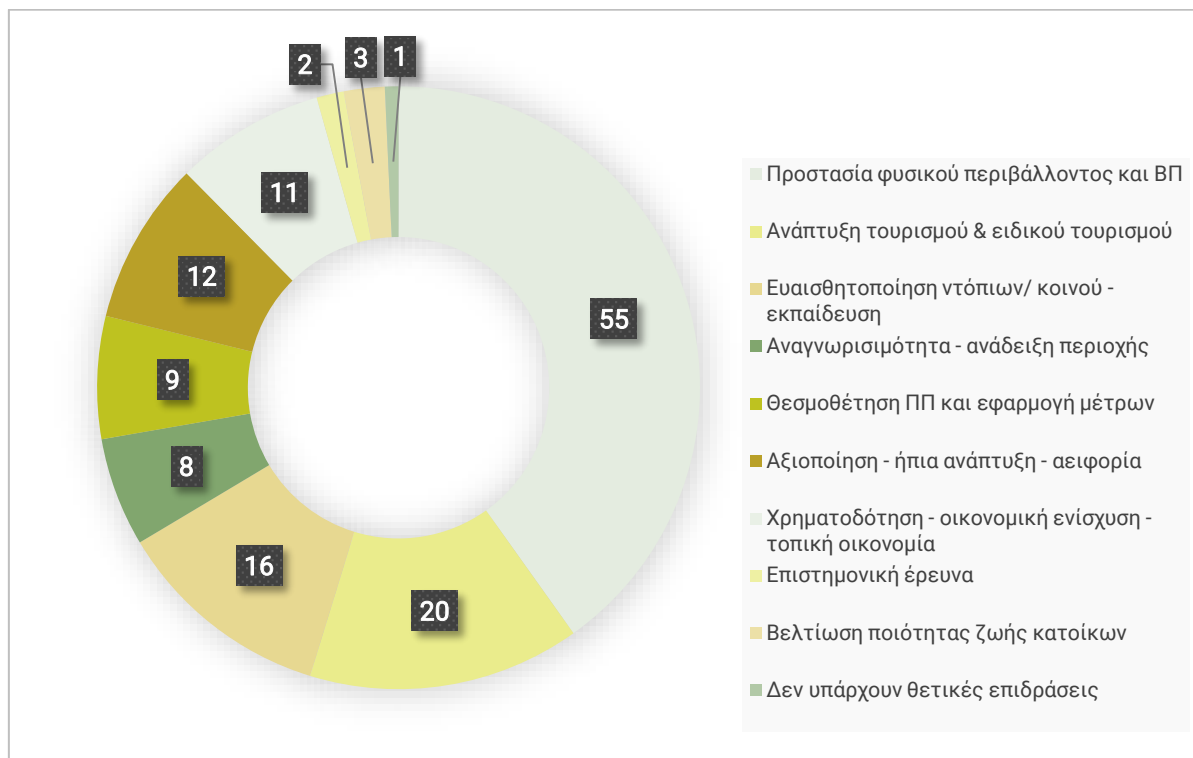
Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις. Από τους 156 συμμετέχοντες, 62 δεν συμπλήρωσαν απάντηση, 2 απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν αν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις και ένας απάντησε ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους. Οι υπόλοιποι 91 συμμετέχοντες έδωσαν συνολικά 136 απαντήσεις σχετικά με διάφορες θετικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000, οι οποίες αντιστοιχούν στις κατηγορίες που περιγράφηκαν στον άνω πίνακα.

Στο ακόλουθο διάγραμμα (Εικόνα 5-6) περιλαμβάνονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων που απάντησαν ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις των περιοχών Natura 2000 στην ευρύτερη περιοχή αρμοδιότητάς τους, καθώς οι 136 ακόμα απαντήσεις κωδικοποιημένες σε κατηγορίες (συνολικά 137 απαντήσεις).

Οι περισσότερες απαντήσεις αφορούν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, των ειδών και οικοτόπων, καθώς και διάφορων απειλούμενων ειδών. Ακολούθως, με αρκετά μεγάλη συχνότητα αναφέρεται η ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικών μορφών τουρισμού. Αρκετές απαντήσεις αναφέρουν την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των ντόπιων και του κοινού ως θετική επίδραση του χαρακτηρισμού περιοχών Natura 2000, και αρκετές ακόμα τονίζουν τη σημασία του χαρακτηρισμού περιοχών Natura 2000 για την ήπια ανάπτυξη των γύρω περιοχών και την αξιοποίηση αυτών με στόχο την αειφορία.

Ως θετική επίδραση αναφέρεται επίσης η δυνατότητα πρόσβασης σε περισσότερα χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα και η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας μέσω αυτών. Με μικρότερες συχνότητες, αναφέρονται επίσης η αναγνωρισιμότητα και ανάδειξη της περιοχής, η θεσμοθέτηση περιοχών προστασίας και εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων, η επιστημονική έρευνα, καθώς και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των περιοχών Natura 2000.

Εικόνα 5-6. Απαντήσεις συμμετεχόντων στην ερώτηση 3

5.3.2.5 4^η ερώτηση: Αντιλήψεις για τον βαθμό επίδρασης των περιοχών Natura 2000 σε τομείς και δραστηριότητες

Η τέταρτη ερώτηση διερευνά τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την επίδραση της ανακήρυξης μιας περιοχής ως Natura 2000 σε διάφορους τομείς και δραστηριότητες. Παρατίθεται μια σειρά από τομείς και ανθρώπινες δραστηριότητες και ζητείται από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν τον βαθμό επίδρασης της ανακήρυξης μιας περιοχής Natura 2000 σε αυτούς, επιλέγοντας από 1 έως 5, όπου: 1=Πολύ αρνητική, 2=Αρνητική, 3=Ουδέτερη, 4=Θετική και 5=Πολύ θετική. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες μπορούν να δηλώσουν ότι δεν γνωρίζουν.

Για την παρουσίαση και σύγκριση των αντιλήψεων των συμμετεχόντων υπολογίστηκε ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση του βαθμού επίδρασης, για κάθε τομέα και δραστηριότητα της ερώτησης 4, ανά ομάδα εμπλεκόμενων και ανά περιφέρεια. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες.

Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Αρχικά παρουσιάζονται οι απαντήσεις των διαφορετικών ομάδων εμπλεκόμενων (156 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-6. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό επίδρασης που έχει η ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000 στους παρακάτω τομείς και δραστηριότητες, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156)

(όπου 1=Πολύ αρνητική, 2=Αρνητική, 3=Ουδέτερη, 4=Θετική και 5=Πολύ θετική επίδραση)

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Κτηνοτροφία	2,9	0,8	3,0	0,9	3,5	0,8	2,9	0,8	3,3	0,7	3,0	0,8
Γεωργία	3,1	0,9	3,2	0,9	3,5	0,9	3,2	0,8	3,3	0,6	3,2	0,9
Αλιεία	3,2	0,9	3,2	1,0	3,7	0,8	3,1	1,0	3,2	0,9	3,2	0,9
Κυνήγι	2,8	1,1	2,8	1,1	3,0	1,1	2,3	0,8	2,7	0,9	2,6	1,0
Εμπορική δραστηριότητα	3,5	0,7	3,0	0,9	3,6	0,5	3,1	0,6	3,3	0,8	3,2	0,8
Θέσεις εργασίας	3,5	0,9	3,4	0,8	3,3	0,5	3,8	0,7	4,0	0,6	3,5	0,8
Φυσικό περιβάλλον	4,5	1,1	4,5	0,7	4,9	0,4	4,6	0,6	4,4	0,8	4,5	0,7
Τουρισμός	3,9	1,0	3,9	0,9	4,3	0,7	4,2	0,7	4,0	0,6	4,0	0,8
Δόμηση	2,3	1,2	2,5	1,1	3,0	0,5	2,3	0,9	2,8	0,8	2,5	1,0
Ψυχαγωγικές δραστηριότητες	4,3	0,9	4,0	0,8	4,5	0,8	4,2	0,7	4,0	0,9	4,1	0,8
Πολιτισμικές δραστηριότητες	3,9	1,1	3,8	0,8	4,6	0,5	4,1	0,8	4,0	0,9	3,9	0,8
Βιοποικιλότητα	4,6	1,0	4,6	0,6	4,6	0,5	4,6	0,6	4,5	0,7	4,6	0,6
Ποιότητα ζωής	4,2	1,1	4,2	0,8	4,3	0,9	4,3	0,7	4,1	0,9	4,2	0,8
Ενεργός συμμετοχή πολιτών	3,8	1,2	3,7	0,8	3,8	0,9	3,8	0,8	3,8	0,8	3,8	0,9
Υλοτομία	2,8	0,9	2,8	0,9	3,4	0,9	2,7	0,8	2,8	0,6	2,8	0,8
Επιστημονική έρευνα	4,3	1,1	4,5	0,7	4,8	0,5	4,5	0,6	4,4	0,6	4,5	0,7

Παρατηρούμε ότι η τυπική απόκλιση είναι σε όλες τις περιπτώσεις αρκετά χαμηλή, συνεπώς οι συμμετέχοντες όλων των ομάδων απαντούν με ομοιογένεια, και ο μέσος όρος αντιπροσωπεύει ικανοποιητικά τα δεδομένα.

Συνολικά η επίδραση των περιοχών Natura 2000 αξιολογείται ως πολύ θετική για το φυσικό περιβάλλον, τον τουρισμό, τις ψυχαγωγικές και πολιτισμικές δραστηριότητες, τη βιοποικιλότητα, την ποιότητα ζωής και την επιστημονική έρευνα. Χαρακτηρίζεται ως ουδέτερη προς θετική για την εμπορική δραστηριότητα, τις θέσεις εργασίας, και την ενεργό συμμετοχή πολιτών. Επιπλέον, αξιολογείται ως ουδέτερη για τον παραγωγικό τομέα (κτηνοτροφία, γεωργία, αλιεία), και ουδέτερη προς αρνητική για τη δόμηση, την υλοτομία, και το κυνήγι.

Στο σύνολο την υψηλότερη βαθμολογία έχουν φυσικό περιβάλλον, βιοποικιλότητα και επιστημονική έρευνα. Τη χαμηλότερη κυνήγι και δόμηση, και αρκετά χαμηλή υλοτομία, πρωτογενής τομέας και εμπορική δραστηριότητα.

Μεταξύ των ομάδων δεν εντοπίζεται κάποια αξιοσημείωτη διαφορά, με εξαίρεση ίσως την επίδραση των περιοχών Natura 2000 στις πολιτιστικές δραστηριότητες, η οποία αξιολογείται ως ουδέτερη προς θετική από τις αρχές, και πολύ θετική από τους εκπροσώπους των ΦΔΠΠ. Μικρότερες διαφορές παρατηρούνται σχετικά με την επίδραση σε υλοτομία (ανάμεσα σε ΦΔΠΠ και επιστήμονες), δόμηση (ανάμεσα σε υπουργεία και ΦΔΠΠ), και το κυνήγι (ανάμεσα στους ΦΔΠΠ και όλες τις υπόλοιπες ομάδες).

Απαντήσεις υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις εκπροσώπων υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια (91 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-7. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό επίδρασης που έχει η ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000 στους παρακάτω τομείς και δραστηριότητες, ανά περιφέρεια (N=91)

(όπου 1=Πολύ αρνητική, 2=Αρνητική, 3=Ουδέτερη, 4=Θετική και 5=Πολύ θετική επίδραση)

	Κρήτη		Αν. Μακεδονία - Θράκη		Αττική		Ήπειρος		Δυτ. Μακεδονία		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Κτηνοτροφία	3,3	0,5	3,1	0,9	3,1	1,0	3,3	0,9	2,8	1,0	3,1	0,9
Γεωργία	3,8	0,8	3,3	0,9	3,2	0,6	3,4	0,8	3,0	1,0	3,3	0,9
Αλιεία	3,6	0,7	3,0	0,9	3,5	1,1	3,5	1,0	3,1	1,0	3,3	0,9
Κυνήγι	3,0	0,9	2,7	1,0	2,1	0,8	3,3	1,1	2,9	1,2	2,8	1,1
Εμπορική δραστηριότητα	3,4	0,7	3,0	0,9	2,9	0,8	3,4	0,7	3,0	1,0	3,1	0,9
Θέσεις εργασίας	3,4	0,7	3,6	0,9	3,2	0,9	3,4	0,5	3,1	0,7	3,4	0,8
Φυσικό περιβάλλον	4,6	0,7	4,4	0,7	4,9	0,3	4,5	0,7	4,5	0,7	4,5	0,7
Τουρισμός	4,1	0,3	3,9	0,9	3,9	1,3	4,3	0,5	4,0	0,9	4,0	0,9
Δόμηση	3,3	1,0	2,6	1,0	2,3	1,4	2,5	0,8	2,5	1,0	2,6	1,1
Ψυχαγωγικές δραστηριότητες	3,9	0,6	3,9	0,8	4,2	1,2	4,2	0,8	4,0	0,8	4,0	0,8
Πολιτισμικές δραστηριότητες	4,3	0,5	3,7	0,8	4,1	1,0	4,3	0,8	3,6	0,8	3,9	0,8
Βιοποικιλότητα	4,6	0,7	4,6	0,7	4,9	0,3	4,6	0,5	4,6	0,5	4,6	0,6
Ποιότητα ζωής	4,2	0,7	4,0	0,8	4,7	0,5	4,3	0,7	4,1	0,8	4,2	0,8
Ενεργός συμμετοχή πολιτών	3,6	0,7	3,6	0,8	4,2	0,9	3,9	0,9	3,6	0,7	3,7	0,8
Υλοτομία	3,3	0,5	2,9	0,7	2,1	1,3	3,1	0,6	2,9	1,0	2,9	0,9
Επιστημονική έρευνα	4,7	0,5	4,5	0,8	4,8	0,6	4,5	0,5	4,5	0,6	4,6	0,7

Παρατηρούμε ότι η τυπική απόκλιση είναι σε όλες τις περιπτώσεις αρκετά χαμηλή, συνεπώς οι συμμετέχοντες όλων των ομάδων απαντούν με ομοιογένεια, και ο μέσος όρος αντιπροσωπεύει ικανοποιητικά τα δεδομένα. Ως προς την κλίμακα της αξιολόγησης της επίδρασης η εικόνα που αποτυπώνεται για το σύνολο των εκπροσώπων υπηρεσιών και ΦΔΠΠ στις περιφέρειες είναι όμοια με αυτή που περιγράφηκε παραπάνω. Έτσι, στο σύνολο την υψηλότερη βαθμολογία έχουν φυσικό

περιβάλλον, βιοποικιλότητα και επιστημονική έρευνα. Τη χαμηλότερη κυνήγι και δόμηση, και αρκετά χαμηλή υλοτομία, πρωτογενής τομέας και εμπορική δραστηριότητα.

Σημαντικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών εντοπίζονται ως προς την επίδραση στο κυνήγι (αξιολογείται ως αρνητική στην Αττική και ουδέτερη προς θετική στην Ήπειρο) και στην υλοτομία (αξιολογείται ως αρνητική στην Αττική και ουδέτερη προς θετική στην Κρήτη).

Μικρότερες διαφορές παρατηρούνται ως προς την αξιολόγηση της επίδρασης των περιοχών Natura 2000 στην εμπορική δραστηριότητα (σε Κρήτη και Ήπειρο χαρακτηρίζεται ως ουδέτερη προς θετική, ενώ για Αττική, ΑΜΑΘ και Δυτ. Μακεδονία θεωρείται ως ουδέτερη), στη δόμηση (με η μεγαλύτερη διαφορά να παρατηρείται ανάμεσα σε Αττική με Κρήτη), και στις πολιτισμικές δραστηριότητες (όπου σε Κρήτη και Ήπειρο η επίδραση θετική προς πολύ θετική ενώ σε ΑΜΑΘ και Δυτ. Μακεδονία ως ουδέτερη προς θετική).

5.3.2.6 5^η ερώτηση: Ομάδες και δραστηριότητες που ωφελούνται από την ύπαρξη περιοχών Natura 2000

Η πέμπτη ερώτηση αφορά τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων ως προς τις διάφορες δραστηριότητες και τις αντίστοιχες ομάδες εμπλεκόμενων μερών που πιθανώς ωφελούνται από την ανακήρυξη περιοχών Natura 2000. Η ερώτηση είναι κλειστή και οι συμμετέχοντες αξιολογούν τον βαθμό στον οποίο διάφορες ομάδες εμπλεκόμενων και δραστηριότητες ωφελούνται, επιλέγοντας τον χαρακτηρισμό «Καθόλου», «Λίγο», «Μέτρια», «Αρκετά», ή «Πολύ». Επιπλέον, οι συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν την απάντηση «Δεν γνωρίζω».

Για τη διευκόλυνση της ανάλυσης, οι χαρακτηρισμοί «Καθόλου», «Λίγο», «Μέτρια», «Αρκετά», ή «Πολύ», αντιστοιχίστηκαν σε αριθμούς, όπου «Καθόλου»=0, «Λίγο»=1, «Μέτρια»=2, «Αρκετά»=3 και «Πολύ»=4. Στη συνέχεια, υπολογίστηκε ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση της βαθμολογίας που έδωσαν οι συμμετέχοντες για κάθε τομέα και δραστηριότητα της ερώτησης 5. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες ανά ομάδα εμπλεκόμενων και ανά περιφέρεια

Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Αρχικά παρουσιάζονται οι απαντήσεις των διαφορετικών ομάδων εμπλεκόμενων (156 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-8. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πιθανής ωφέλειας, για δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων από την ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156)

(όπου 0=«Καθόλου», 1=«Λίγο», 2=«Μέτρια», 3=«Αρκετά» και 4=«Πολύ»)

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	3,8	0,4	3,4	0,9	3,4	1,3	3,3	0,9	3,4	0,6	3,4	0,9
Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	3,9	0,2	3,7	0,6	3,0	1,5	3,8	0,5	3,8	0,4	3,7	0,6

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Αγρότες	2,1	1,0	1,7	1,1	2,4	1,6	1,9	1,2	2,2	1,2	1,9	1,2
Κτηνοτρόφοι	1,6	1,0	1,5	1,2	2,0	1,4	1,7	1,4	1,9	1,1	1,6	1,2
Επαγγελματίες αλιείς	1,4	1,0	1,6	1,3	2,1	1,6	1,6	1,4	2,3	1,2	1,7	1,3
Επαγγελματίες τουρισμού	2,5	1,2	2,3	1,3	2,5	1,3	1,9	1,4	2,2	1,2	2,2	1,3
Επαγγελματίες εναλλακτικού τουρισμού	3,6	0,9	3,3	0,9	3,8	0,4	3,5	0,9	3,4	0,8	3,4	0,9
Χιονοδρομικά κέντρα	2,4	1,2	2,2	1,3	2,7	1,2	1,9	1,5	2,1	1,4	2,1	1,4
Επαγγελματίες δραστηριοτήτων φύσης	3,2	1,0	3,2	1,0	3,4	1,1	3,3	0,9	2,9	1,2	3,2	1,0
Υλοτόμοι	1,4	1,1	1,3	1,2	1,6	1,2	1,1	0,8	1,5	1,2	1,3	1,1
Συλλέκτες μη-ξυλωδών προϊόντων	2,5	1,5	2,5	1,2	2,6	1,5	2,8	1,1	2,8	1,2	2,6	1,2
Κυνηγοί	1,3	0,9	1,2	1,2	1,8	1,4	1,1	1,1	1,4	1,2	1,3	1,1
Ερασιτέχνες αλιείς	2,1	1,3	1,8	1,4	1,9	1,0	2,0	1,3	2,0	1,2	1,9	1,3
Φυσιολάτρες	3,6	0,7	3,7	0,6	3,6	0,5	3,7	0,5	3,4	0,9	3,6	0,6
Ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής	0,8	0,6	1,4	1,3	0,5	0,8	0,5	0,9	0,8	0,9	1,0	1,1
Επιστημονική κοινότητα	3,8	0,6	3,6	0,7	3,4	1,3	3,7	0,5	3,6	0,6	3,6	0,7
Δημόσιες Αρχές	2,8	1,1	2,4	1,1	2,7	1,1	2,4	1,3	2,9	0,9	2,5	1,1
Ένοπλες δυνάμεις / Στρατός	1,4	0,9	1,1	1,2	1,3	1,6	0,8	1,1	1,3	1,3	1,1	1,2
Τοπικές κοινότητες και κοινωνίες	3,2	1,1	2,7	1,1	2,7	1,3	3,2	1,1	2,8	1,4	2,9	1,1
Εταιρίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	0,9	1,0	1,3	1,1	1,9	1,8	1,3	1,1	1,6	0,9	1,3	1,1
Εταιρείες κατασκευής έργων υποδομής	1,2	0,9	0,8	0,9	1,1	1,6	1,1	1,3	1,1	0,9	1,0	1,0
Εταιρείες μεταλλείων / ορυχείων	0,6	0,8	0,3	0,6	0,6	1,4	0,3	0,5	0,9	1,2	0,4	0,8
Εταιρείες εξορύξεων υδρογονανθράκων	0,3	0,6	0,3	0,7	0,7	1,5	0,2	0,6	0,8	1,1	0,4	0,8
Εταιρείες υδροηλεκτρικής ενέργειας/ φράγματα	0,9	1,0	1,1	1,1	1,0	1,5	1,0	1,2	1,2	0,8	1,0	1,1
Βιομηχανίες / Σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας/ Διυλιστήρια	0,6	1,0	0,5	0,8	0,9	1,5	0,3	0,5	0,7	1,1	0,5	0,9

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
/Βιοτεχνικές/Μεταποιητικές μονάδες												

Συνολικά περισσότερο ωφελούνται οι ΜΚΟ, οι ΦΔΠΠ, οι εταιρίες εναλλακτικού τουρισμού, η επιστημονική κοινότητα, και οι φυσιολάτρες. Σε μέτριο βαθμό ωφελούνται οι φορείς του πρωτογενούς τομέα, οι επαγγελματίες τουρισμού, τα χιονοδρομικά κέντρα, οι ερασιτέχνες αλιείς, και οι δημόσιες αρχές. Λιγότερο από όλους ωφελούνται οι εταιρίες μεταλλείων/ ορυχείων, εξορύξεων υδρογονανθράκων και παραγωγής ενέργειας.

Σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων ομάδων παρατηρούνται για τους φορείς του πρωτογενούς τομέα (εκπρόσωποι ΦΔΠΠ και ΜΚΟ απαντούν ότι ωφελούνται μέτρια έως αρκετά ενώ οι υπόλοιπες ομάδες λίγο προς μέτρια), για τις ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής (ΦΔΠΠ και επιστήμονες απαντούν ότι ωφελούνται καθόλου έως λίγο ενώ οι λοιπές αρχές λίγο προς μέτρια), και για τις εταιρίες μεταλλείων/ ορυχείων και εξορύξεων υδρογονανθράκων (αρχές και επιστημονικοί φορείς υποστηρίζουν ότι δεν ωφελούνται καθόλου ενώ οι ΜΚΟ ότι ωφελούνται λίγο).

Απαντήσεις υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

Στη συνέχεια συγκρίνουμε τις απαντήσεις εκπροσώπων υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια (91 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-9. Αντιλήψεις ως προς ως προς τον βαθμό πιθανής ωφέλειας, για δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων από την ανακήρυξη μιας περιοχής Natura 2000, ανά περιφέρεια (N=91)

(όπου 0=«Καθόλου» 0, 1=«Λίγο», 2=«Μέτρια», 3=«Αρκετά» και 4=«Πολύ»)

	Κρήτη		Αν. Μακεδονία - Θράκη		Αττική		Ήπειρος		Δυτ. Μακεδονία		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	3,8	0,4	3,4	1,0	3,6	1,2	3,0	1,2	3,4	0,8	3,4	1,0
Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	3,6	0,5	3,7	0,6	3,7	0,9	3,0	1,3	3,9	0,3	3,6	0,8
Αγρότες	2,4	1,2	1,9	1,1	1,5	0,9	2,0	1,3	1,5	1,1	1,8	1,2
Κτηνοτρόφοι	2,3	0,5	1,7	1,3	1,3	1,0	1,7	1,4	1,3	1,1	1,6	1,2
Επαγγελματίες αλιείς	2,1	1,5	1,5	1,3	1,6	1,6	1,9	1,3	1,7	1,2	1,7	1,3
Επαγγελματίες τουρισμού	2,9	0,9	1,9	1,2	2,3	1,5	3,3	0,8	2,2	1,3	2,3	1,3
Επαγγελματίες εναλλακτικού τουρισμού	3,8	0,4	3,4	0,8	3,2	1,2	3,7	0,5	3,2	1,1	3,4	0,9
Χιονοδρομικά κέντρα	2,5	1,6	2,2	1,2	2,3	1,5	1,8	1,6	2,2	1,3	2,2	1,3

	Κρήτη		Αν. Μακεδονία - Θράκη		Αττική		Ήπειρος		Δυτ. Μακεδονία		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Επαγγελματίες δραστηριοτήτων φύσης	3,4	0,7	3,2	1,0	2,8	1,4	3,6	1,0	3,1	1,1	3,2	1,0
Υλοτόμοι	1,1	1,2	1,6	1,1	0,2	0,5	1,5	1,4	1,5	1,2	1,3	1,2
Συλλέκτες μη-ξυλωδών προϊόντων	2,3	1,4	2,6	1,0	1,9	1,4	2,8	1,3	2,6	1,3	2,5	1,2
Κυνηγοί	1,6	1,1	1,4	1,2	0,7	0,5	1,8	1,5	1,1	1,1	1,3	1,2
Ερασιτέχνες αλιείς	2,1	1,4	1,8	1,2	1,4	1,7	2,2	1,4	1,8	1,3	1,8	1,3
Φυσιολάτρες	3,7	0,5	3,6	0,6	3,8	0,6	3,7	0,5	3,6	0,6	3,7	0,6
Ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής	2,1	1,2	1,3	1,3	0,9	1,3	0,8	1,2	1,4	1,2	1,3	1,2
Επιστημονική κοινότητα	4,0	0,0	3,6	0,6	3,6	1,3	3,3	1,2	3,7	0,6	3,6	0,8
Δημόσιες Αρχές	2,7	1,1	2,3	0,9	2,8	1,6	2,5	1,2	2,3	0,8	2,4	1,1
Ένοπλες δυνάμεις / Στρατός	1,1	1,6	1,0	0,9	0,7	1,4	1,8	1,5	1,2	1,2	1,1	1,2
Τοπικές κοινότητες και κοινωνίες	3,0	1,0	2,7	1,0	3,2	1,3	2,8	1,3	2,4	1,1	2,7	1,1
Εταιρίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	1,6	1,0	1,2	1,0	1,1	1,0	1,9	1,5	1,2	1,2	1,3	1,1
Εταιρείες κατασκευής έργων υποδομής	1,1	1,0	0,9	0,9	0,4	0,7	0,9	1,4	0,9	1,0	0,9	1,0
Εταιρίες μεταλλείων / ορυχείων	0,3	0,7	0,4	0,7	0,1	0,3	0,6	1,3	0,3	0,7	0,3	0,7
Εταιρίες εξορύξεων υδρογονανθράκων	0,6	0,8	0,2	0,4	0,2	0,7	0,6	1,3	0,5	0,9	0,4	0,8
Εταιρίες υδροηλεκτρικής ενέργειας/ φράγματα	0,7	0,8	1,0	1,0	1,4	1,6	1,1	1,5	1,0	1,0	1,1	1,1
Βιομηχανίες / Σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας/ Διυλιστήρια /Βιοτεχνικές/Μεταποιητικές μονάδες	0,9	1,1	0,7	0,9	0,2	0,6	0,7	1,3	0,3	0,8	0,5	0,9

Αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των περιφερειών παρατηρούνται για τους φορείς του πρωτογενούς τομέα (στην Κρήτη αξιολογούν ότι ωφελούνται περισσότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες), για τους επαγγελματίες τουρισμού (ωφελούνται περισσότερο σε Κρήτη και Ήπειρο), καθώς και για τους υλοτόμους και τους κυνηγούς (στην Αττική ωφελούνται λιγότερο με σημαντική διαφορά από τις υπόλοιπες περιφέρειες).

5.3.2.7 6^η ερώτηση: Ομάδες και δραστηριότητες που μπορεί να αποτελούν πίεση/απειλή για τις περιοχές Natura 2000

Η έκτη και τελευταία ερώτηση της ενότητας αυτής του ερωτηματολογίου, αφορά τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με ομάδες και δραστηριότητες που μπορεί να αποτελούν πίεση ή απειλή για τις περιοχές Natura 2000. Και αυτή η ερώτηση είναι κλειστή και ζητά από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν τον βαθμό στον οποίο διάφορες ομάδες εμπλεκόμενων και δραστηριότητες αποτελούν πίεση ή απειλή, επιλέγοντας τον χαρακτηρισμό «Καθόλου», «Λίγο», «Μέτρια», «Αρκετά», ή «Πολύ». Επιπλέον, οι συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν την απάντηση «Δεν γνωρίζω».

Για τη διευκόλυνση της ανάλυσης, οι χαρακτηρισμοί «Καθόλου», «Λίγο», «Μέτρια», «Αρκετά», ή «Πολύ», αντιστοιχίστηκαν σε αριθμούς, όπου «Καθόλου»=0, «Λίγο»=1, «Μέτρια»=2, «Αρκετά»=3 και «Πολύ»=4. Στη συνέχεια, υπολογίστηκε ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση του βαθμού πίεσης ή απειλής που δήλωσαν οι συμμετέχοντες για κάθε τομέα και δραστηριότητα της ερώτησης 5. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες ανά ομάδα εμπλεκόμενων και ανά περιφέρεια.

Απαντήσεις ανά ομάδα εμπλεκόμενων

Αρχικά παρουσιάζονται οι απαντήσεις των διαφορετικών ομάδων εμπλεκόμενων (156 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-10. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πίεσης ή απειλής που πιθανώς αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων για τις περιοχές Natura 2000, ανά ομάδα εμπλεκόμενων (N=156)

(όπου 0=«Καθόλου», 1=«Λίγο», 2=«Μέτρια», 3=«Αρκετά» και 4=«Πολύ»)

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	0,8	1,6	0,7	1,3	0,6	1,3	0,9	1,2	0,1	0,4	0,7	1,2
Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	0,7	1,6	0,7	1,3	0,1	0,3	0,6	1,3	0,1	0,3	0,6	1,3
Αγρότες	2,1	1,0	1,7	1,0	1,3	0,8	1,9	1,3	1,2	0,8	1,8	1,1
Κτηνοτρόφοι	2,2	0,9	1,9	1,2	1,5	1,1	2,1	1,2	1,6	0,8	2,0	1,1
Επαγγελματίες αλιείς	2,4	1,0	2,2	1,1	2,1	1,2	2,3	1,3	2,3	1,0	2,2	1,1
Επαγγελματίες τουρισμού	2,4	1,3	2,6	1,2	2,6	1,4	2,8	1,3	2,6	1,4	2,6	1,3
Επαγγελματίες εναλλακτικού τουρισμού	1,0	1,1	1,3	1,3	0,8	1,4	1,3	1,2	1,1	1,0	1,2	1,2
Χιονοδρομικά κέντρα	2,0	0,9	1,9	1,3	1,6	1,4	2,2	1,2	2,7	1,1	2,0	1,2

	Υπουργεία		Λοιπές αρχές		ΦΔΠΠ		Επιστημονικοί φορείς		ΜΚΟ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Επαγγελματίες δραστηριοτήτων φύσης	1,3	1,0	1,1	1,2	0,5	0,5	1,3	1,2	0,9	0,8	1,1	1,1
Υλοτόμοι	1,8	1,3	2,2	1,3	2,0	1,0	2,3	1,2	2,0	1,0	2,1	1,2
Συλλέκτες μη-ξυλωδών προϊόντων	1,4	1,3	1,6	1,2	0,9	0,7	1,7	1,2	1,1	0,9	1,5	1,2
Κυνηγοί	2,4	1,2	2,6	1,1	3,0	0,9	2,9	1,2	2,8	0,8	2,7	1,1
Ερασιτέχνες αλιείς	1,6	0,9	1,5	1,1	1,1	0,6	1,6	1,4	1,7	1,0	1,5	1,1
Φυσιολάτρες	0,8	1,2	0,7	1,1	0,4	0,5	0,8	1,3	0,4	0,5	0,7	1,1
Ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής	2,9	1,2	2,3	1,3	3,0	1,1	3,2	1,2	3,3	0,9	2,7	1,3
Επιστημονική κοινότητα	0,8	1,6	0,7	1,3	0,5	1,4	0,5	1,3	0,3	0,7	0,6	1,3
Δημόσιες Αρχές	1,4	1,4	0,8	1,1	1,1	1,5	1,3	1,2	1,3	1,4	1,1	1,2
Ένοπλες δυνάμεις / Στρατός	1,3	1,1	1,3	1,3	1,8	1,6	2,3	1,5	2,6	1,1	1,7	1,4
Τοπικές κοινότητες και κοινωνίες	1,2	1,3	1,5	1,1	1,7	1,5	1,4	1,2	1,4	1,2	1,5	1,1
Εταιρίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	2,5	1,4	2,3	1,2	2,1	1,6	2,6	1,2	2,4	1,3	2,4	1,2
Εταιρείες κατασκευής έργων υποδομής	2,6	1,1	2,4	1,3	2,4	1,5	2,8	1,4	3,0	1,2	2,6	1,3
Εταιρίες μεταλλείων / ορυχείων	3,2	1,3	3,3	1,2	3,5	0,8	3,5	0,9	3,5	0,8	3,4	1,1
Εταιρίες εξορύξεων υδρογονανθράκων	3,3	1,4	3,3	1,2	3,7	0,5	3,2	1,3	4,0	0,0	3,4	1,2
Εταιρίες υδροηλεκτρικής ενέργειας/ φράγματα	2,7	1,5	2,6	1,2	2,6	1,4	2,9	1,4	2,8	1,2	2,7	1,3
Βιομηχανίες / Σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας/ Διυλιστήρια /Βιοτεχνικές/Μεταποιητικές μονάδες	3,0	1,5	3,2	1,2	3,5	0,5	3,2	1,3	3,5	0,8	3,2	1,2

Συνολικά περισσότερο αποτελούν πίεση ή απειλή τα μεταλλεία, οι εξορύξεις και η παραγωγή ενέργειας. Ως αρκετά σημαντική πίεση ή απειλή αξιολογούνται οι κυνηγοί, οι ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής, και οι εταιρίες ΑΠΕ, έργων υποδομής και υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Ως μέτρια πίεση ή απειλή γίνονται αντιληπτοί ο πρωτογενής τομέας, οι επαγγελματίες τουρισμού, τα χιονοδρομικά κέντρα, και οι υλοτόμοι. Τέλος, ως μικρή ή καθόλου πίεση ή απειλή χαρακτηρίζονται οι ΜΚΟ, οι ΦΔΠΠ, οι εταιρίες εναλλακτικού τουρισμού, η επιστημονική κοινότητα, και οι φυσιολάτρες.

Διαφορές ως προς την αξιολόγηση σαν πίεση ή απειλή παρατηρούνται για τους αγρότες (διαφοροποίηση ανάμεσα σε ΜΚΟ και υπόλοιπες ομάδες), για τους κτηνοτρόφους (απόκλιση στην αντίληψη ανάμεσα σε ΦΔΠΠ και υπουργεία), για τα χιονοδρομικά κέντρα (σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα σε ΦΔΠΠ και ΜΚΟ), και για τους επαγγελματίες δραστηριοτήτων φύσης (σημαντική απόκλιση ανάμεσα σε ΦΔΠΠ σε σχέση με υπουργεία και επιστήμονες).

Επιπλέον, διαφορές παρατηρούνται για τους συλλέκτες μη-ξυλωδών προϊόντων (ΦΔΠΠ και ΜΚΟ τους αξιολογούν ως μικρότερη πίεση σε σχέση με επιστήμονες και λοιπές αρχές), και τέλος για τον Στρατό (ΜΚΟ και επιστήμονες τον αξιολογούν ως μεγαλύτερη απειλή σε σχέση με υπουργεία και λοιπές αρχές).

Απαντήσεις υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια

Στη συνέχεια συγκρίνουμε τις απαντήσεις εκπροσώπων υπηρεσιών και ΦΔΠΠ ανά περιφέρεια (91 συμμετέχοντες).

Πίνακας 5-11. Αντιλήψεις ως προς τον βαθμό πίεσης ή απειλής που πιθανώς αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες και ομάδες εμπλεκόμενων για τις περιοχές Natura 2000, ανά περιφέρεια (N=91)

(όπου 0=«Καθόλου», 1=«Λίγο», 2=«Μέτρια», 3=«Αρκετά» και 4=«Πολύ»)

	Κρήτη		Αν. Μακεδονία - Θράκη		Αττική		Ήπειρος		Δυτ. Μακεδονία		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	0,8	1,4	0,4	1,0	0,5	0,7	0,9	1,4	1,1	1,6	0,7	1,3
Φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	0,7	1,3	0,7	1,3	0,2	0,4	0,7	1,4	0,6	1,4	0,6	1,3
Αγρότες	1,4	0,7	1,8	1,1	2,0	1,0	1,5	1,0	1,7	0,9	1,7	1,0
Κτηνοτρόφοι	2,3	1,2	1,9	1,4	2,4	0,8	1,6	1,1	1,6	0,9	1,9	1,2
Επαγγελματίες αλιείς	1,7	1,2	2,0	1,1	2,7	1,0	1,8	1,1	2,5	1,1	2,2	1,1
Επαγγελματίες τουρισμού	2,3	1,5	2,6	1,2	3,4	0,6	2,7	1,1	2,2	1,2	2,6	1,2
Επαγγελματίες εναλλακτικού τουρισμού	1,0	1,3	1,1	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5	1,3	1,3	1,2	1,3
Χιονοδρομικά κέντρα	1,3	1,0	2,0	1,2	2,7	1,1	2,0	1,4	1,6	1,3	1,9	1,3
Επαγγελματίες δραστηριοτήτων φύσης	0,8	0,8	1,0	1,3	1,3	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,0	1,1
Υλοτόμοι	2,0	1,2	1,9	1,3	3,5	1,0	1,8	1,3	2,0	1,1	2,1	1,3
Συλλέκτες μη-ξυλωδών προϊόντων	1,8	1,6	1,6	1,3	1,7	1,1	1,5	1,2	1,3	1,0	1,5	1,2
Κυνηγοί	2,4	1,2	2,5	1,1	3,2	1,0	2,5	1,2	2,6	1,0	2,6	1,1
Ερασιτέχνες αλιείς	1,6	1,4	1,4	1,2	1,8	1,0	0,8	0,6	1,6	0,9	1,5	1,1

	Κρήτη		Αν. Μακεδονία - Θράκη		Αττική		Ήπειρος		Δυτ. Μακεδονία		ΣΥΝΟΛΟ	
	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Φυσιολάτρες	0,9	1,4	0,6	1,2	0,7	0,7	0,6	1,0	0,5	1,0	0,6	1,1
Ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής	2,6	1,2	2,3	1,3	3,2	0,7	2,5	1,3	2,0	1,4	2,4	1,3
Επιστημονική κοινότητα	0,6	1,3	0,9	1,5	0,2	0,5	0,6	1,4	0,6	1,4	0,6	1,3
Δημόσιες Αρχές	0,8	1,1	1,1	1,1	0,5	0,8	1,0	1,3	0,7	1,1	0,9	1,1
Ένοπλες δυνάμεις / Στρατός	1,1	1,4	1,5	1,2	1,7	1,3	1,3	1,4	1,3	1,5	1,4	1,3
Τοπικές κοινότητες και κοινωνίες	1,0	1,1	1,5	1,1	2,1	0,9	1,9	1,2	1,3	1,0	1,5	1,1
Εταιρίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	2,1	1,2	2,4	1,2	2,8	1,2	2,5	1,3	2,0	1,3	2,3	1,2
Εταιρείες κατασκευής έργων υποδομής	2,1	1,3	2,6	1,3	3,0	1,1	2,4	1,1	2,1	1,4	2,4	1,3
Εταιρίες μεταλλείων / ορυχείων	2,8	1,5	3,7	0,5	3,9	0,3	2,8	1,5	3,2	1,3	3,4	1,1
Εταιρίες εξορύξεων υδρογονανθράκων	2,8	1,4	3,5	1,0	3,9	0,3	3,2	1,3	3,3	1,3	3,4	1,1
Εταιρίες υδροηλεκτρικής ενέργειας/ φράγματα	2,3	1,2	2,5	1,3	3,3	1,0	2,8	1,0	2,5	1,3	2,6	1,2
Βιομηχανίες / Σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας/ Διυλιστήρια /Βιοτεχνικές/Μεταποιητικές μονάδες	2,8	1,4	3,3	1,0	3,8	0,1	3,1	1,3	3,2	1,3	3,3	1,1

Διαφορές ως προς την αξιολόγηση των ομάδων και δραστηριοτήτων ως πίεση ή απειλή, από τις διαφορετικές περιφέρειες, φαίνονται για τους κτηνοτρόφους (Ήπειρος και Δυτ. Μακεδονία τους αξιολογούν ως μικρότερη πίεση σε σχέση με Αττική και Κρήτη) και για τους ερασιτέχνες αλιείς (στην Ήπειρο βαθμολογούνται με σημαντική διαφορά ως μικρότερη πίεση σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες). Επιπλέον, παρατηρείται σημαντική απόκλιση για τους επαγγελματίες τουρισμού, τα χιονοδρομικά κέντρα, τους υλοτόμους και τις ομάδες μηχανοκίνητης αναψυχής, όπου στην Αττική αξιολογούνται με διαφορά ως σημαντικότερες απειλές σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Τα μεταλλεία και η βιομηχανία, φαίνεται να αξιολογούνται ως μικρότερη πίεση ή απειλή στην Κρήτη και στην Ήπειρο. Τέλος, η εξόρυξη υδρογονανθράκων επίσης χαρακτηρίζεται ως μικρότερη απειλή στην Κρήτη.

5.3.3 Γνώσεις και αντιλήψεις για τον ορισμό, την προστασία και τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000 (αποτελέσματα από τις ομάδες εστίασης)

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των απαντήσεων όπως αυτές διατυπώθηκαν κατά την πρώτη δραστηριότητα των ομάδων εστίασης. Η δραστηριότητα αυτή αποτελούνταν συνολικά από τρεις ερωτήσεις, οι οποίες είχαν ως στόχο να αποτυπώσουν τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τις περιοχές Natura 2000, την προστασία και τη διαχείριση τους. Η ομάδα έργου έθετε τις τρεις ερωτήσεις διαδοχικά, και για κάθε ερώτηση οι συμμετέχοντες κατέγραφαν τις απαντήσεις ατομικά και ανώνυμα. Η ερωτήσεις ήταν ανοιχτές και οι συμμετέχοντες είχαν την δυνατότητα να δώσουν όσες απαντήσεις ήθελαν.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν από την ομάδα έργου κατά την διάρκεια του πρώτου μέρους των ομάδων εστίασης είναι οι παρακάτω:

- *Ερώτηση 1:* Τι είναι Natura 2000,
- *Ερώτηση 2:* Τι είναι η προστασία μιας περιοχής Natura 2000, και
- *Ερώτηση 3:* Τι είναι η διαχείριση μιας περιοχής Natura 2000

Για την ανάλυση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων, οι απαντήσεις αποδελτιώθηκαν ανά ερώτηση και στην συνέχεια κωδικοποιήθηκαν ως προς το περιεχόμενο που εκφράζουν. Από την κωδικοποίηση των απαντήσεων προέκυψαν οι κατηγορίες που παρουσιάζονται στους Πίνακες 5-12 έως 5.14. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά ερώτηση.

5.3.3.1 Ερώτηση 1⁹: Τι είναι οι περιοχές Natura 2000

Η πρώτη ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στο τι είναι μια περιοχή Natura 2000, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές από τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης σύμφωνα με την εμπειρία τους⁹. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι κατηγορίες που προέκυψαν από την κωδικοποίηση των απαντήσεων συνολικά, από όλες τις ομάδες εστίασης, είτε αυτές αφορούν υπηρεσίες και φορείς, είτε επιστήμονες και ΜΚΟ, είτε ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον ή ομάδες από την κοινωνία των πολιτών, καθώς και παραδείγματα απαντήσεων.

Πίνακας 5-12. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) μια περιοχή Natura 2000

Κατηγορία	Παραδείγματα απαντήσεων
Είδη χλωρίδας και πανίδας	«σπάνια χλωρίδα και πανίδα» «αγριόγατα, όρνια, βιτσιλά» «συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για τα οποία χαρακτηρίστηκαν οι περιοχές ως Natura 2000»
Πολιτισμικές αξίες	“κληρονομιά (από πριν και για μετά)” “ταυτότητα των λαών και πολιτισμών” “περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους” “τοπίο”

⁹ Σημειώνεται ότι δινόταν στους συμμετέχοντες η επεξήγηση ότι το «τι είναι» μπορεί να αντικατασταθεί από το «τι σημαίνει». Η ομάδα του έργου διευκρίνιζε ότι οι απαντήσεις είναι ανοιχτές, ελεύθερες και ανώνυμες και ότι κάθε συμμετέχοντας μπορούσε να συμπληρώσει όσες απαντήσεις ήθελε.

Κατηγορία	Παραδείγματα απαντήσεων
Προστατευόμενες περιοχές, οδηγίες για τη φύση	«προστατευόμενη περιοχή» «είναι ένα δίκτυο προστατευόμενων περιοχών της Ευρώπης» «προστατευόμενες περιοχές σε χώρες Ευρώπης βάση κοινοτικής οδηγίας» «περιοχές προστασίας της οδηγίας 92/33 (οικότοποι και είδη και περιοχές» «προστασίας της οδηγίας 2009/37 (πουλιά) και περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος»
Διαχείριση, ρύθμιση δραστηριοτήτων	«περιοχές όπου εφαρμόζονται συγκεκριμένες πρακτικές διαχείρισης..» «περιοχές περιβαλλοντικών δεσμεύσεων περιορισμών» «κανόνες συγκεκριμένοι»
Συνύπαρξη, ήπια ανάπτυξη	«ήπιας βιομηχανικής ανάπτυξης και παρέμβαση» «περιοχές που να μην επιτρέπεται η αξιοποίηση τους αλλά πάντα με σεβασμό στο περιβάλλον» «αειφόρα ανάπτυξη»
Οφέλη για τις ανθρώπινες δραστηριότητες	«...μπορεί η Natura να δώσει υπεραξία στα προϊόντα...» «οφέλη στην ανάπτυξη του τουρισμού»
Ελλιπής ενημέρωση	«...έλλειψη πληροφορίας» «υπάρχει άγνοια στο κοινό» «περιοχές που όλοι ακούμε και δεν γνωρίζουμε ακριβώς ποιες είναι»
Προστατευόμενες περιοχές στα χαρτιά	«θεωρητικά προστατευόμενες περιοχές» «προστατευόμενη παρανομία» «περιορισμοί αλλά όχι προστασία»
Ασαφείς αρμοδιότητες	«δεν είναι γνωστό ποιοι είναι οι αρμόδιοι» «δεν υπάρχει φορέας να αναλάβει τη διαχείριση και να δώσει λύσεις»
Απουσία τοπικής κοινωνικής συναίνεσης	«απαγόρευση σε φέρνει αντιμέτωπο με την κοινωνία» «μέτρα χωρίς τις απόψεις των ντόπιων»
Φόβος και επιφύλαξη	«φοβόμαστε απαγορεύσεις» «απειλή» «φόβος»
Προστασία περιβάλλοντος(εις βάρος) του ανθρώπου	«ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη» «μην αγγίζετε» «θάβει τα επαγγέλματα αγρότες κτηνοτρόφους» «περιορισμοί σε ανοικοδόμηση, εργασία, δραστηριότητες» «νιώθουμε ότι το περιβάλλον προστατεύεται αλλά ο άνθρωπος όχι»
Ανισότητα αντιμετώπισης μικρών και μεγάλων δραστηριοτήτων	«περιορισμοί σε επενδυτική δραστηριότητα μικρού μήκους» «κατάργηση της Natura με επεμβάσεις όπως π.χ. δρόμους, αιολικά πάρκα κ.τλ.» «περιοχές σχετικά παρθένας –Στόχος για επενδυτές (τουρισμός –ΑΠΕ)»

5.3.3.2 Ερώτηση 2^η: Τι είναι προστασία μιας περιοχής Natura 2000

Η δεύτερη ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στο τι είναι η προστασία μιας περιοχής Natura 2000, όπως αυτή γίνονται αντιληπτή από τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης σύμφωνα με την εμπειρία τους και τις αντιλήψεις τους.

Σημειώνεται ότι δινόταν στους συμμετέχοντες η επεξήγηση ότι το «τι είναι» μπορεί να αντικατασταθεί από το «τι σημαίνει», και αρκετές φορές δινόταν η επεξήγηση του «τι είναι» ως «τι

περιλαμβάνει». Η ομάδα του έργου διευκρινίζει ότι οι απαντήσεις είναι ανοιχτές, ελεύθερες και ανώνυμες και ότι κάθε συμμετέχοντας μπορούσε να συμπληρώσει όσες απαντήσεις ήθελε.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι κατηγορίες που προέκυψαν από την κωδικοποίηση των απαντήσεων συνολικά, από όλες τις ομάδες εστίασης, είτε αυτές αφορούν υπηρεσίες και φορείς, είτε επιστήμονες και ΜΚΟ, είτε ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον ή ομάδες από την κοινωνία των πολιτών, καθώς και παραδείγματα για τον τρόπο κατηγοριοποίησης αυτών.

Πίνακας 5-13. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) προστασία περιοχής Natura 2000

Παραδείγματα απαντήσεων	
Διατήρηση ή προστασία της χλωρίδας, πανίδας και λοιπών χαρακτηριστικών της περιοχής	«προστασία της χλωρίδας και της πανίδας της περιοχής και του περιβάλλοντος αυτής» «εξασφάλιση διατήρησης σπάνιων ειδών και οικοτόπων» «σεβασμός των οργανισμών που περιλαμβάνει» «προτεραιότητα η διαφύλαξη περιβάλλοντος»
Αξιοποίηση με ορθό τρόπο, συνύπαρξη	«ειδική διατήρηση της περιοχής χωρίς αν αποκλείονται οι δράσεις που αποσκοπούν στην ανάπτυξη» «συμφωνία σεβασμού στη συνύπαρξη»
Παρακολούθηση, επιστημονική προσέγγιση	«επιστημονική προσέγγιση» «ορθή διαχείριση με βάση τα επιστημονικά δεδομένα» «επιτήρηση και παρακολούθηση» «παρακολούθηση βιολογικών παραμέτρων διαχείρισης»
Θεσμικό πλαίσιο, εφαρμογή και έλεγχος	«θεσμικό πλαίσιο» «σχέδιο διαχείρισης» «εφαρμογή συγκεκριμένων νομικών διατάξεων με σκοπό τη διατήρηση» «τήρηση της νομοθεσίας για τη φύση και κυρώσεις για τους παραβάτες»
Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, κατανόηση τοπικών κοινωνιών	«ενημέρωση του κοινού για το τι σημαίνει Natura» «σύνδεση των περιοχών με τον πληθυσμό των περιοχών Natura» «κατανόηση της ανάγκης διατήρησης των περιοχών» «ενημέρωση και συνεργασία τοπικών κοινωνιών» «συνεργασία δημοσίων υπηρεσιών»
Διαχείριση και περιορισμοί σε δραστηριότητες	«κανόνες διαχείρισης» «έλεγχος ανθρώπινων δραστηριοτήτων»
Κίνητρα, αντισταθμιστικά οφέλη	«αναβάθμιση προϊόντος» «κίνητρα για βιολογικά /απονιτροποίηση»
Προστασία αλλά με μέτρο	«η ...προστασία των υπηρεσιών των περιοχών με όρια και σεβασμό τις οικονομικές δραστηριότητες» «καθορισμός όρων ...χωρίς αυτός να είναι εις βάρος όσων ζουν και δραστηριοποιούνται σε αυτές»
Απαγορεύσεις, περιορισμοί, εμπόδια εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας	«πρόβλημα - προστασία vs ανάπτυξη» «παράλογα μέτρα και περιορισμοί» «απαγορεύσεις και περιορισμοί -όχι για τα πιο σημαντικά»

Παραδείγματα απαντήσεων

Φόβος και επιφύλαξη

- «φόβος επέκτασης περιοχών»
- «φόβος αυστηρότερης διαχείρισης απαγορεύσεων»
- «φόβος και τρόμος είναι οι περιοχές»

5.3.3.3 Ερώτηση 3^η: Τι είναι η διαχείριση μιας περιοχής Natura 2000

Η τελευταία ερώτηση ζητά από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στο τι είναι η προστασία μιας περιοχής Natura 2000, όπως αυτή γίνονται αντιληπτή από τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης σύμφωνα με την εμπειρία τους και τις αντιλήψεις τους. Σημειώνεται ότι δινόταν στους συμμετέχοντες η επεξήγηση ότι το «τι είναι» μπορεί να αντικατασταθεί από το «τι σημαίνει» καθώς και το «τι περιλαμβάνει». Η ομάδα του έργου διευκρίνιζε ότι οι απαντήσεις είναι ανοιχτές, ελεύθερες και ανώνυμες και ότι κάθε συμμετέχοντας μπορούσε να συμπληρώσει όσες απαντήσεις ήθελε.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι κατηγορίες που προέκυψαν από την κωδικοποίηση των απαντήσεων συνολικά, από όλες τις ομάδες εστίασης, είτε αυτές αφορούν υπηρεσίες και φορείς, είτε επιστήμονες και ΜΚΟ, είτε ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον ή ομάδες από την κοινωνία των πολιτών, καθώς και παραδείγματα για τον τρόπο κατηγοριοποίησης αυτών.

Πίνακας 5-14. Κωδικοποίηση απαντήσεων σε κατηγορίες ως προς το τι είναι (τι σημαίνει) η διαχείριση μιας περιοχής Natura 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
Προστασία ειδών και οικοτόπων	«περιλαμβάνει κάποιους κανόνες προστασίας» «...να εφαρμοστούν για την προστασία των οικοσυστημάτων» «εξασφάλιση προστασίας»
Εφαρμογή μέτρων διατήρησης	«μέτρα διατήρησης» «διατήρηση»
Κανόνες και περιορισμοί δραστηριοτήτων	«περιορισμοί όχλησης ανθρωπίνων δραστηριοτήτων» «...ποια δραστηριότητα επιτρέπεται και ποια όχι» «κανόνες»
Αλληλεπίδραση, συνύπαρξη, συμβιβασμός	«διαχείριση πολλαπλών σκοπών που να είναι αποδεκτή από τις τοπικές κοινωνίες» «πρόσβαση σε όλους» «όρους συνύπαρξης ανθρωπίνων δραστηριοτήτων περιβάλλοντος»
Έλεγχος συμμόρφωσης, φύλαξη	«αστυνόμευση» «έλεγχος» «έλεγχος -να φοβούνται κάποιοι να κάνουν οτιδήποτε»
Χρηματοδότηση	«διάθεση πόρων για τη διαχείριση» «κονδύλια» «χρηματοδότηση»
Φόβος	«δεν έχουμε εμπιστοσύνη» «είμαστε επιφυλακτικοί» «απειλή θα μας πάρουν τα χωράφια και το μεροκάματο»

KATHΓΟΡΙΑ	Παραδείγματα απαντήσεων
Αντισταθμιστικά	«αποζημιώσεις» «πιστοποίηση προϊόντων ως bonus για τους περιορισμούς και τις ρυθμίσεις» «αντισταθμιστικά για τις απαγορεύσεις»
Ενημέρωση , ευαισθητοποίηση	«ποιος πως και γιατί είναι σημαντικό (να γνωρίζουμε)» «ειδική ενημέρωση πολιτών» «δράσεις ενημέρωσης κοινού»
Επιστημονική γνώση, παρακολούθηση μελέτη	«καταγραφή δεδομένων πεδίου για την περιοχή» «μελέτη βιοποικιλότητας» «παρακολούθηση (monitoring)»
Αξιοποίηση, ανάπτυξη (έμφαση στις δραστηριότητες)	«οικονομική εκμετάλλευση» «κανόνες λαμβάνοντας υπόψη την ανθρώπινη δραστηριότητα» «μεγαλύτερη προτεραιότητα στην τοπική ανάπτυξη και στις οικονομικές δραστηριότητες»
Σχέδιο διαχείρισης και θεσμικό πλαίσιο	«νομικό πλαίσιο προστασίας» «σχέδιο διαχείρισης» «κάλυψη νομοθετική»
Αειφορία	«σωστή αξιοποίηση» «ορθές πρακτικές» «αιεφόρος ανάπτυξη –βιώσιμη ανάπτυξη»
Συμμετοχή	«συμμετοχή χρηστών» «συμμετοχική παρουσία στην υποστήριξη της άρτιας λειτουργίας μιας τέτοιας περιοχής» «διαβούλευση»
Αρμόδιοι	«ένας φορέας που θα αναλάμβανε το σύνολο της διαδικασίας διαχείρισης» «ξεκάθαρες αρμοδιότητες αρχών» «φορείς με αρμοδιότητα στη διαχείριση»
Απαγορεύσεις, περιορισμοί, εμπόδια εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας	«φειδωλές επιδοτήσεις αλλά αυστηρότητα στους περιορισμούς» «πικρή γεύση στο κοινό/χρήστες» «προστασία μόνο του περιβάλλοντος χωρίς καμία πρόβλεψη για τους κατοίκους και την ανάπτυξη του τόπου μόνο περιορισμούς»
Ανισότητα αντιμετώπισης δραστηριοτήτων	«απαγορεύουμε κάποιες π.χ. κτηνοτρόφοι και αφήνουν άλλες χρήσεις (δρόμους ΑΠΕ έργα)» «οι ΑΠΕ έχουν μεγάλες επιπτώσεις αλλά επιτρέπονται στις Natura» «ερασιτεχνική αλιεία -καταστροφική /κανένας έλεγχος πάνε επαγγελματικά και τα πουλάνε»

5.3.3.4 Σύγκριση αντιλήψεων μεταξύ των ομάδων των συμμετεχόντων

Όπως περιγράφηκε στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας, κατά την υλοποίηση της δράσης Α.4 πραγματοποιήθηκαν ομάδες εστίασης με διαφορετικές κατηγορίες και ομάδες εμπλεκόμενων. Οργανώθηκαν ομάδες εστίασης με εθνικές αρχές στις οποίες συμμετείχαν υπηρεσίες από τα υπουργεία, ομάδα εστίασης με εθνικούς οικονομικούς συνδέσμους στις οποίες συμμετείχαν εκπρόσωποι ενώσεων και φορέων, ομάδα εστίασης με περιβαλλοντικές ΜΚΟ, ομάδες εστίασης με περιφερειακές αρχές στις οποίες συμμετείχαν εκπρόσωποι των υπηρεσιών της αποκεντρωμένης

διοίκησης των περιφερειακών ενοτήτων και των φορέων διαχείρισης, επιστήμονες με συμμετέχοντες από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Κρήτης, ομάδες με εμπλεκόμενους με οικονομικό ενδιαφέρον και ομάδες εστίασης με εμπλεκόμενους από την κοινωνία των πολιτών. Στο κεφάλαιο 4.3.3. παρουσιάζονται αναλυτικά οι ομάδες που πραγματοποιήθηκαν σε κάθε περιφέρεια και σε εθνικό επίπεδο.

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζουμε τις βασικές παρατηρήσεις σχετικά με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων των ομάδων εστίασης ανά εθνικές αρχές, περιφερειακές αρχές, εθνικούς οικονομικούς συνδέσμους, ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον (τοπικό επίπεδο), κοινωνία των πολιτών (τοπικό επίπεδο) και οι επιστήμονες με τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ παρουσιάζονται μαζί.

Ερώτηση 1^η: Τι είναι οι περιοχές Natura 2000

Παρατηρείται ότι όλες οι ομάδες εστίασης (εθνικές αρχές, περιφερειακές αρχές, επιστήμονες και ΜΚΟ) εκτός των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον και των ομάδων εστίασης με την κοινωνία των πολιτών, αντιλαμβάνονται κυρίως τις περιοχές Natura ως περιοχές προστατευόμενες, με σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας που τις χαρακτηρίζουν και για τα οποία προστατεύονται, ενώ φαίνεται να τις συνδέουν αρκετά και με την ήπια ανάπτυξη και αειφορία. Από τις ομάδες εστίασης που αναφέρθηκαν μόνο οι επιστήμονες, με τις ΜΚΟ και τις περιφερειακές αρχές φαίνεται να συνδέουν τις περιοχές και με άλλες αξίες όπως πολιτιστικές. Οι περιφερειακές αρχές επίσης φαίνεται να συνδέουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις περιοχές με τη διαχείριση και τη ρύθμιση ανθρώπινων δραστηριοτήτων, και αυτό ίσως εξηγείται από το γεγονός ότι είναι οι αρχές που βρίσκονται πιο κοντά στην εφαρμογή και υλοποίηση των όποιων ρυθμίσεων. Παρατηρείται ότι οι εθνικές αρχές καθώς και οι επιστήμονες με τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ δεν αναφέρουν αρνητικούς συσχετισμούς για τις περιοχές, με εξαίρεση τους επιστήμονες που επισημαίνουν την έλλειψη ενημέρωσης. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες στις περιφερειακές αρχές αναφέρουν κάποιες φορές τις περιοχές ως προστατευόμενες στα χαρτιά, ενώ έχουν σημειωθεί και αντιλήψεις ότι η προστασία των περιοχών γίνεται εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Οι αντιλήψεις των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον διαφοροποιούνται έντονα με τα παραπάνω, καθώς οι περιοχές Natura 2000 συνδέονται κυρίως με την προστασία του περιβάλλοντος εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας, ενώ αρκετές φορές συνδέονται με προστασία στα χαρτιά. Οι αντιλήψεις των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον εκφράζονται κυρίως με αρνητικές συνδέσεις για τις περιοχές ταυτόχρονα όμως φαίνονται να αντιλαμβάνονται ότι οι περιοχές είναι περιοχές οι οποίες προστατεύουν κάποια στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

Στην ομάδα εστίασης με τους εθνικούς οικονομικούς συνδέσμους οι περιοχές γίνονται αντιληπτές ως περιοχές προστασίας ειδών χλωρίδας και πανίδας παράλληλα όμως γίνεται αναφορά σε αρνητικές επιδράσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς και σε έλλειψη ενημέρωσης.

Στις ομάδες εστίασης με την κοινωνία των πολιτών οι περιοχές συνδέονται με την οικολογική τους και προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας, καθώς και με πολιτιστικές αξίες. Παράλληλα, και αυτοί οι συμμετέχοντες αναφέρουν συχνά τις περιοχές ως περιοχές που προστατεύονται στα χαρτιά καθώς και ως περιοχές που το περιβάλλον προστατεύεται εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Ερώτηση 2^η: Τι είναι η προστασία μιας περιοχής Natura 2000

Σε όλες τις ομάδες εστίασης η προστασία μιας περιοχής Natura 2000 συνδέεται κυρίως με την διατήρηση ή προστασία των χαρακτηριστικών της περιοχής καθώς και με τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μέσω της επιβολής ρυθμίσεων και περιορισμών. Η ομάδα εστίασης των εθνικών αρχών επικεντρώνεται σε αυτούς τους δύο άξονες, διατήρηση και ρύθμιση δραστηριοτήτων.

Στις ομάδες των περιφερειακών αρχών, εκτός από τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της περιοχής και τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μέσω ρυθμίσεων και περιορισμών, αναφέρεται εξίσου συχνά η ύπαρξη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και η εφαρμογή του ως άμεσα συνδεόμενο στοιχείο της προστασίας μιας περιοχής Natura 2000. Τέλος, σημαντικά συχνά στις ομάδες αυτές αναφέρεται η ανάγκη για ενημέρωση, ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών.

Οι ομάδες των επιστημόνων και των ΜΚΟ αναφέρουν πιο συχνά τη διατήρηση των χαρακτηριστικών και τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων ως στοιχεία της προστασίας μιας περιοχής Natura 2000, ενώ αναφέρουν στις απαντήσεις τους την ανάγκη θεσμικού πλαισίου και εφαρμογής τους, καθώς και την ανάγκη της ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Τέλος, τις ομάδες των επιστημόνων και των ΜΚΟ, συνδέουν σε κάποιο βαθμό τη προστασία με την ήπια συνύπαρξη και ανάπτυξη.

Στους συμμετέχοντες των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον η προστασία συνδέεται κυρίως με απαγορεύσεις και εμπόδια εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας καθώς και με φόβο και επιφύλαξη. Στις ομάδες αυτές οι συμμετέχοντες συνδέουν αρκετά την προστασία με τη διατήρηση των χαρακτηριστικών αλλά και την αξιοποίηση της περιοχής με ορθό τρόπο. Ένας σημαντικός αριθμός απαντήσεων αναφέρεται στην ανάγκη ύπαρξης κινήτρων και αντισταθμιστικών μέτρων για τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Για τους συμμετέχοντες από τη κοινωνία των πολιτών εκτός από τη διατήρηση των χαρακτηριστικών και τη ρύθμιση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που αφορούν το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων, αναφέρεται συχνά η ανάγκη για την ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου αλλά και της εφαρμογής τους. Τέλος, αναφέρεται συχνά και η ανάγκη για ενημέρωση, ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και των εμπλεκόμενων με τις περιοχές.

Στην ομάδα εστίασης με τους εθνικούς συνδέσμους, οι δύο βασικές απαντήσεις αφορούν τη σύνδεση της προστασίας με τη διατήρηση και τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων, αλλά σημαντικό μέρος των απαντήσεων αναφέρεται στη σύνδεση της προστασίας με την ήπια ανάπτυξη και αξιοποίηση των περιοχών. Τέλος, σημαντικό μέρος των απαντήσεων αφορά το θεσμικό πλαίσιο και την επιτυχή εφαρμογή του αλλά και την ανάγκη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών.

Ερώτηση 3^η: Τι είναι η διαχείριση μιας περιοχής Natura 2000

Το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων της ομάδας εστίασης με τις εθνικές αρχές συνδέει τη διαχείριση των περιοχών με την προστασία των ειδών, την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης και με την ύπαρξη θεσμικού πλαισίου και σχεδίου διαχείρισης. Επιπλέον σημαντικό μέρος των

απαντήσεων αναφέρεται σε κανόνες και περιορισμούς δραστηριοτήτων, ενώ μεγάλο μέρος των απαντήσεων συνδέει τη διαχείριση με την επιστημονική γνώση και την παρακολούθηση. Η ομάδα εστίασης των εθνικών αρχών είναι η ομάδα που αναφέρει πιο συχνά την ανάγκη επιστημονικής γνώσης και παρακολούθησης από όλες τις ομάδες, μαζί με την ομάδα των εθνικών οικονομικών συνδέσμων και των περιφερειακών.

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης με τις περιφερειακές αρχές στο μεγαλύτερο μέρος τους συνδέουν τη διαχείριση με την προστασία των ειδών, την ρύθμιση ανθρώπινων δραστηριοτήτων καθώς και την εφαρμογή μέτρων διατήρησης. Μεγάλο μέρος αναφέρεται στη χρήση της επιστημονικής γνώσης στη διαχείριση, ενώ σημαντικό μέρος των απαντήσεων αναφέρεται στην ανάγκη ελέγχου της συμμόρφωσης.

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον, ποικίλουν και καλύπτουν όλες τις κατηγορίες απαντήσεων. Το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων συνδέει τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000 με την αξιοποίηση και την ανάπτυξη των περιοχών (με έμφαση στις ανθρώπινες δραστηριότητες) καθώς και με απαγορεύσεις εις βάρος της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ένα μεγάλο μέρος των απαντήσεων συνδέει την διαχείριση με την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινοτήτων. Τέλος, συνδέεται σχετικά συχνά σε αυτές τις ομάδες η διαχείριση των περιοχών με την ύπαρξη αντισταθμιστικών καθώς και με την ανάγκη ελέγχου της συμμόρφωσης με τους κανόνες.

Μεγάλο μέρος των απαντήσεων της ομάδας εστίασης με τους εθνικούς οικονομικούς συνδέσμους συνδέει τη διαχείριση με την εφαρμογή κανόνων και περιορισμών δραστηριοτήτων, εξίσου σημαντικό μέρος των απαντήσεων όμως συνδέει τη διαχείριση με την αειφορική ανάπτυξη της περιοχής. Η ομάδα αναφέρει συχνά την διαχείριση ως την ύπαρξη ενός θεσμικού πλαισίου και σχεδίου (διαχείρισης). Αρκετές απαντήσεις αναφέρονται στον έλεγχο συμμόρφωσης και τη κατάλληλη φύλαξη.

Η ομάδα των επιστημόνων συνδέει κυρίως τη διαχείριση με την αλληλεπίδραση, τη συνύπαρξη και των συμβιβασμό, καθώς και την αξιοποίηση και την ανάπτυξη ενώ σημαντικό μέρος των απαντήσεων αναφέρεται στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών. Τέλος, σημαντική αναφορά γίνεται και στην διαχείριση ως εφαρμογή μέτρων διατήρησης.

Τέλος, οι απαντήσεις των ομάδων εστίασης με την κοινωνία των πολιτών συνδέουν τη διαχείριση ως προστασία ειδών και οικοτόπων και επισημαίνουν τη σύνδεση της διαχείρισης με την ύπαρξη θεσμικού πλαισίου και σχεδίου(διαχείρισης), ενώ αναφέρονται συχνά στην σύνδεση της διαχείρισης με την αειφορία.

6 Συζήτηση

Για την χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών, διερευνήθηκε ποιες είναι οι ομάδες (θεσμικές, κοινωνικές ή άτομα), οι οποίες εδραιώνουν ένα ενδιαφέρον στους φυσικούς πόρους των περιοχών Natura 2000, το οποίο ενδέχεται να επηρεαστεί -θετικά ή αρνητικά- από τις αλλαγές που θα φέρει η ολοκληρωμένη εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και ιδιαίτερα η διαχείριση των περιοχών αυτών. Ειδικότερα, οι αλλαγές αναμένεται να επέλθουν από την διαχείριση των περιοχών Natura 2000 μέσω της σύνταξης ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και στη συνέχεια της εκπόνησης και υλοποίησης των διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές και την θεσμοθέτηση των σχετικών προεδρικών διαταγμάτων που θα ορίζουν το κανονιστικό πλαίσιο για την άσκηση των δραστηριοτήτων εντός των περιοχών. Επιπλέον, καθώς σημαντικό μέρος της εφαρμογής των οδηγιών πέρα της υλοποίησης των απαραίτητων διαχειριστικών μέτρων, αποτελεί και η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων όλων των έργων και δραστηριοτήτων εντός των περιοχών, η ομάδα του έργου διερεύνησε και τις ομάδες εκείνες των οποίων το ενδιαφέρον συνδέεται με την δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων έργων, σχεδίων και δραστηριοτήτων.

Τα αποτελέσματα σχετικά με τις ομάδες εμπλεκόμενων στις περιοχές Natura 2000 δείχνουν ότι ο αριθμός των εμπλεκόμενων είναι μεγάλος και υπάρχει υψηλή ποικιλομορφία ανάμεσα στις ομάδες. Καταγράφονται 42 εμπλεκόμενες ομάδες των οποίων το ενδιαφέρον πηγάζει από θεσμικές αρμοδιότητες και 38 εμπλεκόμενες ομάδες των οποίων το ενδιαφέρον πηγάζει από οικονομικό ενδιαφέρον και άλλες ιδιότητες. Ο αριθμός αυτός, αντιπροσωπεύοντας το σύνολο των ομάδων που είναι πιθανό να έχουν ενδιαφέρον στις περιοχές Natura 2000, αντιστακτικά το γεγονός ότι οι περιοχές Natura 2000 στο σύνολο τους περικλείουν μια ποικιλία φυσικών πόρων, διαφορετικών οικοσυστημάτων, χρήσεων γης, καθώς και το γεγονός ότι εντός τους ασκείται ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων, οι οποίες εκτείνονται από τον πρωτογενή τομέα μέχρι τον τομέα των υπηρεσιών. Έτσι, καθώς οι περιοχές Natura 2000 υποστηρίζουν ένα σύνολο δραστηριοτήτων και χρήσεων, είναι αναμενόμενο να προκύπτει ένας σημαντικός αριθμός εμπλεκόμενων με οικονομικό ή άλλο ενδιαφέρον (εκτός του θεσμικού). Σημειώνεται ότι ο τελικός αριθμός των εμπλεκόμενων θα εξαρτάται από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής Natura 2000, καθώς οι περιοχές διαφοροποιούνται μεταξύ τους.

Όσον αφορά τον αριθμό των εμπλεκόμενων με θεσμικές αρμοδιότητες, τα αποτελέσματα είναι σε συμφωνία με τα αποτελέσματα των Apostolopoulou, Drakou & Padiaditi (2012), οι οποίοι αναφέρουν 22 εμπλεκόμενους με θεσμικές αρμοδιότητες κατά μέσο όρο ανά περιοχή Natura 2000. Ο μεγάλος αριθμός εμπλεκόμενων με θεσμικές αρμοδιότητες αναδεικνύει τον υψηλό βαθμό κατακερματισμού της διακυβέρνησης των περιοχών. Οι αρμοδιότητες της εφαρμογής μέτρων, της διαχείρισης, και του ελέγχου της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία είναι μοιρασμένες σε αρκετές υπηρεσίες και σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, ενώ σε πολλές περιπτώσεις υφίστανται θέματα συναρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών. Επιπλέον η ύπαρξη διοικητικών διαδικασιών (π.χ. περιβαλλοντική αδειοδότηση, δέουσα εκτίμηση) οι οποίες ενσωματώνουν τη συνεισφορά (π.χ. γνωμοδότηση) μιας σειράς υπηρεσιών πέρα από τις καθ' ύλην αρμόδιες δυσχεραίνει τη λήψη αποφάσεων ή και δημιουργεί αυξημένη γραφειοκρατία.

Τα αποτελέσματα σχετικά με τον αριθμό των εμπλεκόμενων στις περιοχές Natura 2000, αντανakλούν τον τρόπο που δημιουργήθηκε το δίκτυο, του οποίου οι βάσεις τέθηκαν πάνω στο

υφιστάμενο διοικητικό και θεσμικό σύστημα, με αποτέλεσμα την αντιγραφή/ αναπαραγωγή εις διπλούν διοικητικών και θεσμικών εργαλείων (Parageorgiou & Vogiatzakis, 2006).

Κατά την υλοποίηση της χαρτογράφησης και ανάλυσης, πέραν του εντοπισμού των εμπλεκόμενων, πραγματοποιήθηκε κατηγοριοποίησή τους σύμφωνα με το ενδιαφέρον και την επιρροή τους σε διαφορετικές κατηγορίες. Στόχος ήταν να διαφοροποιηθούν οι εμπλεκόμενες ομάδες ως προς την σημαντικότητα τους στη διαχείριση των περιοχών. Η ανάλυση και κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων έγινε με δύο διαφορετικές μεθόδους. Στην πρώτη, η ομάδα του έργου αξιολόγησε, με χρήση κατάλληλων κριτηρίων, τους βαθμούς επιρροής και ενδιαφέροντος κάθε ομάδας εμπλεκόμενων. Στη δεύτερη μέθοδο, η αξιολόγηση του βαθμού επιρροής και ενδιαφέροντος καθώς και η κατηγοριοποίηση των εμπλεκόμενων πραγματοποιήθηκε σε ομάδες εστίασης από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους, οι οποίοι αξιολόγησαν την επιρροή και το ενδιαφέρον τους σύμφωνα με τις αντιλήψεις, τις γνώσεις και την εμπειρία τους.

Μετά την ανάλυση τόσο από την ομάδα έργου όσο και από τις ομάδες εστίασης, ο αριθμός των κύρια εμπλεκόμενων ομάδων καθώς και των δευτερευόντων εμπλεκόμενων με υψηλό ενδιαφέρον (δηλαδή ομάδων που δύναται να επηρεαστούν από τη διαχείριση) παραμένει υψηλός, κάτι που επιβεβαιώνει εκ νέου τον κατακερματισμό της διακυβέρνησης των περιοχών.

Οι αντιλήψεις που καταγράφηκαν στις ομάδες εστίασης συμπίπτουν με την ανάλυση της ομάδας έργου όσον αφορά στο ποιοι είναι οι κύρια εμπλεκόμενοι καθώς και τη σχετική τους σημαντικότητα για την επιτυχία της διαχείρισης. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει επίγνωση της πολυπλοκότητας στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και των προκλήσεων που αυτή παρουσιάζει. Επίσης έχει ενδιαφέρον ότι οι εμπλεκόμενοι σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο έχουν πιο λεπτομερή εικόνα του συνόλου των εμπλεκόμενων και επομένως πιο λεπτομερή εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης στις περιοχές, στοιχείο που απουσιάζει από τις αντιλήψεις των κεντρικών υπηρεσιών, οι οποίες έχουν επιτελικές αρμοδιότητες. Τα δεδομένα των συνεντεύξεων, των ομάδων εστίασης αλλά και των παρατηρήσεων που συνέλεξε η ομάδα έργου φαίνεται να υποστηρίζουν ότι η απουσία συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών καθώς και η ελλιπής ρύθμιση της άσκησης συναρμοδιοτήτων παραμένουν σε έντονο βαθμό χαρακτηριστικά της μέχρι στιγμής διαχείρισης των περιοχών. Οι παρατηρήσεις αυτές, όπως υποστηρίζεται αλλού (Parageorgiou & Vogiatzakis, 2006), αντανakλούν την κυρίαρχη πολιτική κουλτούρα που καλλιεργήθηκε ιστορικά στην Ελλάδα, η οποία ευνοούσε τον τομεακό απομονωτισμό.

Οι δασικές υπηρεσίες χαρακτηρίζονται σχεδόν πάντα (εκτός των περιοχών που είναι θαλάσσιες ή έχουν έναν υψηλό αγροτικό ή λιμναίο χαρακτήρα) με πολύ υψηλό ενδιαφέρον και πολύ υψηλή επιρροή. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με άλλα ευρήματα σχετικά με τη συμμετοχή στη διαχείριση των περιοχών Natura 2000 (Apostolopoulou, Drakou & Pediaditi, 2012), όπου οι δασικές υπηρεσίες αναφέρονται ως ένας από τους βασικούς εμπλεκόμενους και διαχειριστές των περιοχών. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί από το ιστορικό της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Η διατήρηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών αποτελούσε πάντα μέρος των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Γεωργίας και η προστασία της φύσης είχε θεωρηθεί ως πεδίο πολιτικής που κυριαρχείται από επαγγελματίες της δασικής επιστήμης, και η οποία χαρακτηρίζεται από σημαίνοντα ρόλο των δασικών υπηρεσιών μέσα από μια αυστηρή γραφειοκρατία (Parageorgiou & Vogiatzakis, 2006, Vokou et al., 2014). Ακόμα και μετά την αναδιανομή αρμοδιοτήτων σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές με τον νόμο 1650/1986, όπου σημαντικές αρμοδιότητες πέρασαν στη δικαιοδοσία του τότε ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο πλέον ήταν το επιχειρησιακά υπεύθυνο για το

σχεδιασμό και τη διαμόρφωση πολιτικής για το σύνολο των προστατευόμενων περιοχών, η εκτελεστική εξουσία παρέμεινε στις διευθύνσεις δασών (Υπουργείο Γεωργίας) (Vokou et al., 2014).

Από τη γενική συμφωνία μεταξύ των αποτελεσμάτων της ομάδας έργου και των ομάδων εστίασης εξαιρούνται οι φορείς διαχείρισης, για τους οποίους οι αντιλήψεις περί σημαντικότητας (βαθμός επιρροής και ενδιαφέροντος) φαίνεται να ποικίλουν ανάμεσα στις ομάδες εστίασης και κυρίως ποικίλουν οι αντιλήψεις για τον βαθμό επιρροής τους. Αυτή η διαφοροποιημένη αξιολόγηση της σημαντικότητας των φορέων διαχείρισης μπορεί να εξηγηθεί από διάφορους παράγοντες, όπως ύπαρξη ή μη φορέα και η αντιστοιχισή του με συγκεκριμένες περιοχές πριν από την πρόσφατη επέκταση του δικτύου και την ενίσχυση του συστήματος προστατευόμενων περιοχών κατά την περίοδο 2017-2018, η ένταση των συγκρούσεων χρήσεων γης που μπορεί να υφίστανται, η λειτουργικότητα των φορέων και, βεβαίως, η υψηλή ανομοιογένεια στο καθεστώς προστασίας των περιοχών (μέχρι το 2017 μόνο δύο περιοχές είχαν σχέδιο διαχείρισης και μόνο πέντε περιοχές ήταν χαρακτηρισμένες με προεδρικό διάταγμα, ενώ οι υπόλοιπες είτε δεν είχαν πλαίσιο, είτε ήταν μερικό και πεπαλαιωμένο είτε είχε καταπέσει στα δικαστήρια (βλ. σχετικά Βώκου, 2011 και WWF Ελλάς, 2018).

Ένας άλλος παράγοντας για τη διαφορετική αντίληψη περί επιρροής μπορεί να εντοπιστεί στον τρόπο που αλληλοεπιδρούν υπηρεσίες και φορείς διαχείρισης. Για παράδειγμα, το 33% των φορέων διαχείρισης δηλώνει ότι οι γνωμοδοτήσεις τους -οι οποίες είναι ωστόσο μη δεσμευτικές για τα αρμόδια όργανα της διοίκησης- εισακούγονται πάντα, και 41% ότι εισακούγονται πολύ συχνά (Βώκου, 2011) και επομένως η σχετική επιρροή των φορέων διαχείρισης φαίνεται να διαφοροποιείται από περίπτωση σε περίπτωση. Η διαφορετική αξιολόγηση της επιρροής των φορέων εντοπίζεται πιο έντονα μεταξύ των ομάδων με οικονομικό ενδιαφέρον και της αντίστοιχης αξιολόγησης των υπηρεσιών.

Κατά την υλοποίηση της Δράσης Α.4., η ομάδα έργου διερεύνησε το επίπεδο γνώσης και ενημέρωσης σχετικά με τις περιοχές Natura 2000, μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών και των ομάδων εμπλεκόμενων που δραστηριοποιούνται στις περιοχές. Παράλληλα διερεύνησε τις αντιλήψεις σχετικά με τις επιδράσεις των περιοχών, το τι σημαίνει η ύπαρξη τους, η προστασία τους και η διαχείριση τους για τις διάφορες εμπλεκόμενες ομάδες. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης δείχνουν ότι στις υπηρεσίες και στις ομάδες που δραστηριοποιούνται στις περιοχές είναι ενήμεροι σε ένα πρώτο επίπεδο για τις περιοχές Natura 2000, γνωρίζουν δηλαδή την ύπαρξη τους καθώς επίσης γνωρίζουν και το γεγονός ότι βρίσκονται υπό κάποιο καθεστώς προστασίας. Όμως, οι συμμετέχοντες οι οποίοι φαίνεται να γνωρίζουν περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον λόγο που αυτές θεσμοθετήθηκαν, το αντικείμενο που προστατεύεται καθώς και μέσω ποιων μέτρων είναι σαφώς λιγότεροι. Το χαμηλό επίπεδο ενημέρωσης καταγράφεται σε αντίστοιχες έρευνες σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές (Οικονομού & Δίκου, 2008, Dimitrakopoulos et al., 2010, Jones et al., 2012, Jones et al., 2015) και καταγράφεται ως μια από τις βασικές αδυναμίες της εφαρμογής του δικτύου Natura 2000 (Kati et al., 2014).

Τα δεδομένα των συνεντεύξεων και των ομάδων εστίασης εντοπίζουν την ανάγκη ύπαρξης συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου ως απαραίτητο μέρος της προστασίας και της διαχείρισης των περιοχών, υπογραμμίζοντας συγχρόνως και με αυτό τον τρόπο την έλλειψη του. Η έλλειψη θεσμικού πλαισίου φαίνεται να έχει λειτουργήσει αποτρεπτικά στην επιτυχημένη εφαρμογή του δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα (Papageorgiou & Vogiatzakis, 2006, Apostolopoulou & Pantis, 2009, Kati et al., 2014).

Σημαντικό αποτέλεσμα της διερεύνησης είναι η καταγραφή της διάστασης αντιλήψεων ανάμεσα στις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον και τις ομάδες με θεσμικές αρμοδιότητες (εθνικές αρχές, περιφερειακές αρχές, φορείς διαχείρισης). Γενικά, στις τελευταίες αυτές ομάδες καταγράφεται μια θετική ή ουδέτερη αντίληψη σχετικά με την επίδραση των περιοχών στην ανάπτυξη και τις ανθρώπινες δραστηριότητες, ενώ στις αρνητικές επιπτώσεις επικεντρώνονται στις επιπλέον ρυθμίσεις και στην επιβάρυνση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Από τα δεδομένα των συνεντεύξεων και των ομάδων εστίασης είναι σαφές ότι οι ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον αντιλαμβάνονται έντονα τις περιοχές Natura 2000 ως έχουσες ήδη ή εν δυνάμει αρνητικές επιδράσεις εις βάρος των δραστηριοτήτων τους. Επίσης εκφράζουν και έντονο φόβο ή επιφύλαξη για το τι περιορισμούς θα φέρουν αυτές οι περιοχές στο μέλλον. Οι ενδείξεις αυτές είναι σε συμφωνία με έρευνες που αναφέρουν ότι οι περιοχές Natura 2000 δεν απολαμβάνουν αποδοχής από τις τοπικές κοινωνίες (Βώκου, 2011). Γενικά οι πιθανοί περιορισμοί στις χρήσεις γης και στη διαχείριση δραστηριοτήτων όπως η γεωργία, η αλιεία και άλλες δραστηριότητες όπως το κυνήγι, έχουν ευρύτερα καταγραφεί ως βασική πηγή διαμάχης και συγκρούσεων (Brandon et al., 2005, Garcia-Frapolli et al., 2009, Jones, 2008, Gaston et al., 2008).

Υπάρχουν ενδείξεις για το πώς θα μπορούσαν να ερμηνευτούν οι αρνητικές αντιλήψεις που καταγράφονται. Η βιβλιογραφία προσφέρει ερμηνείες σχετικά με τις αιτίες των αρνητικών αντιλήψεων και της γενικότερης αποδοχής των περιβαλλοντικών πολιτικών. Μια ενδιαφέρουσα πιθανή ερμηνεία των αρνητικών αντιλήψεων και φόβων θα μπορούσε να είναι η πιθανή έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς που φαίνεται να έχουν οι τοπικές κοινωνίες (σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της ομάδας). Πρόσφατες έρευνες υποδεικνύουν ότι το κοινωνικό κεφάλαιο και η θεσμική εμπιστοσύνη μπορούν να επηρεάσουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής και της διαχείρισης (Jones, 2010; Pretty, 2003). Κατά την υλοποίηση της δράσης A4 δεν έγινε συλλογή δεδομένων όσον αφορά την εμπιστοσύνη στους θεσμικούς παράγοντες. Γενικά όμως η Ελλάδα σημειώνεται ως μια χώρα με χαμηλή εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς η οποία θεσμική εμπιστοσύνη δείχνει να έχει επηρεαστεί αρνητικά κατά τη περίοδο της κρίσης^{10 11 12} και πρόσφατη βιβλιογραφία καταγράφει την σύνδεση χαμηλής θεσμικής εμπιστοσύνης σε περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα (Dimitrakopoulos et al., 2010).

Άλλες αιτίες για αυτές τις αρνητικές αντιλήψεις μπορούν να αναζητηθούν στην έλλειψη ενημέρωσης και πληροφόρησης (Dimitrakopoulos et al., 2010, Bogaert et al., 2009; Moreno-Sanchez & Maldonado, 2010). Οι αναφορές για έλλειψη επικοινωνίας, ενημέρωσης, συμμετοχής και ευαισθητοποίησης όλων των εμπλεκόμενων αποτελούν σημαντικό στοιχείο των αποτελεσμάτων. Το γεγονός ότι αναφέρονται και καταγράφονται κυρίως από τις ομάδες με οικονομικό ενδιαφέρον και δραστηριότητα στην περιοχή (τοπικοί εμπλεκόμενοι) ενώ αναφέρονται λιγότερο από τις εθνικές κεντρικές υπηρεσίες, αντανάκλα τις διαφορετικές αντιλήψεις των ομάδων αυτών για την πρόσβαση στη πληροφορία και την αναγκαιότητα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και συμμετοχής.

Στην Ελλάδα, η συμμετοχή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων των όποιων εμπλεκόμενων με τις περιβαλλοντικές πολιτικές παρέμενε για πολλά χρόνια εξαιρετικά περιορισμένη (Christopoulou & Trizoni, 2005, Οικονομου & Δίκου, 2008). Με την θέσπιση των φορέων διαχείρισης υπήρξε μια

¹⁰ <https://www.publicissue.gr/14830/institutions-2018/>,

¹¹ Παρασκευόπουλος (2006). Κοινωνικό κεφάλαιο και δημόσια πολιτική στην Ελλάδα. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 16, 69-105.

¹² <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/b3a43ed6-2e0b-4a1d-9c16-90693b3625a4.pdf>

προσπάθεια για μεγαλύτερη συμμετοχή μέσω της εκπροσώπησης τοπικών ενδιαφερομένων στα διοικητικά συμβούλια των φορέων (Papageorgiou & Vogiatzakis, 2006, Hovardas & Poirazidis, 2007). Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα φαίνεται να είναι περιορισμένα (Vokou et al, 2014), ενώ οι πρόσφατες αλλαγές στις αρμοδιότητες των φορέων διαχείρισης (2018) με την ενίσχυση των διαδικασιών διαβούλευσης δεν έχουν επιδείξει ακόμη αποτελέσματα.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της δράσης A.4, σημαντική είναι η καταγραφή -μέσω των συνεντεύξεων ή μέσω των ομάδων εστίασης ή μέσω των παρατηρήσεων της ομάδας του έργου κατά την διεξαγωγή των παραπάνω- των αντιλήψεων περί απουσίας ελέγχου των παράνομων ή άτυπων δραστηριοτήτων και η έλλειψη επιβολής κυρώσεων. Οι έντονες αυτές αντιλήψεις που καταγράφονται από όλες τις περιφερειακές και τοπικές ομάδες (περιφερειακές αρχές, τοπικές ομάδες εμπλεκόμενων) ίσως συμβάλει περαιτέρω στη δημιουργία αντιλήψεων περί «προστασίας στα χαρτιά», καθώς στην επιφύλαξη απέναντι στις ρυθμίσεις και τους περιορισμούς που θα φέρει η αναμενόμενη αλλαγή του καθεστώτος στη διαχείριση των περιοχών. Σε πολλές από τις συνεντεύξεις και τις ομάδες εστίασης προέκυψαν αναφορές σχετικά με την έλλειψη ελέγχου και κυρώσεων, με τον έλεγχο να γίνεται αντιληπτός ως αναγκαίο στοιχείο της προστασίας ή της διατήρησης μιας περιοχής Natura 2000. Η έλλειψη επιτυχούς ελέγχου και επιβολής κυρώσεων καταγράφεται και στην έρευνα των Apostoloroulou, Drakou, Santoro & Pantis (2012) ως ένας παράγοντας που αποτελεί «εμπόδιο για την υιοθέτηση μιας οπτικής όπου ο άνθρωπος συνυπάρχει με τη φύση στο πλαίσιο της διατήρησης της βιοποικιλότητας».

Ένα επιπλέον ενδιαφέρον στοιχείο των αποτελεσμάτων είναι οι αναφορές για την αειφορία, την ήπια ανάπτυξη, «την αρμονική συνύπαρξη» από τους συμμετέχοντες, τόσο από τις τοπικές ομάδες εμπλεκόμενων όσο και από τις περιφερειακές ομάδες αρχών. Φαίνεται ότι οι εμπλεκόμενες με τις περιοχές Natura 2000 ομάδες αντιλαμβάνονται σε σημαντικό βαθμό τη διατήρηση και διαχείριση σε μια περιοχή Natura 2000 όχι σας κάτι άκαμπτο και αυστηρά περιβαλλοντικό, αλλά ως διαδικασίες οι οποίες αφήνουν χώρο για τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

7 Βιβλιογραφικές αναφορές

Apostolopoulou, E., Drakou, E. G., Santoro, F., & Pantis, J. D. (2012). Investigating the barriers to adopting a 'human-in-nature' view in Greek biodiversity conservation. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 19(6), 515-525. <https://doi.org/10.1080/13504509.2012.707991>

Apostolopoulou, E., Drakou, E. G., and Padiaditi, K. (2012). Participation in the management of Greek Natura 2000 sites: evidence from a cross-level analysis. *Journal of Environmental Management* 113(1), 308– 318. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2012.09.006>

Apostolopoulou E., Pantis J. D. (2009). Conceptual gaps in the national strategy for the implementation of the European Natura 2000 conservation policy in Greece. *Biological conservation* 142(1), 221-237. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2008.10.021>

Birdlife International, European Environmental Bureau, Friends of the Earth Europe, WWF. (2018). *Η κατάσταση εφαρμογής των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μία ανάλυση περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων σε 18 κράτη μέλη, σύνοψη στα ελληνικά.* Retrieved from https://www.wwf.gr/images/pdfs/Nature-Scorecards_Report_March2018.pdf

Bogaert, D., Cliquet, A., Maes, F. (2009). Designation of marine protected areas in Belgium: a legal and ecological success? *Marine Policy* 33(6), 878-886. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2009.04.020>

Borrini-Feyerabend, G. (1996) *Collaborative Management of Protected Areas: Tailoring the Approach to the Context*. Gland, Switzerland: IUCN. Retrieved from <https://www.iucn.org/content/collaborative-management-protected-areas-tailoring-approach-context>

Bouwma, I.M., Van Apeldoorn, R., Kamphorst, D. (2010). *Current practices in solving multiple use issues of Natura 2000 sites: Conflict management strategies and participatory approaches*. Wageningen, Netherlands: Alterra. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/report%20LOT3_Task%201-European_review.pdf

Brandon K., Gorenflo, L.J., Rodrigues, A.S.L., Waller, R.W. (2005). Reconciling biodiversity conservation, people, protected areas and agricultural suitability in Mexico. *World Development*, 33(9), 1403-1418. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2004.10.005>

Brugha, R., Varvasovsky, Z. (2000). Stakeholder analysis: a review. *Health Policy and Planning*, 15(3), 239-246. <https://doi.org/10.1093/heapol/15.3.239>

Christopoulou, O., Trizoni, E. (2005). Planning of Human Activities Based on Views of Local Communities in Protected Areas: The Case of Mountain Pelion. *International Journal of Sustainable Development and Planning* 2(1), 44-56. <https://doi.org/10.2495/SDP-V2-N1-44-56>

Dimitrakopoulos, P., Jones, N., Iosifides, I., Florokapi, I., Lasda, O., Paliouras, F., Evangelinos, K. (2010). Local attitudes on protected areas: Evidence from three Natura 2000 wetland sites in Greece. *Journal of Environmental Management*, 91(3)1847-1854. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2010.04.010>

Dovers, S., Feary, S., Martin, A., McMillan, L., Morgan, D. and Tollefson, M. (2015). Engagement and participation in protected area management: who, why, how and when? in G. L. Worboys, M. Lockwood, A. Kothari, S. Feary and I. Pulsford (eds), *Protected Area Governance and Management* (pp. 413–440). Canberra, ANU Press. Retrieved from <http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/p312491/pdf/CHAPTER14.pdf>

Eben, M. (2006). Public participation during the sites selection for the Natura 2000 in Germany: the Bavarian case. In: Stoll-Kleemann, S., Welp, M. (Eds.), *Stakeholder Dialogues in Natural Resources Management: Theory and Practice* (pp. 261-278). Berlin: Springer Verlag.

Eftimie, A.M., Darling, R., Pollett, T. (2014). *A strategic approach to early stakeholder engagement: a good practice handbook for junior companies in the extractive industries (English)*. Washington, D.C.: World Bank Group. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/784051524469298172/A-strategic-approach-to-early-stakeholder-engagement-a-good-practice-handbook-for-junior-companies-in-the-extractive-industries>

European Commission. (2019). *The EU Environmental Implementation Review 2019 Country Report – Greece*. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_el_en.pdf

European Commission. (2019). *Natura 2000: Key drivers of success for Natura 2000*. *Nature and Biodiversity Newsletter*. Luxembourg: European Commission.

European Commission. (2017). *Natura 2000: EU nature legislation is fit for purpose*. *Nature and Biodiversity Newsletter*. Luxembourg: European Commission.

Freeman, R.E. (1984). *Strategic Management: a Stakeholder Approach*. New York Basic Books.

Garcia-Frapolli, E., Ramos-Fernandez, G., Galicia, E., Serrano, A. (2009). The complex reality of biodiversity conservation through Natural Protected Area policy: three cases from the Yucatan Peninsula, Mexico. *Land Use Policy*, 26(3), 715-722. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2008.09.008>

Gaston, K.J., Jackson, S.F., Nagy, A., Cantu-Salazar, L., Johnson, M. (2008). Protected areas in Europe: principles and practice. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1134(1), 97-119. <https://doi.org/10.1196/annals.1439.006>

GEF, UNEP, CBD. (2007). *Ensuring stakeholder engagement in the development, implementation and updating of NBSAPs Module B-5. Version 1*. Retrieved from <https://www.cbd.int/doc/training/nbsap/b5-train-stakeholder-nbsap-en.pdf>

Grimble, R. (1998). Stakeholder methodologies in natural resource management. *Socio-economic Methodologies. Best Practice Guidelines*. Chatham, UK: Natural Resources Institute. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/42389820.pdf>

Grimble, R., Chan, M.W. (1995). Stakeholder analysis for natural resource management in developing countries. Some practical guidelines for making management more participatory and effective. *Natural Resources Forum, a United Nations Sustainable Development*, 19(2), 113-124. <https://doi.org/10.1111/j.1477-8947.1995.tb00599.x>

Grimble, R., Wellard, K. (1997). Stakeholder methodologies in natural resource management. A review of principles, contexts, experiences and opportunities. *Agricultural Systems Journal* 55(2), 173-193. [http://dx.doi.org/10.1016/S0308-521X\(97\)00006-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0308-521X(97)00006-1)

Grodzinska-Jurczak, M., Cent, J. (2011). Expansion of nature conservation areas: Problems with Natura 2000 implementation in Poland? *Environmental Management* 47(11), 11–27. <http://dx.doi.org/10.1007/s00267-010-9583-2>

Hiedanpää, J. (2002). European-wide conservation versus local well-being: the reception of the Natura 2000 Reserve Network in Karvia, SW-Finland. *Landscape and Urban Planning* 61(2-4), 113-123. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(02\)00106-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(02)00106-8)

Hovardas, T., Poirazidis, K. (2007). Environmental policy beliefs of stakeholders in protected areas management. *Environmental Management*, 39(4), 515-525. <https://doi.org/10.1007/s00267-006-0053-9>

Ionita, A., Stanciu, E. (2012). *Participatory management of Protected Areas in the Carpathian Ecoregion Part II: Guidelines for stakeholder involvement in protected area management*. Braşov, Romania: Green Steps. Retrieved from <https://propark.ro/images/uploads/file/publicatii/Participatory%20management%20of%20protected%20area%20in%20the%20carpathian%20ecoregion.pdf>

Jones, N., Chrisovalantis, M., Ioannidou, E., Kanakarak, R., Kazoli, F., Dimitrakopoulos, P.G. (2018). Understanding perceptions of the social impacts of protected areas: Evidence from three NATURA 2000 sites in Greece. *Environmental Impact Assessment Review*, 73(1), 80-89. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2018.07.006>

Jones, N., Filos, E., Fates, E., Dimitrakopoulos, P.G. (2015). Exploring perceptions on participatory management of NATURA 2000 forest sites in Greece. *Forest policy and economics*, 1(56), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2015.03.010>

Jones, N., Clark, J. R. A., Panteli, M., Proikaki, M. & Dimitrakopoulos, P. G. (2012). Local social capital and the acceptance of Protected Area policies: An empirical study of two Ramsar river delta ecosystems in northern Greece. *Journal of environmental management*, 96(1), 55-63. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2011.10.012>

Jones, N., 2010. Investigating the influence of social costs and benefits of environmental policies through social capital theory. *Policy Science*, 43(1), 229-24. <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2009.05.008>

Jones, P.J.S. (2008). Fishing industry and related perspectives on the issues raised by no-take marine protected area proposals. *Marine Policy*, 32 (4), 749-758. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2007.12.009>

Kati, V., Hovardas, T., Dieterich, M., Ibisch, P.L., Mihok, B., Selva, N. (2014). The challenge of implementing the European network of protected areas Natura 2000. *Conservation Biology*, 29(1), 260–270. <https://doi.org/10.1111/cobi.12366>

Keulartz, J. (2009). European nature conservation and restoration policy—Problems and perspectives. *Restoration Ecology*, 17(4), 446–450. <https://doi.org/10.1111/j.1526-100X.2009.00566.x>

Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Laktic, T., Malovrh, S.P. (2018). Stakeholder Participation in Natura 2000 Management Program Case Study of Slovenia. *Forests*, 9(10), 599. <https://doi.org/10.3390/f9100599>

Milieu Ltd, IEEP and ICF. (2016). *Evaluation Study to support the Fitness Check of the Birds and Habitats Directives*. Brussels, Belgium: European Commission. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/index_en.htm

Mitchell, R.K., Agle, B.R., Wood, D.J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853–886. <http://dx.doi.org/10.2307/259247>

Moreno-Sanchez, R.D.P., Maldonado, J.H. (2010). Evaluating the role of co-management in improving governance of marine protected areas: an experimental approach in the Colombian Caribbean. *Ecological Economics*, 69(12), 2557-2567. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.07.032>

OECD. (2015). *Stakeholder Engagement for Inclusive Water Governance*, *OECD Studies on Water*. Paris, France: OECD Publishing. <https://dx.doi.org/10.1787/9789264231122-en>

Oikonomou, Z.S., Dikou, A. (2008). Integrating conservation and development at the National Marine Park of Alonissos, Northern Sporades, Greece: perception and practice. *Environmental Management*, 42(5), 847-866. <https://doi.org/10.1007/s00267-008-9163-x>

Papageorgiou, K., Vogiatzakis, I. (2006). Nature Protection in Greece: An Appraisal of the Factors Shaping Integrative Conservation and Policy Effectiveness. *Environmental Science & Policy* 9(5), 476-486. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2006.03.003>

Prell, C., Hubacek, K., Reed, M.S., Burt, T.P., Holden, J, Jin, N., Quinn, C., Sendzimir, J., Termansen, M. (2007). If you have a hammer everything looks like a nail: 'traditional' versus participatory model building. *Interdisciplinary Science Reviews*, 32(3), 1-20. <https://doi.org/10.1179/030801807X211720>

Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. *Science* 302(5652), 1912-1914. <https://doi.org/10.1126/science.1090847>

Reed, M., Graves, A., Dandy, N., Posthumus, H., Hubacek, K., Morris, J., Prell, C., Quinn, C., Stringer, L. (2009). Who's in and why? A typology of stakeholder analysis methods for Natural Resource Management. *Journal of Environmental Management*, 90(5), 1933–1949. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2009.01.001>

Rientjes, S. (Ed.) (2000). *Communicating nature conservation. A manual on using communication in support of nature conservation policy and action*. Tilburg: European Centre for Nature Conservation

Trakolis, D. (2001). Local people's perceptions of planning and management issues in Prespes Lakes National Park, Greece. *Journal of Environmental Management*, 61(3), 227–241 <https://doi.org/10.1006/jema.2000.0410>

Vokou, D., Dimitrakopoulos, P. G., Jones, N., Damialis, A., Monokrousos, N., Pantis J.D., Mazaris, A. D., The Natura-2000 Committee (2010–2013) members. (2014). Ten years of co-management in Greek protected areas: an evaluation. *Biodiversity and Conservation*, 23(11), 2833–2855. <https://doi.org/10.1007/s10531-014-0751-1>

WWF (2005). *Sourcebook for WWF Standards, Cross-cutting Tool Stakeholder Analysis*. WWF. Retrieved from https://wwf.panda.org/organization/programme_standards/

WWF Ελλάς. (2017). *Αποτελεσματική προστασία της φύσης: Πως η Ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν θα μείνει στα χαρτιά*. Βρυξέλλες, Βέλγιο: WWF - World Wide Fund For Nature (World Wildlife Fund). Retrieved from https://www.wwf.gr/images/pdfs/2017Feb_EUNatureDirectivesReport_EL.pdf

WWF Ελλάς. (2017). *Νόμος και περιβάλλον στην Ελλάδα: Ετήσια έκθεση 2017*. Αθήνα, WWF Ελλάς.

WWF Ελλάς. (2018). *Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα: Ετήσια έκθεση 2018*. Αθήνα, WWF Ελλάς.

Young, J., Watt, A., Nowicki, P., Alard, D., Clitherow, J., Henle, K., Johnson, R., Laczko, E., McCracken, D., Matouch, S., Niemela, J., Richards, C. (2005). Towards sustainable land use: identifying and managing the conflicts between human activities and biodiversity conservation in Europe. *Biodiversity and Conservation* 14(7), 1641– 1661. <https://doi.org/10.1007/s10531-004-0536-z>

Βώκου, Δ. (2011). *Ο θεσμός των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα: 10 χρόνια εφαρμογής*. Επιτροπή Φύση 2000. Αθήνα. Retrieved from <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=PckRvxTB9Yw%3D&tabid=764&language=el-GR>

8 Λίστα παραρτημάτων

Παράρτημα I: Λίστα εμπλεκόμενων μερών

Παράρτημα II: Πίνακες ανάλυσης επιρροή και ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων

Παράρτημα III: Πλέγματα επιρροής/ ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδας έργου)

Παράρτημα IV: Πλέγματα επιρροής/ενδιαφέροντος εμπλεκόμενων (ομάδων εστίασης)

Παράρτημα V: Φωτογραφική τεκμηρίωση

Παράρτημα VI: Επικαιροποιημένη λίστα εμπλεκόμενων (2021)

